

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Disp. XXXIV. De prima substantia seu supposito, eiusque distinctione à
natura.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94179](#)

declaravimus, in quo differat eius informatio ab inherentiia accidentis.

Quod autem fere de nomine erit, an diuisio substantiae in primam & secundam locum habeat tantum in composito, vel etiam in partibus. In qua dicendum est, loquendo simpliciter de substantia prima, & proportionaliter de secunda, solum dicti de substantia completa, & quae ponitur in recta linea praedicamentali, nam haec diuisio data est ad illam lineam constitutam, assignato veluti fundamento eius quae est prima substantia: Item quia substantia completa est, quae proprie substatit, operatur, & substat, & de qua proprie accidentia praedicantur. At vero, latius loquendo de substantia, non ea dividimus quia illa duo membra secundum quantum proportionalem participationem in materia & forma inveniantur, nam anima rationalis verbi gratia substantia est, & simpliciter dicta non est individua substantia & singularis. Vnde licet in subiecto non sit, de subiecto dicitur, puta de hac, vel illa anima rationali, haec autem anima est singularis, ut nec sit in subiecto nec dicatur de subiecto; ergo seruata proportione habet in ea locum eadem diuisio. Atque item est proportionaliter de materia, quae sub ratione etiam viuissim concipi potest: vel generica, vel specifica, & ut est haec individua materia seu hoc corpus. Atque hoc certe scitis indicauit Aristoteles in praedicamento substantiae, vbi cum dixisset communem esse omni substantiae in subiecto non esse, declarat, hoc etiam partibus substantiae conuenire, quoniam substantiae sunt, subiectum ergo eo modo quo sunt substantiae, posse etiam primas & secundas appellari. Denique idem est de intentione universalis & singularis, nam, licet ut sumuntur in linea recta praedicamentali tantum sint in rebus compleis, latius tamen & proportionaliter loquendo, etiam in partibus reperiuntur, ut ex communis modo concipiendi, praedicandi, & diuidendi est per se evidens, & in superioribus etiam rectum est. Atque iuxta hunc modum loquendi prima & secunda substantiae non solum de completa, sed etiam de incompleta, dici potest: verum quidem est, minus improprii tribui nomine prima substantia materie prima quae formis materialibus, quia materia substantiae aliquo modo formae autem materialis non subsistunt, ut infra videbimus. Omissis autem his impropriis locutionibus ratio prima substantiae declaranda nobis est in substantiis completis: & in hoc sensu semper haec vox tremur. Obiter tamen explicabimus qualiter in partibus substantiae eius ratio participetur.

DISPUTATIO XXXIV:

De prima substantia, seu supposito eiusque à natura distinctione.

Ex his quae in precedenti disputatione diximus fere omnia, quae de substantia praedicamento Aristoteles ubique tradit prout quadam pure dialectica, que de predicationibus substantiarum secundarum de primis, in praedicamento substantiae docet, quae & difficultatem alicuius momenti non habent, & ut dixi dialecticorum sunt propria. Quae vero ibidem differit de tribus proprietatibus substantiae, quae aliquo modo reales sunt, videlicet non habere contrarium, non suscipere magis aut minus, siveque contrariorum susceptiua, haec (inquam) omnia alias locis à nobis explicantur. Nam de duabus primis ac negatiis proprietatibus differimus in ea Disputat. 45. & 46. oppositas proprietates in qualitate declarando, & ihi etiam obiter attingimus quomodo idem sit susceptivum contrariorum, sed

principie de hac re dictum est supra Disput. 14. tractando de causa materiali accidentium. Omissis ergo his omnibus, grauior nobis hoc loco suse puer disputatio, & maxime propria huius doctrina, & ad plura Theologie mysteria in primis necessaria. In qua primo explicitabimus terminos, deinde ad propriam compositionem, & distinctionem eius a natura declarabimus; ac tandem ad secundas substantias doctrinam applicabimus, communem querationem ac coordinationem praedicamenti subtilitez concludemus.

SECTIO I.

Virum primam substantiam sit idem quia suppositum
aut persona vel hypothesis.

Suppono sermonem esse de substantia creatu, de qua est tota haec disputatio. Nam de supposito & substantia in divina & increata natura, ex principiis mere naturalibus fere nihil dici potest, cum ex cognitione mystici Trinitatis maxime pedeat. Dicimus autem latius haec in primo tomo 3. part. Disp. 11. Vbi ostendimus, in divina natura non esse omnino idem secundum rationem esse per se substantia, & esse suppositum, nam datur in Deo natura per se substantia, & communicabilis multis suppositis, de ratione autem suppositi est ut sit incommunicabilis alteri supposito. Secus autem est in natura creata ut ex dicendo constabit. Quia vero Theologica locutiones in hac materia lucem magnam affere possunt ad intelligendos hos terminos in creaturis, ideo nonnulla breuiter circa Deum supponenda sunt.

Explicatur ipsis harum vocum in rebus divinis.

Primo igitur statendum est datur in Deo unam singulararem substantiam communem secundum rem tribus personis, ratione cuius trias personarum consubstantiales dicuntur, & in hoc sensu in Concilio Niceno definitum est, Patrem & Filium esse consubstantiales, & in simbolo Athanasii dicitur. Non dividentes personas, neque substantiam separantes, & ita loquuntur pascham Concilia & sancti Patres.

Non potest autem admitti, quod sit in Deo unum suppositum commune tribus personis, quia hoc esset confundere tres personas in unam personam vel hypothosum, quod est etiam contra fidem definitionem. Vnde merito inter Theologos reprehenditur Caietus, quod aliquo modo admiserit unum suppositum commune tribus personis, quanquam non simpliciter, sed cum addito id dixerit, scilicet suppositum incompletum, vel personam incompletam. Hoc enim locutio & Theologorum aures offendit, quia non solum iniuriosa est apud Patres, verum etiam ab eorum modo loquendi aliena. Et in rigore est falsa, quia ratio suppositi repugnat cum communicabilitate diuina substantiae, ut latius in predicta discutatur, contra Caietanum disseritur.

Nihilominus etsi non ita certum sit, probabilius tamen ac verius existimamus illam substantiam singulararem, quae communis est tribus personis, ut sic substantia esse ex se & essentialiter, habere unam substantiam absolutam & essentialē tribus personis communem, haec enim sententia communiter recepta est a Theologis utriusque Scholae D. Thom. & Scoti, & ab aliis etiam. Et modus ipse loquendi magnum fundamentum habet etiam in antiquis Patribus dicitribus diuinis personas habere unitatem in natura ex se substantiente, imo & in substantia natura, ut loquitur aliquando Hilarius, &

VI Synodus
ad. 4 & 11.
Concil. Te-
let XI. Brac-
ci. & V. Vor-
mieti in
confessio[n]e
fidei Galilie
Patres inst[itu]t
referendi.

Hilarius 71
de Triang.

T 4 indicat

Disput. XXXIV. De supposito eiusque à natura, &c.

224

*Agath. in 6.
S. nov. art. 4.*
indicat Agatho P. iuxta lectionem antiquorem, quæ
omnia cum multis aliis latius retuli in dicta dispu-
tat. 1.

IV. Atque hinc fieri videtur concedi posse, & debe-
re, Deum, seu hunc Deum, qui communis est tribus
personis esse primam substantiam, non ut dicatur à
substantio, sed ut rem singularem per se substantem
significat, neque ut dicit relationem ad secundam,
quomodo sola substantia prædicamentalis, & finita
est prima substantia, sed ut dicit negationem prioris,
& talem indicat seu describit substantiam, quæ
per se primo habeat per se esse, & non in aliquo à quo
in suo esse pendaat: hoc enim tantum propriis me
significat prima substantia, atque hoc totum conve-
nit diuinæ essentiæ in solis absolutis & essentialibus
præcise conceptæ, ut in citato loco probatum est.
Quo tandem fit, ut in Deo non sint omnino idem se-
cundum rationem prima substantia, & suppositum
seu persona, nam prima substantia ut sic non inclu-
dit necessario incommunicabilitatem, sed solum quod
fit per se substantia, seu singularis, vel individua: sup-
positum vero addit incommunicabilitatem, & di-
stinctiōnem ab aliis suppositis eiusdem nature, ut
notauit D. Thom. quæst. 9. de pot. artic. 5. ad 13. & i-
deo, quamvis tres personæ non sint unum suppositum,
posunt tamen dici una prima substantia, quia
sunt una substantia incompleta & imperfecta, singularis
individua, ac per se substantia. Dices: unaquæque per-
sona est prima substantia, & proprie subiectum huic
Deo prædicatio, ut cum dicitur, Pater est Deus, &
Filius est hic Deus, ergo hic Deus est non est prima
substantia, quia dicitur de subiecto, quod repugnat
definitioni primæ substantie. Resp. Hunc Deum non
prædicari de diuina persona: ut de subiecto, id est,
ut de inferiori quidditate, sed ut de habente ean-
dem numerum naturam, & ideo tam hic Deus quam
persona diuina est prima substantia. Verum est, hanc
locutionem sub nomine primæ substantie non esse
adeo vistatam in antiquis Patribus: tamen quia, dum
sicut tres personas esse viam substantiam sub-
stantem, non loquantur abstracte & confuse, sed de
singulari substantia diuinæ naturæ, in qua quidquid
est, essentialiter singularē est & individuum, ideo ex-
equivalens est illa locutio. Quanquam expediens sit
illam vocem primæ substantie, quoniam equiuoca
esse potest, & pro supposito sumi, vel vitari in simili
locutione, vel aliquid ei addere, quo exequio catio
aferatur, ut si dicamus personas esse primam sub-
stantiam realiter communicabilem, vel aliquid hu-
iustinodi.

V. Atque idem consulendum censerem de hac lo-
cutione. In Deo est una substantia, seu, Tres personæ sunt
V. Synod. una substantia, quia hoc nomen substantia, exequio
Aetiones n. est, & interdum accipitur ex vi abstracti præ-
VII Synod. ratione substantiæ, etiam in Concilii, interdum ve-
Att. 3. ro, ac sepissime in vi concreti pro re substantie, &
Ephes. can. 4. hoc modo frequentissime sumitur pro supposito in-
communicabiliter substantie, quod Græce hypostasis
appellatur, atque ita Latinus interpres Conci-
liorum loco huius vocis hypostasis substantiam se-
pissime vertit. Quapropter ex Scholasticis Capreol.
in 1. d. 26. artic. 3. ad arg. Durand. cont. 1. concl. &
ad arg. Aureol. cont. 3. concl. admittit in Deo v.
num substantie absolutum, non tamen unam sub-
stantiam absolutam, quia substantia includit in-
communicabilitatem, non vero substantie. Quod
non videtur mihi adeo consequenter dictum, nam
substantia à substantio dicta est. Vnde omnis res,
qua per se substantia, potest dici substantia, ut ait D.
Thom. quæst. de potent. artic. 1. ad 4. Vnde eadem
ambiguitas, qua est in voce substantia, potest etiam
est in verbo substantia: igitur, licet in Deo non sit v.
na substantia sumpta pro supposito: est tamen una
substantia absolute sumpta pro re per se substantie,
etiam incommunicabiliter substantia. Quam si-

gnificationem vel expresse vel tacite explicare sem-
per oportet, ne detur occasio vel suspicio erroris.

Deniq; idem censendum est de nomine substan-
tia: vel tres prima substantia: est enim exequio cum
hoc substantia nomen, & sepe significat essentiam,
ut in prima sectione notauius, & potest etiam si-
gnificare suppositum, & maxime si addatur prima
substantia, quia suppositum maxime per se sub-
sistit. Vnde in hac significatione admitti possunt tres
substantiae in Deo, non vero in priori. Et proper
Patribus negarunt hanc locutionem, ne videretur
Ario consentire, qui essentias in Trinitate multiplicabat,
qua sensu dixit Hieronymus ad Damatum, *Ley Mil.*
Quis audeat ore sacrilego tres substantias in Deo concilere? *disput.*
Et ita D. Thom. i. part. quæst. 30 articul. 1. ad 1. dicit
iuxta consuetudinem Ecclesie non esse absolute di-
cendas tres substantias propter nominis exequio
rationem: addendo vero aliquid, quod determinet si-
gnificationem, dici posse, ut si dicamus tres substantias
incommunicabiles, seu relativas. Et haec de diuini.

*Explicantur dicti termini in rebus
creatis.*

VII Ex his ad creaturas descendendo, dicendum est
primo, primam substantiam solum dici de sub-
stantia singulari, individua, ac per se substantie. Pro-
batur ex dictis sectione precedentibus: nam quod pri-
ma substantia dicit rem singularem & individuum,
constat tum ex distinctione, in qua opponitur secundus
substantie, que species & genera complectuntur, tum
ex illa particula definitionis primæ substantie, scilicet
que nec de subiecto dicitur, nam per hanc particula-
lam logicæ descriptis Aristoteles substantias singu-
lares, que nullo subiecto, vel supposito proprie
ac per se predicatur, proper singularetatem & in-
communicabilitatem suam: propositio enim identi-
tia non est propria prædicatio. Denique illa particula
prima prout includit negationem prioris in sub-
sistendo eriam secundum rationem, satis declarat
primam substantiam debere esse singularem, & in-
dividuum. Quod vero prima substantia requirat etiam
rem per se substantiem constat in primis ex-
dictis in fine sectionis precedentibus, ut ostendimus pri-
mam substantiam proprie dictam significare sub-
stantiam completam, nulla autem substantia singu-
laris est completa nisi substantens sit. Item, testis Aristote-
le prima substantia primo, præcipue ac maxime
substantia dicitur: sed solum id quod substantit, maxime
ac propriissime substantia dicitur: ergo. Denique
prima substantia est, que maxime substantiat, tum Phys-
ica ac realiter: tum etiam logicæ: sed hoc etiam pro-
prie conuenit rei singulari per se substantient: ergo so-
la prima substantia per se substantens potest proprie di-
ci prima substantia.

VIII Ex quo colligitur, substantiam naturam prout in
abstrato significatur, etiam singularis sit, ut
hæc humanitas, seu Petreitas, non esse primam sub-
stantiam, quia nec significatur ut substantia, nec
vera est formaliter substantia, ex vi ipsius nature
singularis præcise sumptu, ut infra ostendemus. Quin
potius uniusaliter sequitur, substantiam prout in
creatulis significatur præcise essentiam, etiam substan-
tiam & singularem non esse primam substantiam,
quia ex vi solius essentie seu nature, etiam ut singu-
laris & individua, non est completa substantia ne-
que substantens. Quod fortasse vix posse intelligi
aut credi intra limites naturalis luminis sustento, ex
sacro tamen incarnationis mysterio satis nobis ma-
nifestatum est, ut sequenti sectione latius declarabi-
mus.

Prima

Prima substantia & suppositum in creaturis
conveniuntur.

Secundo dicendum est, primam substantiam & suppositum in creaturis reciproce dici, imo in re idem omnino esse. Probatur, quia in rebus creatis non potest esse natura substantialis singularis, & individualia communicabilis multis personis: est enim hoc proprium naturae infinitus. Multo ergo minus potest esse natura creatura singularis & substantia, & realiter communicabilis multis, quia cum substantia creature sit natura eius proportionata, si natura individualia incomunicabilis est, etiam eius substantia. Imo ipsa substantia quodammodo est magis incomunicabilis, ut ex dicendis constabit. Sicigit omnis prima substantia creata incomunicabilis est omnino ergo prima substantia creata, est suppositum. Et contraire etiam omne suppositum creatum est prima substantia, nam est substantia completa singularis: ac per se substantia: dicuntur ergo haec recipere in creaturis. Quod autem sint idem re, constat, quia substantia creata ab intrinseco est incomunicabilis alicui personae præter eam, quam continent, propter rationem dictam, quia est finita. Atque ita, dum constituit rem singulariem substantiem, constituit incomunicabilem: ergo dum constituit primam substantiam, constituit etiam suppositum, sunt ergo idem in rebus creatis prima substantia, & suppositum.

Dices, quamvis natura creata singularis sit natura littere incomunicabilis multis personis, supernaturaliter tamen communicari potest, & in multis personis subsistere, iuxta probabilem opinionem. Theologorum dicentium naturam creatam assumere: suppositum autem etiam omnino incomunicabile est, etiam de potentia absoluta: ergo saltem ob hanc causam non erunt omnino idem in creaturis prima substantia & suppositum. Respondetur negando consequiam, quia etiam una natura creata assumetur a pluribus personis, illa non est prima substantia, quia non est substantia, sed per assumptionem trahatur ad substantium: unde argumentum solum probat, in rebus creatis distingui naturam & primam substantiam, sicut naturam & suppositum, idemque argumentum sumi posset ex sola incarnatione unius personæ, cui natura humana quodammodo communicatur, cum illi vniuersitati, cui tam non possit uniri prima substantia, vel suppositum creatum.

Dices rursus, sicut assumpta est natura sine personalitate & substantia creata, ita potest etiam assumi natura cum substantia & sine illa incomunicabilitate, quae est de ratione suppositi, sic ergo natura assumpta est substantia, & consequenter prima substantia: & non est suppositum, quia non est incomunicabilis alicui supposito: ergo distinguuntur in creatura prima substantia & suppositum plus quam ratione, esto sint naturaliter coniuncta. Respondetur assumptum esse prorsus impossibile propter duo. Primum est, quia substantia finita est incomunicabilis ex hoc præcise quod finita est, & ex sua quia essentiali vel specifica ratione: fieri autem non potest ut talis substantia maneat in rerum natura, quin sit finita & creata. Imo fieri non potest ut conservetur in humanitate propria substantia, quia conservetur in eadem specie, imo eadem numero: incomunicabilitas autem talis substantie non est aliquid ei additur, sed est intrinseca, & essentialis limitatio eius, & ideo apertam contradictionem inveniunt, quod maneat talis substantia sine incomunicabilitate. Secunda ratio, quæ precedenter declarat, est, quia duobus modis potest intelligi substantia realiter communicabilis suppo-

sito: uno modo per intimam identitatem, & quasi inclusionem in re vel rebus quibus communicatur: & hic modus communicationis repugnat omnino substantie creatæ, quia est contra limitationem eius: estque hic modus proprius substantie diuinae absolute, nam vni correlatiæ conuenire non potest respectu alterius, propter oppositionem. Alio modo potest intelligi communicatio per aliquem modum unionis, & hoc modo omnis substantia, hoc ipso quod substantia est, incomunicabilis est alteri persona: quia sic communicari inuoluit apertam traditionem repugnantem ipsi rationi substantie, quæ essentialiter includit independentiam ab alio substantiente, seu substantie, vt in sequentibus exponeamus latius. Quia ergo natura creata non potest communicari vel assumi à persona increata per intimam identitatem, vt per se notum est, relinquitur ut solū assumi possit mediante aliquo modo unionis & consequenter ut non possit assumi, quatenus substantia est. Nullo ergo modo fieri potest etiam per potentiam Dei absolutam, ut conservetur in re singularis substantia creata in ratione primæ substantie creatæ; id est, substantia creata, quin sit etiam suppositum creatum: sunt ergo haec duo in re omnino idem. Dico autem semper in ratione substantia creata, quia iuxta probabilem opinionem posset hic Deus assumere humanam naturam ad substantiam essentiali præcise, & tunc ille homo esset prima substantia, quia esset singularis homo substantia, & vt sic non esset persona, quia esset communicabilis tribus personis: tamen ille homo simpliciter non esset prima substantia creata eadem ratione, qua Christus Dominus est persona creata, imo nec creatura, simpliciter loquendo.

Sed quæres, An suppositum & prima substantia in rebus creatis distinguantur saltem ratione. Respondeo secundum rem conceptam proprie nec ratione distingui, quamvis secundum modum concipiendi aut explicandi aliquam proprietatem magis vel minus distinctè aut confuse, possint distingui ratione ex parte concipientis. Declaratur, quia etiam secundum rationem non concipimus, per unam formam aut modum vel terminum constitutam rem creatam in ratione primæ substantie, & per aliam in ratione suppositi, sed per eandem omnino, ut declaratum est. Illa vero res sub conceptu primæ substantie concipitur quidem sub ratione singulariter substantiaris, non tamen ita expressè sub ratione incomunicabilis: unde ille conceptus primæ substantie si nil aliud addatur de se abstrahit ab incomunicabilitate, si vero addatur quod creare sit, implicite quidem, quasi materialiter dicitur eius incomunicabilitas, non vero tam formaliter & expresse, sicut in nomine & ratione suppositi declaratur. Et in hoc consistit propria differentia inter Deum & creaturas, quia in Deo ita distinguitur ratione aliqua prima substantia à diuinis suppositis, ut in Deo intelligatur aliqua substantia singularis & completa in tota sua ratione essentiali absque eo quod in suo conceptu essentiali incomunicabilitatem includat, quod est proprium Dei propter infinitatem eius.

Quomodo comparatur persona ad suppositum,
& primam substantiam.

Dico tertio: Persona idem est quod prima substantia vel suppositum, solumque determinat illam rationem ad naturam intellectualem seu rationalem. Sententia est communis Theologorum ex illa definitione Boecii in libr. de duabus naturis. Persona est rationalis natura individualia substantia, id est, substantia prima talis naturæ, ut recte declarat D. Thom. i. part. q. 29 artic. 1. & 2. Vnde frequenter dicitur, personam & suppositum differre quasi materialiter

rialiter ex parte naturæ, non vero formaliter in ratione & modo incomunicabiliter subsistendi. Quod quidem est verum quod generalis rationem primæ substantiæ vel suppositi: tamen quia intellectuæ naturæ subsistentiam habet sibi proportionatam & altioris rationis ab inferioribus naturis: ideo dicuntur persona differri à supposito etiam in ratione subsistendi, tanquam particulari à communis, seu tanquam dignissima species à communis genere. Non quod propria ratio generis & speciei in his reperiatur, sed proportionalis, nam intellectus naturæ, si sit pure ac perfecte intellectualis, habet subsistentiam omnino immaterialis, si vero sit rationalis, sicutque sensibilis ac corporeæ, vel etiam habet subsistentiam spiritualem, vel saltu compositam ex aliquarum materiali & spirituali, ut inferius declarabimus: hoc ergo modo differt persona à supposito in communis.

De hypostasi.

XIV. **D**ico quarto: Hypostasis iuxta frequentiorem huius vocis usum, idem est quod suppositum, vel persona. Hæc assertio solum pender ex notitia & significacione huius vocis hypostasis, qua Græca est, & varijs habet significaciones. Deriuata enim est vox illa à verbo græco, ἵποτασσις, vel, ἵποτης cum præpositione, unde quod subesse, vel substare significare potest, vnde hypostasis olim significabat id omne, quod adhuc subsidet, vt seces, vel materiam crassam, quæ in liquorum fundo subsidet, quomodo intelligi potest illud Psal. 67. *Diffusum in limo profundi, & non est substantia, græce hypostasis, id est, & non est fundum, in quo conluita.* Significat deinde rei fundamentum, vt de fide ait Paul. ad Hebr. 11. *Etsi substantia rerum sperandarum, græce hypostasis, id est, fundamentum.* Verum quia subsistere proprio conuenit substantiæ, & illa est quæ fundementum omnis rei existentis, ideo hæc vox deriuata est ad substantiam significandam, vel absolute, vel specialiter substantiam singularem, & incomunicabilem, ut notauit Damasc. in sua Dialect. cap. 29. Vnde quia vox Latina, substantia, & quinuo est, & essentiam interdum significat, ideo interdum usurpatæ est illa vox ad essentiam significandam, ut notauit Elias Cretensis in orat. 22. Nazianzen. §. Illud item prescribit, & constat ex Theodoret libr. 2. histor. cap. 8. Et hancratione D. Hieronymus citata epistola ad Damasum, recusat tres hypostases in Trinitate concedere, quod etiam de Paulino refert Acacius in epistol. ad Cyrill. Alexand. Iam vero ad tollendam habet aquivocationem tam usum græcorum quam latinarum harum vocum significations definitæ, & distinctæ sunt. Substantialis enim natura, quatenus à supposito vel ratione distinguitur, græco vocatur *Vita*, latine *essentia*. Substantia vero singulariter subsistens, & incomunicabilis aliis similibus substantiis, sicut latine dicitur suppositum & persona, ita græce vocatur hypostasis, vnde sicut nos tres personas, ita Græci tres hypostases in Trinitate admittunt, & hoc modo Iesus discordia, quæ ob vocabulorum inopiam inter Catholicos latinos, & græcos, ori coepit, cessauit, ut eleganter dixit Gregorius Nazianzen. orat. 21. quæ est in laudem Athanasi circa finem. Iam ergo communis vnu, etiam Latinorum vox hypostasis in hac ultima significacione fere semper usurpatæ. Et interdum generaliter accipitur, ut significat rem substantiem incomunicabiliter in quæcumque natura, & ita idem significat quod suppositum, & hoc modo ait D. Thom. personam addere supra hypostasis, determinatam naturam scilicet rationalem qu. 9. de potentia articul. 1. in fine corporis: aliquando vero ut ibidem in solutione ad secundum addit, licet nomen hypostasis in Græco ex proprietate sermonis significat individuum substantia-

tiam cuiuscunque naturæ, ex usu loquentium significat individuum rationalis naturæ tantum. Sic igitur constat quod modo idem sit hypostasis quod persona iuxta varias significations.

Addit vero ibidem D. Thomas, hypostasis & subsistentiam esse idem secundum rem, differe tamen ratione: eadem enim prima substantia quatenus subsistit dicitur subsistentia, quatenus vero subsistit, dicitur hypostasis. Sed, quod ad nomen hypostasis attinet, hoc fortasse ab illa habititudine impositum sit, non tamen illam significat, immo nec semper in recognoscit illam requiritur: diuinæ enim personæ sunt propriissime hypostates, quamvis non subsistent. Imo etiam quoad etymologiam, quamvis hypostasis dicatur qualis *substantia*, nihilominus dici potuit a subsistendo, nam, ut alibi dicitur D. Thom. substantia dicitur aliquid in quantum est sub esse suo, non quod habeat esse in aliquo sicut in subiecto, sed quod, cum per se sit, & quasi in substance sit, ipsummet sit quod primum subiectum, seu fundementum sui esse. Quod vero attinet ad nomen subsistentie, iam dictum est supra, si sumatur in vi abstracti, non significare ipsam rem subsistentem, sed rationem subsistendi, qua si in communicabilitatem includat, et etiam ratio constituens hypostasis, si vero sumatur in vi concreti & incomunicabilitatem subsistentie fit, id est quod hypostasis, & suppositum. Alioquin ut significatio rationis significatur latius patet subsistentia quam hypostasis, saltem in Deo, in quo potest esse subsistentia communicabilis: in creatura vero conuertuntur, & eodem modo inter se comparantur, quo prima substantia & suppositum, propter easdem rationes superius factas.

SECTIO II.

An in creaturis suppositum addat naturæ aliquis possumus reale, & ex naturæ rei distinctionem ab illa.

Hypostasis terminis, de re ipsa diceretur, & quod de supposito quatinus respectu naturæ seu essentia substantialis, intelligendum est de persona respectu naturæ rationalis, & de creaturis eadem proportione, quibuscumque nominibus significentur.

Explicatur questionis titulus, & variae questiones proponuntur.

VT autem questionis titulus distinctionis intelligatur, aduerendum est, essentiam substantie creatæ variis modis concipi ac significari posse, sicut in concreto, & in abstracto, ut cum dicimus humanitatem esse essentiam Petri, aut hominem. Item in communi, ut in dictis exemplis, vel in singulari, vnde dicitur hæc humanitas esse de essentia huius hominis, Christi verbigratia. Item vel conceptu simplici & quasi confuso, ut cum species dicitur esse essentia individui, ut homo Petri, vel conceptu complexo & distincto, qui per definitionem declaratur, ut cum dicimus essentiam hominis esse animal rationale. Ex quibus concipiendi modis varie insinuantur comparationes, & questiones. Prima est abstracti ad concretum in particulari & singulari, ut quando distinguatur hic homo Petrus ab hac humanitate. Secunda est abstracti etiam ad concretum in communi, ut quando homo & humanitas distinguantur. Et similiter in ceteris praedicatis communibus cum eadem proportione. Tertia, comparando essentiam in communi ad individuum & particulare, ut quando distinguatur homo à Petro seu hoc homine. Et posse etiam hæc comparatio per concreta & ab-

strata variati, comparando nimirum concretū commune ad singulare abstractum ut hominem ad hanc humanitatem, vel è conuerso abstractum commune ad singulare compleatum, ut humanitatem ad hunc hominem, vel abstractum ad abstractum, &c. Quare comparatio fieri potest essentia distincta concepta ad de quo concipitur, id est, definiti ad definitionem. Quo sensu existimant multi tractasse Aristotelem in libr. 7. huius operis questionem illam, an quod quid est, sit idem cum eo cuius est.

Hec ergo postrema comparatio aliena est à praesenti insituto, & questionem continet potius Dialecticam quam Metaphysicam, & communem tam accidentibus quam substantiis: nam tamen obiter attinemos, & definiemus, sententiam Aristotelis explicantes. Rursus tertia comparatio propriam questionem continet de distinctione naturae universalis ab individuis, quæ à nobis in superioribz tractata est, & eadem habet decisionem sive concretum ad concreta, sive abstractum ad abstractum comparare, id est, homo ad Petrum, vel humanitas ad hanc humanitatem. Alia vero duo membra huius comparationis non addunt questionem nouam, sed miscent duas primas cum hac tercia: & ideo illarum questionum definitio responsione ad hanc continentur. Prima ergo & secunda comparatio ad praesentem disputationem spectant: in prima vero maxime certior, & communiter tractatur eius difficultas, id est de illa prius dicemus, & ex illa facile in fine totius disputationis alteram definimus. Igitur natura nomine intelligimus singularem substantiam continentem integrans & completans essentiam individuali seu suppositi in abstracto sumptā, quæ à Metaphysicis dici solet forma totius, ut est hæc humanitas constans ex hac anima, hoc corpore seu his carnis & his osibus. Quid autem nomine suppositi intelligatur iam satis declaratum est.

Tractatur prima sententia de distinctione rationis suppositi à natura.

Prima igitur sententia, est naturam & suppositum sola ratione distinguere ex modo concipiendi nostro in abstracto vel in concreto. Hæc existimatur esse sententia Aristotelis 7. huius operis libro & cap. iv. vii. definit, quod id est, esse idem cum eo cuius est. Et in primo libr. cap. i. ait actiones esse singularium, per singulare intelligens suppositum: unde ex illo loco axioma illud sumptum est, Actiones sunt suppositorum. Atque idem sensisse videntur omnes Philosophi, qui nostra fidei mysteria ignorarunt. Sed, quod mirum est, etiam ex Catholicis Theologis docuerunt hanc sententiam Durandus in i.d. 34. questione 1. & Henricus quodlib. 4. q. 4. Ex qua sententia plane sequitur has locutiones esse veras, homo est humanitas, & Petrus est sua humanitas, quas locutiones etiam Durandus admittit. Fundamentum eorum solum est, quia suppositum verbi gratia Petrus nihil aliud est quam hoc compositum ex hoc corpore & ex hac anima, & hoc ipsum est eius humanitas, & quidquid præter hoc cogitetur in substantia Petri, intelligi satis non potest, nedum probari aut persuaderi.

Sed hæc sententia quamvis fortasse sola ratione naturali non posuit conuincit falsitatis, tamen supposito, incarnationis mysterio defendi nullo modo potest, quia secundum fidem in re ipsa humanitas singularis fuit assumpta, & unita hypostatico Verbo divino, non fuit autem assumptum suppositum creatum & humanum: ergo necesse est, ut in re aliqua intercedat distinctio inter hanc humanitatem & proprium suppositum eius, quandoquidem illa manet in Christo, hoc autem minime, eadem autem est ratio de illa humanitate, & de omnibus creatis naturis præsumptis materialibus. Item est humanitas, quæ

est in Christo, est singularis natura creata, & non est suppositum creatum: ergo aliquid illi deest, quod suppositum addit ultra, naturam singularem. Dices non deesse illi aliquid, sed potius aliquid habere, ratione cuius non est suppositum creatum, nimirum, quia est in Verbo, quod proprie dicitur habere humanitatem: ipsa vero humanitas dicitur esse in Verbo tanquam forma in supposito, & ideo humanitas illa non potest dici suppositum, neque homo, quia habet alium modum essendi, ratione cuius est potius in alio, quam in se. Sed hæc responsio declinat in opinionem Scotti statim tractandam, quod suppositū differat à natura per aliquid negativum, & non quia addat illi aliquid positivum: nam hæc responsio supponit, ad rationem suppositi, præter totam entitatem naturæ, requiri negationem unionis ad aliud, seu parentem modi existendi in alio: hoc autem discrimen iam non est per rationem tantum, sed in re ipsa, & statim probabimus hanc differentiam non tantum esse possum in negatione, sed aliquid etiam positum includere.

Adde antiquos Patres sæpe de cuius hereticos id eo in potissimum mysteriis fidei Trinitatis, scilicet, & Incarnationis errasse, quod inter naturam & personam non distinxerint. Ita significat Vigilius Pap. lib. 2. contra Euthythen prope medium: clarius Damascenus lib. 1. de fid. capit. 3. optime Epiphanius in VII. Synod. act. 6. tom. 3. circa finem. Ideo (inquit) heretici errant, quia nihil aliud agunt quam vt offendant naturam & hypostasim idem esse, que sane inter se differre veri Ecclesia Catholica alumni cognoscunt. Rursus docet sepe Sancti Patres, proprium Dei esse vt sit essentia liter substantias, & quod ea de causa Deus & Deitas sola ratione, & modo significandi seu concipiendi nostro distinguantur, ut Magist. & Theologi tractant in primis distinctiones 8. & 9. Thom. ac exppositores eius i. part. quest 3. artic. 3. & 4. & significat Leo Pap. Epistol. 23. capit. 5. August. libr. 11. de ciuit. capit. 10. & libr. 15. de Trinit. capit. 17. Ansel. in Monolog. cap. 15. & 16. & optime Bernard. serm. 80. in Cantico. & Magister refert Patres alios, aliq' sumi posse sunt ex his, quæ disputauimus in 1. Tom. 3. part. disput. 11.

Nec fundatum possum in contrarium virget, nam si materia & forma sumantur præcisæ ut sunt partes essentiales, negatur suppositum nihil aliud esse quam compositum ex hac materia & hac forma, nam Christi humanitas est composita ex hac materia & hac forma, & non est suppositum: si vero materia & forma sumantur non solum ut partes essentia, sed etiam ut includant vel secum afferant substantiam, sic verum est, & ex materia & forma unius consurgere suppositum, illud autem præter naturam includit substantiam, de qua quid sit & quomodo possit & intelligi & probari dicemus in sequentibus.

Tractatur secunda opinio Scotti.

Secunda opinio est Scotti in 3. distinct. 1. questione. 1. & distinct. 6. questione. 1. & in 1. distinct. 13. & quolibet. 19. articul. 3. qui ait, suppositum creatum nihil rei positiꝝ addere natura singulari, sed solum negationem dependentia actualis & aptitudinalis ad aliquod suppositum: humanitas enim Christi suppositum non est solum quia substantialiter est unita Verbo, & ab illo penderit: ergo negatio huius dependentia est de ratione suppositi. Addit vero Scottus, eriam esse necessariam negationem aptitudinalis dependentia propter animam rationalem, quia non solum dum corpori unita est, non est suppositum, quia actus est in supposito, verum etiam dum est separata suppositum non est, quia aptus est pendere à supposito, seu potius illud compondere. Quod si obiicitas, etiam humanitatem Petri non posse

posse dici suppositum, quia apta est vñiri, verbigratia, Verbo diuino, responder Scottus, negando, esse aptam, sed solum non repugnantem, quod est dicere, non esse aptam potentia & aptitudine naturali, sed capacitate tantum obedientiali. Quando autem actu assumentur vel vñitut, quamvis re vera retineat eandem negationem aptitudinis naturalis, amittit tamen negationem actualis dependentie, per actualem vñionem, & ideo definit esse suppositum vel persona. Et hanc opinionem sic expolitam sequuntur Scotisti in 3. distinc. 1. Bassolis quæst. 1. articul. 1. Maironis quæst. 11. Lychetus autem ibi quæstion. 1. quamvis eam probabilem censeat, existimat tamen Scottum non omnino illi adhæsisse, & facile solui posse argumenta, quibus nititur: ac denique oppositionem ipsa esse probabiliorem: in quo discedit a parte à mente Scotti: quamvis id fateri recusat: Aureolus etiam apud Capreolum in 3. distinc. 5. quæst. 2. multis argumentis contendit, non posse creatum suppositum addere supra naturam aliquid positivum. Atq; idem sentit Gabr. in 3. distinc. 1. quæst. 1. vbi addit alias negationes, quæ sunt de ratione suppositi, scilicet, ut non sit actu pars integralis propter partes aquæ & similes: item ut nec constituat formaliter aliquid per se vnum, propter diuinam essentiam, & similes: quæ sumpt ex Ochamo eodem 3. quæst. 1. & idem sentit Marfil. in 3. quæstion. 1. articulo primo.

IX. Fundamentum horum Authorum potissimum fuisse videtur, quia huiusmodi negationes sufficiunt ad constitutionem suppositi creati, & ad declarandum Incarnationis mysterium, ergo superuaneum est, aliquam realitatem positivam singere, quam suppositum creatum addat. Quia ne talis entitas esse potest substantia, neque enim est materia, neque forma, nec compositum, neque accidens, quia alias suppositum creatum non esset per se vnum. Ad dictam Scottum, non recte posse intelligi Incarnationis mysterium, & ea quæ de illo Patres docent posito illo positivo: inde enim fieret, illud positivum neque esse assumptum, neque assumptibile à Verbo, atq; ita non assumpsisset Verbum omnem rem quam in natura humana plantauit contra Damasc. lib. 3. capit. 6. Sequitur deinde humanitatem Christi carere aliqua perfectione maxima, connaturali homini, quod etiam videretur inconveniens. Sequitur denique non posse Verbum diuinum simpliciter dimittere humanam naturam, quin nouam aliquam rem illi addat. Actuam sequitur, humanitatem nun violenter esse in Verbo, quia caret positiva perfectione connaturali.

X. Hæc sententia, si attente inspiciatur, solis verbis disserit à præcedente: nam etiam Durandus fatetur in natura substantiali completa necessariam esse carentiam vñionis hypostaticæ ad alienam personam, vt possit suppositum appellari. Quapropter non minus falsam sententiam hanc esse iudico, propter rationes Theologicas, nam de Metaphysicis postea dicimus. Primo enim mysterium Trinitatis intellegi non potest, si ratio formalis suppositi in negatione consistit: alioqui tres personæ diuinæ tribus negationibus consenserent, quod tantum abest, vt Scottus concedat, vt probable censeat, non solum esse necessarias tres relationes, sed etiam tres rationes personales absolutas, quibus personæ illæ constuantur: sana autem doctrina docet illas personas realibus ac positivis rationibus constitui, quamvis relatio: s'ergo in diuinis persona addit naturæ aliquid positivum, quamvis ratione tantum distinctum: ergo etiam in creature addit aliquid positivum, in re tamen distinctum propter imperfectionem creature. Patet consequentia, tum quia persona creata est quædam participatio in creatæ personæ, tum etiam à fortiori, quia diuina natura est per se & essentialiter subsistens, & nihilominus secundum rationem ei

addi potest aliquid positivum incommunicabile, quod relativum esse oportet propter perfectionem Dei, in quo nihil absolutum potest esse omnino incommunicabile. In creatura vero natura non est per se & essentialiter subsistens, cum in Christo affumi potuerit sine propria subsistens: ergo multo magis poterit ei addi aliquid positivum, quo realiter subsistat, quod licet absolutum sit, sit incommunicabile propter suam imperfectionem, & ita constitutus suppositum, id est, rem incommunicabiliter subsistentem.

Secundo ostenditur falsa illa sententia ex mysterio Incarnationis, & primo ex parte Verbi, qui nisi Verbum confiteretur positiua personalitate seu subsistens, non posset intelligi, quod extrinsecam naturam ad illam assumeret, quia non potest assumere naturam ad negationem aliquam, negatio enim virtutis, non potest esse formalis terminus vñionis realis, ut per se notum est: abstracte ergo ac praesertim quando de personalitate, necessarium est, ut eius ratio sit positiva ad intelligentium Incarnationis mysterium. Ex quo valde probabile sumimus argumentum simile præcedenti, etiam personalitatem creatam in ratione positiva positam esse. Et efficacius argumentari possumus ad hominem contra Scottum, & Nominales: ipsi enim tenent posse fieri diuina virtute, ut suppositum creatum alienam naturam terminetur in quanto ergo an eo casu posito terminetur ad negationem, vel ad positivum aliquod. Primum dicimus potest, ut probatum est. Si autem dicatur secundum, necesse est etiam fateri illam vñionem terminari ad subsistentiam & personalitatem, alioquin non esset vñio hypostaticæ vel personalis: ergo subsistens & personalitas creata est aliquid positivum. Et confirmo ac declaro vim huius rationis, & interrogabo, an in Christi humanitate sit 'nunc illud positivum, quo persona creata (secundum hos autores) potest terminare alienam naturam, nam si non est, ergo iam deest humanitate Christi aliqua ratio realis positiva, quam addit persona creata supernaturam, & per illam formaliter constitutur in eis personæ. Si vero illud ipsum quidquid sit, est in Christi humanitate, sequitur in primis, quod vel in Christi humanitate est subsistens creata, vel quod vñio hypostaticæ non sit ad subsistentiam, utrumque autem absurdissimum est. Sequitur deinde humanitatem Christi posse per se ipsam terminare vñionem hypostaticam alterius naturæ, supposito quod persona creata possit illam terminare. Patet sequela, quia illa humanitas retinet omnem rem positivam, ad quam potest talis vñio terminari. Consequens autem est plane inintelligibile suppositis principiis fidei: nam quod non est persona creata, nec personalitatem creatam habet, quomodo potest persona creata constitueri? Vnde talis vñio, non esset immediate inter naturam & personam, sed inter naturas substanciales & completas, quod repugnat substanciali vñioni, iuxta doctrinam Patrum & Conclitorum.

Respondebunt fortasse, humanitatem Christi factam esse ineptam ad terminandam aliam naturam per vñionem ad Verbum. Sed hoc dicere non potest consequenter, si per illam vñionem nulla re positiva priuata est: quid enim impedit vñio, si non impedit, vel auferit rem, quæ posset esse ratio terminandi? Nam, si solum auferit negationem actualis dependentie, hæc impetrinens est ad terminandam alteram naturam, quia terminatio non fit per negationem, sed per positivum, ut diximus. Possunt quidem mordicus dicere, illam negationem esse conditionem sine qua non: tamen hoc refutum est aperata petitio principii, & est gratis dictum, quando non redditur ratio talis necessitatis. Hanc autem rationem nos esse dicimus, quia vñio impedit propriam personalitatem positivam, quæ est ratio constituen-

di personam creatam, vel propriam, vel etiam alienam, si possibile sit ut natura aliqua a creata persona aliena terminetur.

Tertio argumentor ad idem ex parte humanitatis assumptae docent enim Concilia, & Patres, Verbum assumisse humanitatem, & non hominem, seu non personam creatam hominis: & eodem sensu autem, Verbum assumendo humanitatem, consumpsisse personam, non naturam. Huiusmodi autem locutiones non possunt legitime exponi, nisi quia in homine præter naturam humanam est aliud quid reale, quod compleat rationem personæ, quod impediret in Christi humanitate per unionem Verbi, supplete Verbo in illa natura personalitatem humanam: ut loquuntur Theologi. Alioqui solum dicent Concilia, Verbum assumendo humanitatem, impediuisse seu abstulisse negationem unionis, vel cum dicunt non assumisse personam, solum diceret non assumisse naturam, quæ manifeste in unione, qui sensu reddit vanas & ridiculas grauitates Conciliorum locutiones. Confirmavit huius rationis, nam sequitur ex opinione Scotti etiam Verbum ipsum ut sic, post unionem non esse personam, sed solum compositum ex natura humana & Verbo, quod est aperte hereticum. Sequitur probatio, quia in humana natura manet omnis res, & omnis modus realis, qui est in creata persona, & tamen definit esse persona solum quia vnitur: ergo est contrario Verbum quia vnitur, non erit persona, etiam nulla re vel modo reali priuatur.

Dicent, humanitatem definere esse personam, non quia vnitur vecunque, sed quia vnitur ita ut pendaat à verbo, cum tamen Verbum non pendaat ab humanitate. Sed iuxta hanc sententiam dici non potest, quod humanitas pendaat à Verbo vlo modo: et hoc est suo: quia illa humanitas ad existendum nihil ultra requirebat præter entitatem suam: unde divisione careret, nulla addita causalitate aut realitate: conferuerat suam esse, quia per solam negationem unionis habet quidquid necessarium est ad subsistendum in suo esse, ut ipsi etiam faretur: ergo non humanitas, sed compositum ex humanitate & Verbo pendaat à Verbo: & ad summum humanitas vnit, vel potius unio eius pendaat à Verbo: sed hoc quid refert, ut auferat denominationem personæ, cum maxime illa unio secundum Scottum solum sit quedam relatio realis. Ut autem illa euasio tollatur, singamus huiusmodi unionem inter eas creatas, sive illa sit impossibilis, sive possibilis, ut ipsi credunt: ponamus ergo Petrum terminare naturam Pauli, tunc ergo cum vtrumque extremum sit creatum, ex hac parte nulla est ratio, ob quam unio potius realiquid positivum: vel relatio realis in uno extremo quam in alio. Rursus tota entitas positiva quæ anteberat in extremis, ita manet post unionem in uno sicut in alio. Deinde ex vivionis neutrum penderat alio in effuso, & vtrumque ab inuicem pendebat unionem. Quia ergo ratio afferri potest, ob quam post talem unionem potius censeatur manere persona Petri quam Pauli? aut cur non mutuo persona consumetur personam, cum abvra que tollatur negatio dependentia quoad unionem? Vnde non magis potest dici Petrus assumere naturam Pauli, quam è conuerso. Nec denique explicabile est, qualis esset illa substantialis unio: huc enim tendit tota vis huius rationis, quam alia via sic declaro.

Quarto igitur argumentor, nam ex predicta opinioni sequitur, humanitatem Christi esse tam

Tom. II. Metaphys.

completam substantiam omni ex parte, sicut est persona Pauli vel Ioannis. Hoc patet, quia substantia in genere substantiae non completur per negationem: humanitas autem illa nihil minus habet quam persona Petri nisi negationem quandam: ergo non est minus substantia completa quam persona Petri: quod vero illi sit aliquid additum, non tollit complementum eius: nam res non fit incompleta per additionem, sed per ablationem: nam per additionem potius fit plusquam completa, sicut licet loqui. Ex hoc autem sequitur vterius, non posse intercedere substantialem unionem inter talem substantiam, & aliam omnino completam: in hoc enim maxime verum habet illud axioma, ex duobus entibus in actu omnino scilicet completis, & perfectis, non fieri unum pro se: nam si vtrumque componentium in genere substantiae completum & integrum est, & per unionem nihil amittit, quod necessarium sit ad illud complementum, intelligi satis non potest, quo modo substantialis unio inter ea fiat, & ad constitutandam substantiam per se unam ordinatur. Alioqui nulla ratio reddi potest, ob quam inter personas non possit immediate intercedere substantialis unio, & similiter inter naturas substantiales & completes ut naturæ sunt: tota enim ratio est, quia cum sint completes in sua ratione, nec naturæ possunt vniiri ad complendam unam naturam, nec persona ad componendam unam personam: ergo in universum duas substantias omnino completas, non possunt substantialiter vniiri ad unam substantiam comprehendam.

Quod si forte Scottus neget humanitatem esse substantiam completam solum ex eo, quod careat negatione dependentia, efficitur plane iuxta sententiam eius, hanc negationem esse de ratione substantiae completae: quod absurdissimum esse constat, quia negatio ut negatio nihil est: & ideo esse non potest de complemento substantiae. Ex quo tandem potest ostendenda ratio contra Scottum desumti, nam id quod addit suppositum creatum individua naturæ creatæ est de perfectione & complemento substantiae creatæ, ergo non est mera negatio sed positivum aliquid, quia negatio non dicit perfictionem, sed supponit. Antecedens vero probatur primo ex dictis, quia id pertinet ad rationem substantiae completae. Tum ex Aristotele dicente, primam substantiam esse maximæ & perfectissime substantiam, prima autem substantia non dicit solam naturam, sed suppositum naturæ. Tum denique, quia suppositum addit naturæ substantiam, ut ex principiis fidei constat: ideo enim humanitas Christi persona non est, quia substantiam creatam non habet, substantia autem magnam dicit perfectionem. Nam si in sola negatione considereret, quo modo posset natura ad subsistendum assumi, aut substantia propria per alienam suppleri?

Vltima ratio sit, quia negatio quasi intrinseca, & inseparabilis ab aliqua re semper fundatur in aliqua ratione positiva: & hac ratione ipsem Scottus docet individuum addere aliquam positivam differentiam speciei, quia illa individuus seu incommunabilitas, quæ est de ratione rei singularis, in aliquo positivo fundatur: ergo illa negatio seu incommunabilitas, quæ est de ratione suppositi, fundatur in aliquo positivo, quo formaliter suppositum constituitur. Responderi potest ex Scoto, hanc negationem, quam dicit suppositum, esse quidem inseparabilem à supposito ut suppositum est, quia suppositum sub hac voce, & conceptu illi correspondentem, formaliter negationem includit, non tamen esse inseparabilem ab illa re, quia naturaliter habet coniunctam illam negationem, ipsa integra manente: quia substantia humanitatis, licet naturaliter habeat coniunctam negationem dependentia ab alio supposito, tamen nihil etiam habet illi repugnans,

V id est

ideoque supernaturaliter potest illa negatio care-re, & ideo necesse non est ut talis negatio in aliquo positiuo funderetur. Quia negatio, que non est omnino inseparabilis a re, non semper fundatur in aliquo positiuo, ut carentia visionis beatæ, quam habet intellectus creatus ex natura sua, non fundatur in positiuo, cum auferri possit nullo ablatio positiuo, quamquam si una voce significetur intellectus, ut existens sub tali negatione, inseparabilis sit negatio ab illo ad æquato significato, quia si separetur, iam non maneret illud significatum. Sicut ab aere tenebroso absolute est separabilis negatio lucis, & ideo illa negatio non fundatur in aliqua positiua forma repugnante lumini: ab aere autem tenebroso, ut tenebrosus est, non est separabilis illa negatio, quia amittat esse tenebrosum: sic ergo philosophatur Scotus de supposito vel suppositum est, & de re illa cui adiuncta est negatio quam suppositum formaliter dicit. In qua responsione loquitur quidem consequenter, tamè contra eam procedunt omnia superiora argumenta. Et præterea sequitur suppositum esse quoddam ens per accidens sicut tenebrosum. Ex quo etiam in rigore sequitur hoc nomen *suppositum*, esse quali connotatiuum, & de formaliter dicere negationem, de materiali autem rem, cui conuenit talis negatio sicut tenebrosum. Vnde sicut absolute concedimus tenebrosum aerem posse illuminari, & animam separatam posse vniuersitatem corpori, quia esse separatam dicit solam negationem, ita concedendum esset simpliciter suppositum posse assumi vel vniuersitatem alteri: hoc tamen vitium consequens est contra omnes Theologos, imo contra Conciliorum doctrinam.

XVIII.

Quod si dicatur in prioribus locutionibus fieri sensum diuisum, in hac vero ultima fieri sensum compositum, hoc ipsum est manifestum indicium, *suppositum*, non significare de formaliter negationem sicut separatum aut tenebrosum, sed significare positiuum formam constituentem suppositum, & fundantem illam negationem, ob quam suppositum dicitur inassimptibile, seu incomunicabile. Ob hanc enim causam, cum dicitur suppositum non posse assumi, non significatur assimi non posse cum negatione assumptionis, seu manens separatum: quis enim hoc posset cogitare sed significatur, non posse assumi cum illo politu quo constituitur in ratione suppositi, & nisi ita interpretetur, idicula sunt huiusmodi locutiones, ut supra dicebam: perinde enim esset ac si quis diceret, animam separatam non posse vniuersitatem corpori, intelligens non posse vniuersitatem separatam. Illa ergo negatio incomunicabilitatis, cui repugnat separari a supposito ut suppositum est, non est inseparabilis propter solum sensum compositum ut sic dicam, sed quia fundatur in aliquo positiuo, quod formaliter constituit suppositum, & inassimptibile reddit.

XIX.
Fundamen-tū Scotie sententiā & diffini-tiū.

Ad fundamentum ergo contraria sententia, negatur suppositum creatum sufficienter constituti negatione, quid vero sit hoc positiuum, quod suppositum addit natura, dicemus in sequentibus. Nunc vero fatemur, non esse materiam, neque formam, neque compositum ex illis ut sic, sed aliquem modum vel entitatem ei superadditam, quam vel Aristoteles non comprehendit sub illa divisione, quia illam non cognovit, vel ad illa membra reducitur tanquam modus illorum, vel totius compositi, ut potesta declarabimus. Quod vero attinet ad mysterium Incarnationis, responderet, non solum non esse inconveniens, verum potius esse necessarium ad explicandam veritatem illius mysterii, quod Verbum non assumptum in humana natura aliquam rationem positiuum constitutum personæ, sive illa fides omnino distincta, sive modus tantum. Ex quo non sequitur illam naturam esse imperfectam inesse naturam, sed tantum sequitur non esse personam, Et ita intelligendum est, quod Damascenus ait, nem-

po assumpsiisse Verbū quidquid ad veritatem humana natura pertinet, & ad formalē hominis continuacionem, non vero quod spectat ad personalē creaturam ut sic. De quo etiam fatemur, aliquid fuisse additum de nouo humanitati Christi, si à Verbo separatur ut possit subsistere modo connaturali. Neque inde fit eam nunc esse violenter, cum nobiliori modo sit supposita. Quæ omnia latius in proprio loco prosequi sumus.

Questionis resolutio.

Ex his ergo praesentis sectionis resolutio colligitur, nimirum, suppositum creatum addere natura creatæ aliquod reale positiuum, & in re ipsa distinctum ab illa. Quocirca si comparemus suppositum ad naturam, distinguuntur tanquam includens & inclusum, nam suppositum includit naturam & aliquid addit, quod personalitas, suppositualitas, aut substantia creatæ appellata potest, natura vero ex se præscindit ab hoc addito seu à substantiæ: Quo fit ut natura possit de potentia absolute sine substantia conservari, suppositum autem totum non possit conservari sine natura, quia illa formaliter includit, & per illam in esse talis substantia essentialiter conservatur. At vero comparando substantiam ipsam ad naturam, distinguuntur inter se tanquam duo extrema componentia suppositum creatum. Quanta vero sit haec distinctio, & quid haec substantia sit, deckandum superest.

SECTIO III.

An distinctio suppositi à creatura fiat per accidentia vel principia individualia, & ideo locum non habeat in substantiis spiritualibus.

In hac sectione occurrit tractanda terria opinio in hac materia, quam docuit videatur O. Thomas in illo difficultissimo articulo tertio, quælibet 3. i. p. vii inquirentem an sit idem Deus, quod sua essentia vel natura. Ex in summa responderet in rebus compotis ex materia & forma distinguere naturam & suppositum, quia natura solum in se comprehendit ea quæ cadunt in definitione speciei, non vero materiam individualiæ cum accidentibus designantibus illa suppositum vero materiale includit haec omnia, & ita distinguuntur à natura. In substantiis vero, quæ materia & forma componuntur, quia materiam individualiæ non habent, suppositum non differet à natura, sed ipsæ formæ sunt supposita substantia. Et ex hac sola communis ratione concludit, Deum esse suam Deitatem, quod eodem modo posset de quo quis angelo creato concludere. In hac ergo sententia duo puncta in titulo insinuata breuiter tractanda occurunt. Primum est, an id quod suppositum addit natura, sit accidentis aliquod, vel ipsa differentia individualis. Secundum est, an haec distinctio naturæ & suppositi communis sit omnibus suppositis creati, etiam immaterialibus.

Addatne suppositum nature individualiæ conditiones.

Circa priorem partem Sancti Patres interdum assertere videntur, suppositum addere naturam singularitatem seu individualiæ conditionem, vnde aiunt suppositum includere singulares proprietates, quæ non includit natura. Ita loquitur Basilius in epistola ad Gregor. de differentia naturæ & Hypostasis: & Damascenus lib. 3. de fide cap. 4. & 6. Verum tamen si considerentur ea: quæ in principio secat, præcedat, ex-

plican-

placando titulum diximus, nullus relinquitur huic questioni locus. Nam hic non comparamus naturam specificam seu abstrakte conceptam ad individuum seu ad suppositum, sed naturam singularem, & individuam ad suppositum, impossibile ergo est, ut suppositum addat naturae individuationem. Nam vel hoc intelligitur de individuatione ipsius naturae, vel de individuatione suppositi ut suppositum est: hic posterior sensus est verus loquendo de singulari suppositis, nam clarum est unumquodque constitutum in ratione talis suppositi per singularem & propriam substantiam suam, quam addit sua singulari & individuata natura. Hic tamen sensus nihil ad presentem questionem refert, quia nunc nondisputamus de individuatione, aut singularitate suppositi vel naturae, sed de eo quod addit vaumquodque suppositum supra suam singularem naturam. Adeo, quod licet singula supposita addant singulares substantias, tamen eo modo, quo suppositum in communione consideramus ac definimus, non addit proprie supra naturam aliquam singularem substantiam, sed id quod pertinet ad communem rationem substantiarum personalis, ut in simili dixit Diuus Thom. i. part. qua. 29. artic. 1. ad primum, loquendo ergo in communione, non addit suppositum supra naturam individuationem substantiarum, sed addit substantiam, quae in singulis personis individua est: & eodem modo comparatur ad sua individua formarum sumpia, quo aliae communes rationes ad sua individua.

Prior autem sensus est manifeste falsus, ut satis probat mysterium incarnationis, in quo non est assumpta humanitas in communione, sed in atomo, ut cum Damasceno dicunt Theologi: habet ergo Christi humanitas totum id quod ad individuationem humanae naturae necessarium est, & tamen adhuc illi deest formale constitutum persona creatrix: ergo id quod addit persona, non est individuatione specifica naturae, sed aliquid aliud. Item ostensum est in superioribus, individuationem naturae non esse in reali distinctum à natura: personalitas vero ita est in re distincta ut sit etiam separabilis. Item de intrinseca ratione suppositi ut sic est substantia incomunicabilis: sed de ratione individuata naturae creari non est aliqua substantia: ergo individuatione talis naturae non est substantia eius: ergo non est individuatione id quod suppositum addit natura. Denique etiam in Deo, cuius natura per se & essentialiter maxime est singularis & individuata, distinguitur saltem ratione id quod suppositum addit supra naturam singularem & individuam: ergo multo magis in creaturis sunt haec distincta.

Basilius ergo & Damascenus in eis locis non potuerunt loqui in sensu, quem non tractamus: sed vel loquuntur de natura sumpta pro specifica essentia, vel a tempore loquuntur indifferenter de natura prius communis esse potest multis personis, siue secundum rationem tantum ut in creaturis, siue etiam secundum rei ut in Deo. Illam enim doctrinam assertunt, ut declararent, posse diuinam naturam esse communem multis personis, quamvis ipsae personae incomunicabiles sint: quia natura ut natura non includit proprietates incomunicabiles: videntur autem exemplo creaturarum, in quibus natura est communis, persona autem singulare. Quod exemplum non est accipendum ut omnino simile, nam communitas naturae in creaturis est rationis tantum, in Deo autem realis: sed accipendum tantum est, quantum deferire potest ad explicandam distinctionem nominum communium vel

proprietatum in diuinis. De D. Thomas autem sensu dicemus infra.

Suppositum non addit natura aliquod accidentem.

X.

Adendum vero vterius est in hoc punto suppositum non addere natura singulari accidentem aliquod, proprie & in rigore loquendo de accidente. Hoc etiam debet esse certissimum, primo ex mysterio Incarnationis, quia in Christi humanitate sunt accidentia omnia connaturalia humanae naturae, vel que ad eius perfectionem spectare possunt: hoc enim sensu Concilia definitum assumpsisse Verbum humanam naturam cum suis proprietatibus connaturalibus, & nihilominus non est in illa natura personalitas propria hominis: ergo haec personalitas non est aliquod accidentis connaturale humanae naturae: ergo simpliciter non est accidentis: nam si esset, non esset quidem extrinsecum & aduentitium, sed connaturale, & internum. Et confirmatur, nam Verbum diuinum assumendo humanitatem, non supplevit in ea aliquod accidentis: alioquin illa non esset unio substantialis, sed accidentalis: imo nec potuisse Verbum per se ipsum ac formaliter supplere formaliter effectum accidentis, quia ipsum Verbum non est accidentis: potuit autem supplere rationem substantiendi, quia est formalis ac perfectissima substantia. Secundo probatur ex se ipso, quia suppositum ut suppositum est substantia completa ac per se una: illud ergo quod addit suppositum naturae pertinet ad substantiam complementum: est ergo de genere substantiarum & non accidentis. Quod etiam posset facile ostendti discurrendo per singula praedicationa accidentium: sed in re clara immorari non est. Dixi autem proprie loquendo de accidente, nam filiate vocetur accidentis quidquid non est de essentia rei, si potest substantia accidentis vocari, quia, ut dicimus simpliciter loquendo, non est de essentia substantiali individui: ille tamen modus loquendi proprius est & vitandus, nec sit occasio alicuius erroris in Theologis.

Atque hinc improbata manet opinio, quam Caietanus & alii referunt, scilicet, suppositum addere naturae affectionem qua subest accidentibus, ita ut suppositum dicat naturam ut affectam accidentibus. Nam contra hanc opinionem eodem modo procedunt rationes factae, nam haec affectio etiam est in Christi humanitate: est enim suis accidentibus affecta: atque etiam haec affectio est de genere accidentium: nam vel solum est unio ad ipsa accidentia, vel est denominatio aut effectus formalis ipsorum accidentium. Quid enim est esse effectum accidentis, nisi esse informatum illa? Dixerunt vero nonnulli, ut Heraclitus, quodlibet. 3. quæst. 6. licet suppositum non includat intrinsece accidentia, tamen extrinsece addere illa: sed quam falsum hoc sit patet ex sequenti.

De distinctione suppositi à natura in substantiis angelicis.

VI.

Circa secundum punctum nonnulli existimant, in substantiis separatis creatis non distinguere suppositum à natura re, sed ratione tantum, sicut distinguuntur Deus & Deitas. Quam opinionem ita clare videtur D. Thomas docere citato loco, ut vix possit aliquam interpretationem admittere. Nam si velim exponere, eum loqui solum de specifica natura & individuo in contrarium est, quia inde immediate concludit, Deum esse suam deitatem: & eodem modo potuisse concludere Gabrielem esse suam Gabrielem (ut ita loquamur) quod non recte sequitur ex sua identitate specifica naturae cum individuo: nam cum individuatione naturae & suppos-

VII.

V 2 fitali-

sitalitas distincta sint, potest suppositalitas distinguiri à natura quamvis individuatione non distinguatur. Adeo, quod alias non sufficienter D. Thom. exclusisset omnem compositionem quae in Deo cogitari posset: nec mouisset quæstionem an in Deo sit compositio ex natura & supposito. Addo præterea, quod alioquin nulla esset distinctio inter materialia & immaterialia substantias: nam etiam in substantiis materialibus individuum, non distinguuntur à natura specifica, si de sola individuatione sicut ideo & non de personali substantiæ, quod in superioribus probatum est, tractando de principio individuationis, & de distinctione rationis inter naturam specificam & singularem. Addo denique, quod aliis locis videtur clare eandem sententiam docere idem D. Thom. vt 4. cont. Gent. cap. 55. ad quartum, & in 3. dist. 5. q. 1. articul. 3. vbi proprie agit de natura & persona, tractat enim de Incarnationis mysterio: item opusculum de ente & essentia capit. 5. vbi adducit Auctenam, qui hoc sensit libro 5. sua Metaph. capit. 5. Et eandem sententiam videtur docuisse Albertus in 3. dist. 2. arti. 2. vbi negat angelicam naturam esse assumptibilem à Verbo. Citauretiam pro hac sententia Aristot. 7. Metaphysic. cap. 11. textu 41. & 3. de Anim. ca. 4. text. 9. vbi ait in rebus materia libus distinguiri quod est ab eo cuius est: in immaterialibus autem minime.

VIII. Fundamentum in principio sectionis explicatum est: scilicet, quia materiale suppositum includit materialiam signatam, quam non habet materiale suppositum. Et potest declarari in hunc modum, quia natura materialis habet formam in materia & ideo habet etiam naturam in supposito, & non per se a substantiæ ex intrinseca ratione sua: angelus vero totus est forma sine materia, & ideo est per se & essentialiter substantiæ ex vi naturæ suæ, ac proinde non est quod in illo distinguatur suppositum à natura. Confirmatur, quia nulla ratio afferrari potest, cur Deus de potentia sua absoluta non possit facere substantiam in qua natura & suppositum non distinguantur: quæ est enim in hoc implicatio contradictionis? talis enim substantia finita esse posset, & in multis aliis Deo inferior. Quod si talis creatura fieri potest, vnde ostendi, aut credi potest non esse factam? Id enim reuelatum non est, neque etiam ratione ostenditur potest, cū ex sola Dei voluntate pendaat, imo, supposita rei possibilitate, videtur satis congrua ratione ostendit posse factam esse talēm creaturam, quia decuit facere Deum substantias sibi simillimas in gradu & modo essendi quoad fieri possent. Quia si talis substantia facta est, non potest esse nisi angelica: nulla enim est alio vel simplicior inter creature. Et quamus excoxitare quis possit habere angelos hanc perfectionem, non tamen omnes, quia non omnes sunt æquales perfectionis essentiales: tamen haec etiam dicitur sine fundamento fieri, quia si haec perfectione reperitur in angelico ordine, non prouenit ex speciali aliqua differentiatione, sed ex simplicitate & immaterialitate illius gradus.

Etiam in angelis addit suppositum aliquid in re distinctum à natura.

IX. Nihilominus dicendum est, etiam in angelis distinguiri ex natura rei personalitatem à natura singulari & individua. Hæc est communior sententia Theologorum, tum in 2. d. 3. vbi tribuunt angelis compositionem ex natura & supposito, tum etiam in 3. dist. 2. vbi docet, potuisse verbum assumere naturam angelicam, in quo supponunt distinctionem naturæ à supposito in angelis, iuxta superius dicta contra Durandum, quæ statim confirmavimus. Vnde necesse est, vt D. Thom. in eadem sit sententia: nam 3. part. quæst. 4. artic. 1. ad 3. concedit naturam angelicam esse assumptibilem à Verbo

posse que ita per unionem hypostaticam præueniri, ut propria careat personalitate. Quod autem dicit Ferratiens. 4. contra Gentes capit. 55. polle hoc esse verum etiam sine distinctione naturæ à persona, et inintelligibile, & aperte incidit in opinionem. Durandi supra impugnatam. Nam si natura angelica potuit præueniri, & priuari propria personalitate sine distinctione, ergo & humana natura potuisse præueniri, etiam si sua personalitate non distinguatur: ergo ex unione non probatur distinctio ex natura rei, quod Durandus contendit. Rationes autem contra ipsum factæ, sicut contrarium demonstrant in humana natura, ita etiam in angelica. Qui enim intelligi potest, ut angelica natura maneat, & non personalitas, & quod in re non distinguantur? cum hoc sit potissimum signum distinctionis ex natura rei vt supra etiam est a nobis probatum. Expressius vero docuit illam sententiam D. Thom. quod lib. 2. art. 4. vbi licet etiam dicat in angelis non esse distinctionem, quæ sit extra essentiam speciei, ex eo tamen quod in angelo sunt aliqua accidentia, quæ sunt præter rationem speciei, concludit esse in eo suppositum extrarationem essentiae, atque ita distinctum in re ab ipsa natura. Et eundem discursum indicat 3. part. 2. quæst. 2. art. 2. vbi ait, in omnibus rebus quibus inveniuntur aliquid quod non pertinet ad rationem speciei, scilicet accidentia, & principia individuationis, secundum rem differunt natura & suppositum sicut maxime apparet (inquit) in his, quæ sunt ex materia & forma composta: sentit et ergo hoc esse commune aliis, maxime tamen in compositis apparere. Vnde inferius expresse ait: Et quod est dictum de supposito, intelligendum est de persona in creatura rationali, vel intellectuali. Et quæstioney articulo 1. expresse ait naturam non predicari de persona nisi in Deo, in quo non differt quod est, & quo est. Atque ita hanc partem defendunt communiter sectatores D. Thom. cum Capreolo, in 1. dist. 4. quæst. 2. artic. 1. concl. 4. & Caicet. citatis loc. s 3. parte, & de ente & essenti. Et est contentanea antiquis Patribus, qui sentiunt proprium esse Dei esse suam Deitatem, vt supra vidimus.

Ratione non potest vt opinor convinci hec pati absolute loquendo, quia nec de aliis substantiis creatiæ existimo potuisse hoc sola ratione probari, nisi mysterium incarnationis distinctionem hanc nobis declarasset. Vnde ex illo sumendum est à posteriori argumentum potissimum supra insinuatum: nam quod fecit Deus in humana natura assumendo ilam, potuisse facere in angelica: ergo est eadem distinctione. Antecedens quamus expresse reuelatum non sit, insinuatum tamen est à Paulo ad Hebr. 1. dicente, *Nusquam angelos apprehendit*, quod licet interduum, præfertur à Græcis exponatur de cura seu voluntate redimendi angelos, quam Deus neque suscepit, neque habuit: tamen de apprehensione per hypostaticam unionem, interpretantur multi ex Patribus, neque una expositiō alteram includit, nam perfecta & cœgrua redemptio includit voluntatem suscipiendo Hypostaticæ naturam, eiusdem ordinis cum redimendis. Supponit ergo Paulus hunc modum redemptionis & assumptionis: etiam in angelica natura fuisse possibilem: ex libera ratione voluntatis Dei, & gratia fuisse factum in humana natura, & non in angelica. Præterea ex mysterio facta sumitur valde probabile argumentum, potuisse Deum in natura perfectori. Cur enim est hoc negandum diuinæ potentie, cum nulla implicatio contradictionis ostendit possit? Qui enim dixerit illud mysterium implicare in angelis, quia in eis non reperitur distinctione suppositi à natura, oportet vt sufficiens aliqua ratione hoc assumptum offendat, quod haec factum non est. Præterea ex anima rationali separata sumitur non sive indicium: in illa enim distinguuntur substantia parsialis à sua partiali natura: has enim de causa potuit esse intri-

duo assumpta, sicut re vera fuit: ergo eadem ratione credendum est in superioribus spiritibus distinguere compleam substantiam à natura, integra & completa.

Ratio denique à priori esse videtur: nam hæc distinctione, quam cernimus in humana natura, non oportet nisi peculiari conditione aut imperfectione eius, neq; ex compositione materiae aut formæ: oritur ergo ex generali conditione suæ antie creatæ: est ergo angelis communis. Prima pars antecedentis est clara, quia nulla proprietas specifica & peculiaris assignari potest in homine, vnde illa distinctione oriatur. Secunda pars declaratur primo, quia compositio ex natura & supposito ex se prior est & abstracter, quam compositio ex materia & forma. Secundo, quia in ipsa materia secundum se, & in aliqua forma secundum se prius natura quam ex ipsis componatur totum, reperitur illa compositio cum proportione, id est, ex substantia & natura partialibus, vt de animali rationali ostensum est, & idem argumentum fieri potest de materia: signum ergo est, compositionem ex natura & supposito esse priorem & independentem à compositione ex materia & forma, & communem rebus simplicibus, atque ita non consequi ad aliam compositionem ex materia & forma. Tertio, quia nulla est ratio, cur hæc Metaphysica compositio ad illam Physicam consequatur, vt magis respondendo ad difficultates in principio positas, declarabimus.

Possitne esse suppositum creatum in re non distinctum à sua natura.

V Tautem à potissima difficultate incipiamus si mulque hanc ipsam rationem expendamus amplius, iuxta illam consequenter fatendum est, non posse creari substantiam, in qua suppositum à natura non distinguatur in re ipsa: hoc enim iudicio meo recte probat ratio ultima in contrarium facta. Neq; enim potest probabili ratione distinctione hæc affirmari in quibusdam angelis, & negari in aliis, quod sum omnibus creatis admittitur, eadem ratione non poterit rationabile discrimen constitui inter hos & alios creatiles. Ratio autem cur hæc distinctione sit necessaria in omni substantia creata, hæc insinuatuerit D. Thom. præterea in dicto quodlibet. 3. part. q. 2, quia nulla est possibilis substantia creata, in qua non sit aliquid extra essentiam speciei: nam licet in quibusdam substantiis plura sint extra essentiam: quam in aliis, tamen in omnibus reperiuntur aliqua, scilicet nonnulla accidentia, & ipsum esse existentia: & ideo (inquit) necesse est, in eis distinguere suppositum à natura.

Dificile autem est vim huius illustrationis intelligere & rationem eius reddere. Nam si D. Thom. intellegas, huiusmodi accidentia vel existentiam esse id, quo formaliter distinguuntur suppositum à natura, vel specifica, vel individualia, falsum est, quod assursum, vt de accidentibus paulo ante ea ostendimus, & de existentia facile colligi potest ex his, quæ de illa supra tractauimus, & dicimus apertius sectione sequente. Si vero intelligat, non esse quidem accidentia ipsa, quibus suppositum distinguuntur à natura: ex illis tamen sumi indicium, quod illa res subsistit, cui immediate conueniunt, aliquid additum supra naturam specificam extra cuius rationem sunt: si hic (inquam) sit sensus, est fortasse per se probabile ille indicium: nam vt tale videtur assumere à D. Thom. fine alia probatione, vel declaratione: non caret tamen difficultate illa connexio. Quæ est enim repugnans in hoc, quod substantia aliqua, quamvis perfecte essentialiter subsistens, nihilominus sit capax accidentium? Cum enim substantia, & potentia, v.g. intelligendi, sint perfectiones valde diuersæ,

Tom. II. Metaphys.

cur si potentia est accidentis, etiam substantia esse debet extra naturam vel essentiam rei? Aut cur non potest res aliqua pertenire ad eum gradum perfectionis, in quo per suam essentiam solam habeat vim subsistendi, vim autem operandi non nisi per accidentia. Sicut ipse D. Thom. sicut materiales naturas substanciales, tam individuationem, quam substantiam cum existentia, & accidentibus habere per aliquid vel aliqua, quæ adduntur ultra naturam specificam: de immaterialibus autem naturis ait habere individuationem sine additione ad speciem, cetera vero per additionem: ergo simili modo potest ex cogitari alia nobilior natura, quæ per se ex vi essentia habeat substantiam, & nihilominus indiget accidentibus ad alia multa. Hoc ergo indicium vel argumentum ab accidentibus sumptum, est certe valde obscurum. Multo vero obscurius argumentum est, quod ab existentia sumitur, cum hæc non sit aliquid additum ac supra existentiam actualem, vt supra tractatum est: & consequenter dicendum sit esse aliquid propinquius essentia, multoque minus distinctum ab illa quam sit substantia.

XIV.

Hæc argumenta ostendunt, discursum illum non esse evidenter, sed ad summum probabilem coniecuturam: quia ego hac tantum ratione declarare valeo, quod si essentia substantiae creatæ tam est imperfecta vt semper indiget additamento alterius generis ad suum convenienter statum, maiori ratione indigebit aliquo addito vel complemento proprii generis, vt in eo complete sit. Item hinc potest sumere robur argumentum illud, quia si in omni substantia reperitur inferior compositio, quæ est cum accidentibus, multo magis reperiatur aliqua realis, quæ substantialis etiam sit. Atque hæc de accidentibus. De existentia vero fortasse ratio facta procedit iuxta illam sententiam, quod existentia sit res adhuc essentia. Iuxta nostram vero opinionem potest aliter conuertir ratio, nam probabile est, omnem substantiam creatam, aliquam compositionem substancialem & realem in re ipsa includere, cum infinitè distet à substanciali simplicitate Dei: sed compositio existentia cum essentia non est realis, neque etiam ex genere & difference, nec supererit alia, quæ in rebus immaterialibus quantumvis perfectis, locum habere posat: ergo verisimile est, hanc esse communem omnibus. Alteriter etiam possumus ex proprietate existentia creatæ argumentari: nam licet existentia non sit res distincta, tamen simpliciter non est de essentia creaturarum: quia non habet illam ex se, sed ab alio, & cum essentia dependit ab illo: si ergo existentia naturæ creatæ talis est ut sit essentialiter dependens à Deo vt ab efficiente, probabile etiam est illam ab aliquo pendere, tanquam à sustentante, scilicet à supposito. Rursus etiam hinc colligere possumus, talem esse omnem creatam naturam substancialem, vt ei non repugnet sustentari à Deo vt à supposito, quia, cum sit imperfecta, omnibus modis qui imperfecti nem non dicunt in Deo poterit sustentari ab ipso, cù in essentiali conceptu naturæ, aut existentia naturet ut sic, nihil includatur repugnans huic sustentationi, seu suppositioni. Quod addo, ne quis applicet similem rationem ipsi substantiae creatæ, in qua non procedit, quia ex peculiari intrinseca ratione illi repugnat talis suppositio, eo quod sit ultimus terminus.

XV.

Atque ita tandem deuenimus ad argumentum Theologicum sumprum à posteriori ex mysterio incarnationis, quia nulla est natura substancialis creatibilis, quæ diuinæ personæ in unitatem suppositi uniri non possit: nam rationes supra factæ de angelis creatis, probant de omnibus qui creari possunt: ergo nulla est possibilis substantia creata, quæ in re non sit separabilis à sua substantia, & consequenter nulla est, quæ non sit in re distincta ab illa. A priori vero ratio esse videtur, quia essentia substantiae

V 3 creatæ

creatæ ut sic non consistit in actuālī modo per se es-
sendi, sed in aptitudine, id est, in hoc quod sit talis
natura, cui talis modus essendi debeatur: & ideo ta-
lis modus semper est aliquid additum, & in re di-
stinctum à substantiali essentia. Sicut in acciden-
te quod propriam & distinctam entitatem acciden-
talem habet, quia essentia eius non consistit in actuālī
inherentia, sed in aptitudinali, ideo actuālī in-
hēritia modus est ex natura rei distinctus ab essen-
tia talis accidentis, nec potest fieri aliquid huius-
modi accidentis, in quo modus actualiter inherentia
non sit aliquid diversum ab essentia eius. Ita ergo
philosophandum est de propria natura substantiali
respectu modi substanti. Quod autem essentia-
lis ratio substantiaz creatæ non consistat in actu, sed
aptitudine respectu substantiaz, colligitur à nobis
ex omnibus indiciis adductis, & ex mysterio Incar-
nationis, nam rerum quidditates non possumus
nos nisi hoc modo investigare. Et hinc sit etiam ve-
risimile nullam posse fieri substantiam creatam, quæ
non habeat similem naturam, quia nulla fieri potest,
quæ non sit viauōe substantia cum his quæ facta
sunt.

*Difficilis Diui Thoma locu-
stratur.*

XVI.

Ex his responsū fere est ad rationes dubitandi
in principio positas. De sensu autem Diui Thomae in illo articulo 3. quæstione tercia, prima parte, probabile est ipsum fuisse locutum de distinctione
nature communis ab individuo, & non mouisse pe-
culiare quæstionem de identitate diuinæ naturæ
singularis cum persona: vel quia hoc spectabat ad
materiam de Trinitate, vel quia existimauit id satis
definiri ostendendo statim Deum esse essentialemente suū
esse, nihilque posse ei accidere. Quia vero in illo arti-
culo concludit Deum esse suam Deitatem, negari
non potest quin ibi etiam tractet de identitate sup-
positi vel substantis in Deitate, & Deitatis ipsius.
Quomodo autem hanc identitatem colligat ex sola
communi ratione substantiaz immaterialis, & con-
sequenter in illa æquiparet omnes substantias non
compositas ex materia & forma difficultem explica-
tionem habet. Nam quod Caetanus ibi ait, æquiparare
illas non simpliciter, sed in hoc quod in substan-
tia spiritualibus suppositum & natura nō differunt
intrinsece sed extrinsece: cum tamen in materiali-
bus utroque modo differant: hoc (inquam) in pri-
mis non est dictum à Diu Thomas, sed additum ab
ipso sine fundamento. Deinde non satis fuisset ut Di-
us Thomas absolute concluderet, Deum esse suam
Deitatem, prius enim probandum illi fuisset, neque
intrinsece, neque extrinsece differre. Præterea fal-
sum etiam est in angelis non differre intrinsece sup-
positum & naturam, quia suppositum ut sic includit
substante, non extrinsece ut Caetanus ait, sed intrin-
sece ut formam constituentem ipsum, ut infra ostendam.
Denique in hoc nulla potest esse differentia inter
materialia & immaterialia supposita creatæ: nā,
si subsistere est intrinseco supposito materiali, etiam
immateriali, & si huic est extrinsecum, etiam illi.
Quod si Caetanus intelligat materiale supposi-
tum includere intrinsece principia individuantia, &
in hoc differre ab immateriali, ut latius declarat de
ente & esset. cap. 5. & Ferr. 1. cont. Gen. 31. etiā hęc dif-
ferentia falsa est, nam etiam in angelis suppositum in-
cludit naturam individuum & propria principia in-
dividuantia illam, de quibus in superioribus visum
est. Denique, idem Caetanus 3. part. quæstione 4. ar-
ticulo 2. etiam in angelis dicit suppositum intrinsece
distingui à natura, & ad hunc locum D. Thom. nihil
respōdet, nisi quod nondum tractauerat mysterium
Trinitatis & Incarnationis, & ideo non plene per-

tractauit distinctionē suppositi ab individua natura
in rebus materialibus.

Videtur ergo mihi Dius Thomas reliquiss illo XVII
loco inchoatum discursum, quem tercia parte com-
pleuit, & clarius in illo quodlibet declarauit. Sup-
ponit enim, distinctionem suppositi à natura collig-
endam à nobis esse, ex eo quod singularia substan-
tia aliquid addat ultra naturam specificam, extrinse-
cum illi, siue hoc sit principium individuans, siue ac-
cidens aliquid. Et deinde excludit à Deo principia
individuantia, quæ sunt extra essentiam Dei, & quod
hoc videtur æquiparare illi omnes substantias im-
materialis: & similiter quod hoc seu ex hac par-
te, negat distinctionem naturæ & personæ in ange-
lis. Quia vero manifestum est, & statim etiam erat
ab ipso probandum in Deo non esse accidentia, ideo
immediate concludit, Deum esse suam Deitatem,
quod de aliis substantiis immaterialibus ibi non di-
xit, in aliis vero locis addidit, quia in angelis saltem
sunt accidentia extra specificam naturam: ideo in
eis distingui suppositum à natura. Et hec sane est
eius, in qua illud solum difficile est, quod de indu-
catione substantiarum creatarum immaterialium
dicitur, sed de illa re quid verius videatur in disput.
5. diximus.

*Locus Aristotelis in libr. 7. Metaphys.
exponitur.*

Ad Aristotelem dicendum est, illum nunquam XVIII
tractasse hanc quæstionem, quam nos modo
disputamus: nam si aliquid, maxime in dicto loco 7.
Metaphys. capite sexto vel 11. ibi autem non trahit
hanc quæstionem, vt statim explicabo. Non habuit
autem Aristoteles, vt ego opinor, principium ali-
quod ad distinguendum suppositum à natura singu-
lari: nec nos haberemus illud nisi mysteria fidei
edocēti occasionem habuisse investigandi illud: &
ideo Aristoteles vbique eodem modo loquitur de
individuali substantia, quidditate, & natura, &
de supposito. Nam quæ ex illo adduci solent alio-
nes esse suppositorum, non naturarum, & quod humana
non net, aut ambulat, sed homo: aut quod alia substanzia
est quidditas, alia hypostasis: hoc (inquam) & simili non
reperiunt apud Aristotelem his modis, sed 1. Metaphys. cap. 1. dixit, actiones versari circa singulare,
quod exponit quia medicus non curat hominem in
si per accidens, per se autem Calliam aut Socratem.
Et 1. de anim. text. 64. non de humanitate sed de ani-
ma dicit, quod non net, aut ambulat. Denique 5. Met.
cap. 8. ditidit substantiam prout significat quiddita-
tem, cuius ratio est definitio, vel prout significat sub-
stantialia supposita seu individua: inter significatio-
nem autem in dividuæ naturæ, vel suppositi nunquā
distinxit. Quidquid vero ipse in hoc senserit, non te-
serit, quia mysteria fidei, ex quibus hęc disputatio ma-
xime pendet, ignorauit. Quod maior ratione de esse
intelligatur.

In 7. ergo Metaphys. cap. 6. tractat Aristoteles
quæstionem. An quod quid est sit idem cum eo cuius est:
per quod quid est autem intelligit definitionem rei, ut
evidenter constat ex capit. 5. & ex capit. 10. 11. & 12.
vbi de definitione & partibus eius late disputat: &
præmit se velle Logice de quod quid est tractare, quia
definition ad logicum suo modo pertinet. Comparat
ergo in illo cap. 6. definitionem ad definitum, sed ad
rem de qua definitum vel definitio datur. Et in hoc
sensu respondet ad quæstionem, in hisque per se
dicuntur, idem esse quod quid est cum eo cuius est:
at vero respectu eius cui per accidentem conuenit, non
est idem cum illo. Hoc posterius dixit Aristoteles
propter concreta accidentia, quæ materialiter su-
mi solent pro ipsis subiectis seu suppositis, respectu
quorum non est idem quod quid est accidentis cum
eo cuius est: album enim accipitur pro homine albo
verbi

verbi gratia, & de illo dicitur quod quid est albi, & tamen quid est albi, non est idem cum homine, velè conuerso, quod quid est hominis albi est ipsum quod quid est hominis, & tamen non est omnino idem, quod homo albus, nam homo albus aliquid amplius includit. Et hoc quidem est per se manifestum, quanquam proprie loquendo quod quid est albi non potest dici esse quod quid est hominis, licet de illo denominative dicatur. Neque homo albus, quatenus est ens per accidens, habet proprie quod quid est, nisi etiam per accidens, nam quidditas hominis valde per accidens comparatur ad hominem album ut sic. Vnde comparando proprie & per se quod quid est ad id cuius est, in vniuersum verum est esse idem, sive definitum sit substantia, sive accidens, velate ibi prosequitur Philosophus, & est satis per se notum. Quia vero definitio datus de specie & non de individuis, ideo addidit Aristoteles, quod quid est non solum esse idem cum eo cuius est, sed etiam non esse separatum a rebus singularibus, de quarum essentia existit, quod late prosequitur contra Platonem persequientia capita.

In fine vero capituli i. iterum attingit, & in summa redigunt hanc comparationem de quod quid est cum eo cuius est: vnde non est dubium, quin eodem sensu de quod quid est, loquatur. Addit vero ibi vnum, quod superiori loco prætermisera, scilicet, in primis substantia quod quid est esse idem cum eo cuius est: in usque que habent materiam non esse idem: per primas autem substantias intelligit ibi Diuus Thomas, substantias spirituales. Et facit huic expositioni, quod videotur distinguere a substantiis constantibus materia. Et in hanc interpretationem non limitat Aristoteles superiorem doctrinam, sed amplificat illam: dixerat etiam quod quid est ita esse idem cum eo cuius est, vt non sit separatum a rebus individuis de quarum essentia est, sed in ipsis sit, hic vero addit, alter esse in immaterialibus, & aliter in habitibus materiali: nam in illis ita est in ipsis ut sit omnino idem cum ipsis individuis, ita ut individua nihil addat supra ipsum quod quid est: in materialibus autem individua sit ita est, vt tamen ipsa individua aliquid addant: scilicet, materiam signatam. Ex qua interpretatione, non sequitur Aristotelem aliquid egisse de distinctione naturæ & suppositi, prout nos loquimur sed ad summum de distinctione naturæ specificæ & individuæ.

III. At vero iuxta doctrinam superius traditam Disp. scelio. 2. num. 21. & 36. nulla est haec differentiatione individui. Neque haec interpretatione Aristotelis est necessaria, quia per primas substantias non intelligit substantias immateriales, sed vel ideas Platonis, vel nudas essentias rerum propter specificæ concepiuntur. Et hoc explicuit ipse Aristoteles, cum dixit: Dico autem primam, quæ non dicitur per aliud in alio esse, vt in subiecto, vel materia, id est, quæ non dicitur talis per hoc quod ratio communis in ipsis sit vt in subiecto, vel individuo, sicut Petrus dicitur homo, sed per se ac precise, sicut homo est homo. Respectus ergo huius primæ substantie, seu primi definiti, quod quid est, est omnino idem cum eo cuius est, ita ut nihil ei addat etiam secundum rationem. At vero si compareatur quod quid est ad id cuius est prout est in materia signata, & particulari (ita enim in eo cap. 2. p. 2. s. 1. virtutis nomine materia, ut ipse Diuus Thomas expone) hoc (inquam) modo, licet quod quid est non sit separatum ab eo cuius est, ut supra dixerat, non est tamen idem, quin individuum aliquid addat supra speciem. Loquitur autem specialiter de rebus materialibus, quia de his solis sermonem facit in toto illo libro. Nisi velimus per materiam intelligere quamcumque individuum entitatem, quæ non est de formalis conceptu speciei: & quasi materialiter ad illam separatur, ut Alex. Alens. & Scotus exposuerūt.

Aliud testimonium Aristotel. ex 3. de Anima in superioribus tractatum est, nam ibi etiam non agit Aristoteles de natura & supposito in nostro sensu, sed de quidditate in communione prout abstrahit ab individuis, & de individuis ipsis. Cetera etiam omnia quæ in secundo puncto afferebantur, satis expedita sunt.

SECTIO IV.

Quid sit substantia creata, & quo modo ad naturam & suppositum comparetur.

Actenus solum diximus, substantiam, quam suppositum creacum addit naturæ, esse aliquid positum in re ipsa à natura distinctum: superest ut distinctus declaremus quid illud sit, & quanta sit haec distinctio, & qualiter ad naturam & suppositum se habeat.

Tractatur opinio dicens substantiam esse ipsam existentiam.

V Bi primum occurrit tractanda quarta opinio cœlebris in hac materia, quæ dixit substantiam nihil aliud esse, quam existentiam substantialis naturæ creatae, & completa. Fundamentum huius opinionis in communione est, quia existentia substantialis essentialiter est substantia: ergo illam solam potest addere suppositum naturæ: Antecedens probatur, quia existentia substantialis essentialiter est per se existentia: sed in hoc solo consistit ratio substantiae, ut constat ex communione definitione & concepiu eius: ergo: Maior patet, tum ex communione substantiae, nam sicut substantia essentialiter est ens per se, ita existentia substantialis essentialiter est per se existentia: tum etiam quia in hoc solo differt essentialiter existentia substantialis ab existentia accidentalis: tum denique quia talis existentia sufficit ad constitutam substantiam completam existentem extra causas, & independenter ab omni subiecto, vel sustentante: ergo illa etiam sufficit ad custodiendum suppositum: & superuacançū est alias entitates multiplicare.

Dicitur opinio in duas subdivisioes.

S Vnt autem duo modi operandi in hac eadem sententia, nam quidam dicunt suppositum addere quidem solam existentiam supra naturam, non tamen includere illam intrinsecum, sed tantum extrinsecum, id est, habitudinem ad illam. Ita opinatur Capreol. in 3. distinc. 6. questio. 3. artic. 3. ad 1. contra 2. conclus. vbi non dicit satis aperte hoc esse quod addit suppositum naturæ, non esse intrinsecum suppositum ut suppositum est, sed non esse intrinsecum naturæ, neque esse partem suppositi: neque intrare eius existentiam. Haec autem valde sunt diuersa: nam etiam si substantia sit intrinseca forma vel quasi forma constitutiva suppositum, non est intrinseca naturæ, ut per se constat: & potest in vero sensu dici, quod non sit pars suppositi, nec de essentia eius absolute, vel ut individuum substantiae est, ut in factu explicabitur: nihilominus tamen Caietanus & ali. Thomistæ communiter tribuunt Capreolo hanc sententiam in sensu disto, scilicet, quod existentia non constituit suppositum intrinsecum, sed extrinsecum, ad eum modum, quo obiectum constituit potentiam, ut terranus habitudinis potentia ad ipsum. Quem sententiam indicat Capreolus in sequentibus verbis, cum ait, existentia se habet ad suppositum per modum connotati, & importati, quasi dicatur suppositum esse idem quod individuum substantia habens per se esse, & ita sequitur hanc sententiam Iauell. 7. Metaphysicorum questio. 17. Fundamentum

I.

II.

III.

rum esse potest quoad hanc partem, quia sicut existentia est extra rationem substantiaz seu naturaz, ita & extra rationem suppositi: nam, sicut natura, ita & suppositum est indiferens ad existendum & non existendum.

*Capreoli & Heruæi opinio de constitutione
suppositi per aliquid extrinsecum
reducitur.*

IV. **M**erito tamen Caietanus, Ferrar. & alii Thomistæ reiiciunt sententiam hanc quoad hanc partem, nam est aperta repugnantia dicere, suppositum & naturam distingui à parte rei, & tamè suppositum nihil addere naturaz, quod sit intrinsecum ipsi supposito, sed tantum aliquid extrinsecum connotatum. Nam, si in ipsa intrinseca constitutione seu compositione suppositi non includitur esse existentiaz (de hoc enim est fermo in præsenti) inquirimus quid illud sit, nam illud est per quod intrinsecus & formaliter distinguatur suppositum à natura, & non esse existentia, quod verique est extrinsecum iuxta hanc sententiam: & respectu vtriusque potest considerari ut terminus habitudinis, ut iam dicam. Si vero negetur aliquid includi intrinsecum in supposito, quod non includatur intrinsecum in natura, vel è conuerso, aperie sequitur nō distingui hæc duo in re ipsa: quia si distinguitur, maxime ut includens & inclusum: at nihil amplius includit unum quam aliud: ergo neque illo modo distinguntur. Dices hoc discursu recte probari non distingui intrinsecum naturam, & suppositum, nihilominus tamen distingui extrinsecum. Sed qui potest intelligi distinctio in sola re extrinsecum nisi ratione illius sit etiam distinctio in aliquo extrinsecu? Nam distinctio in hoc immediate consistit, quod unum non sit aliud: & ideo necessario requirit ut extrema realia, que in re distinguntur, ita se habeant, ut unumquodque aliquid rei intrinsecum in se ipso habeat quod non habet aliud: vnde distinctio per extrinsecum semper immediate est per aliquid extrinsecum. Ve v. g. si visus & auditus distinguntur per colorem & sonum extrinsecum, necesse est ut intrinsecum distinguantur realiter in entitatis, que respiciunt colores vel sonos.

V. Dices ita esse in præsenti: nam suppositum distinguitur à natura per habitudinem ad existentiam substantialem: nam suppositum est cui debetur esse, natura vero non ita. Sed vel hæc tantum est distinctio rationis, vel reddit idem argumentum. Et in primis id quod dicitur de habitudine ad esse, quod conueniat supposito, & non natura, non est absolute verum, aut limitandum est & declarandum: nam ut supra ostendi, omnis essentia realis habet quod sit huiusmodi per existentiam vel actu vel aptitudine, iuxta statum in quo fuerit actu, scilicet, vel potentia: igitur natura, vel essentia realis etiam dicit habitudinem ad esse reale: solum ergo differunt quod hoc suppositum & natura, quod natura est quasi principium quo existentia: suppositum autem est id quod propriè existit. De qua differentia inquirendum refat, an suppositum præter existentiam includat aliquid in re distinctum à natura, ratione cuius dicitur esse propriè capax existentia, ut quod, cum natura tantum sit ut quo, vel nihil huiusmodi includat. Nam si dicatur primum declarandum refat quid sit illud quod suppositum addit, nam illud est prius ipsa existentia & proprium ac intrinsecum constitutum suppositi, distinguis illud à natura. Si vero dicatur secundum, plane sequitur, naturam, & suppositum solum, ex modo significandi & concepiendi distingui ut quo

& ut quod in ordine ad esse: quia nihil amplius in re vnum quam alterū includit, vt ita concipiatur, vel nominentur: ergo illa distinctio non est in re, sed per rationem conficitur. Sicut etiam Deus & Deitas concipiuntur, & significantur ut quod & ut quo: & tamè sola ratione distinguuntur: quia in re nihil est datur aut conceptu Dei quod in ipsa Deitate formaliter non includatur.

Et declaratur tandem ex mysterio incarnationis, nam secundum fidem in Christi humanitate non est suppositum creatum, & iuxta opinionem Capreoli quam tractamus, hoc ideo est, quia non habet existentia ut deit humilitate aliquia alia enitas, vel rea modus, ratione cuius esset, p̄xime capax existentie creaturæ, cum tamen modo non sit; nam, si præter existentiam deest hæc alia enitas, illa est intrinsecum suppositum & distinguenda à natura: si vero nihil deest præter existentiam, & ex vi ac præsencia illius definit esse suppositum creatum, sequitur aperie existentiam esse quod formaliter ostendit creatum suppositum: & consequenter intrinsecus & non tantum extrinsecus & distinguere illud à natura. Nam si extrinsecus tantum constitueret ut terminus alius habitudinis separata existentia, manere in huminitate tota illa habitudo: & consequenter manere ratio suppositi, quæ per illam intrinsecum constituebatur. Dicitur fortasse, suppositum non dicere habitudinem potentialem (ut vi dicam) sed actualē ad ipsum esse: dicit enim naturam, connotare, quod actu sit sub suo esse. Sed contra, nam hoc ipsum, scilicet sub suo esse nihil addit natura præter ipsum esse, neque ille ordo seu habitudo actualis, quæ figuratur in natura ad suum esse, sub quo esse dicitur, est liquid realis in natura præter ipsummet esse, terminans vel actuans illam (omissis relationibus prædicamentalibus, quia nihil ad rem præsentem spectat) ergo reuera existentia iuxta hanc sententiam nō potest dici extrinsecum supposito, sed intrinsecum contiguens illud. Sicut album, verbi gratia, etiam dicitur parte corporis quod sit actu sub albedine: & nihilominus quia corpus non habet hanc habitudinem nisi quatenus informatur albedine: ideo album vitale intrinsecum constituitur albedine. Similiter linea terminata dicit coniunctionem: actualem lineæ ad punctum terminantem, quia tamen hoc nihil addit ipsi præter punctum actu coniunctum: ideo, licet punctus terminans non fit ab solute deratione lineæ, est tamen intrinsecus lineæ terminata ut sic. Igittu si suppositum dicit naturam ut terminatam, & ut per existentiam, quamvis existentia non sit intrinsecana per se, erit tamen intrinsecum supposito ut suppositum est.

Atque hic discursus generaliter concludit contra omnes qui opinantur suppositum addere aliquod extrinsecum ipsi met supposito, siue illud sit ipsum esse, siue aliquod accidens, ut opinatur Heruæus quodlibet 3. quæstione sexta vbi ait, suppositum in re nihil dicere præter naturam: connotare tamen quod habeat omnia necessaria ut sit in rerum natura, siue sit existentia, siue accidentia. Rationes enim factæ & invniueris probant, id quod constituit suppositum ut suppositum est, esse intrinsecum illi, nam formaliter, seu quasi formaliter constituit illud. Vnde, si suppositum addit supra naturam hoc quod est habere, omnia necessaria ad existendum, hoc ipsum habere, quidquid illud sit, est formale constitutum suppositi, & intrinsecum illi: habere autem essentialem aliud est quam actuari per illud, & habere accidentia non est aliud quam illis affecti, seu informari: in quibus effectibus formalibus ipsa forma intrinsecum includuntur. Hæc ergo opinio, & omnes similes eisdem rationibus improbanter: & præterea improbabiliter adiungitur hoc, quod est habere accidentia, quia hæc omnino sunt extra rationem substantiaz, mo neque habitudo ad illa, ut denominatio ab illis proue-

proueniens potest per se pertinere ad constitutionem complectit substantiaz, quale est suppositum. Vnde si cogitatione fingamus / siue id possibile sit, siue impossibile / Deum conseruare substantiam completam cum sua existentia substantiali: & cum quocunque alio substantiali modo (si fortasse aliquis necessarius esset complementum primae substantiaz) illa esset suppositum, etiam illi non haberet accidentia natura-tiler illi necessaria ad existendum. Et eonuero humanitas Christi habet omnia accidentia necessaria ad existendum, & tamen non est persona, solum quia deest illi aliud aliud substantialie. Igitur habe-remus accidentia nullo modo pertinet ad rationem suppositi, sed ad summum est quid consequens natura-tiler. Si autem habere existentiam est id, quod praesertim rationem suppositi, quodque solum adiut suppositum supra naturam, etiam ipsa existen-tilia, intrinsece includetur in ratione & constitutione suppositi.

Tractatur alia opinio ponens suppositum intrinsece constitui ex essentia.

Erigitur alias dicendi modus, & potest esse quin-
ta principialis opinio in hac materia, existentiam substancialiem extrinsece ac formaliter constituere suppositum. Et consequenter suppositum nihil aliud addere natura praeferunt huiusmodi existentiam. Hoc opinio est frequens nunc inter modernos Theologos; & quidem suppositio priori dicto loquitur conlegente: nam si existentia sola est quam supposi-
tum addit natura, non potest per illam nisi intrinsece constiuitur. Item quia iuxta hanc sententiam ex-
istentia est substantia ipsa: sed substantia creata in-
trinsece conficitur suppositum creatum: quia supposi-
tum nihil aliud est quam incommunicabiliter sub-
sistens: per substantiam autem creatam intrinsece
constituitur aliquid incommunicabiliter subsistens,
ergo. Vnde posita hac substantia in natura, impos-
sibile est non ponit suppositum, & ablat illa, & ma-
nente quoconque alio in natura impossibile est non
ponit suppositum. ergo hoc est intrinseco constitui-
tum suppositi. Itaque in hoc optime loquitur haec
sententia.

Tamen in eo quod supponit, & in quo cum pre-
cedenti conuenit, scilicet, quod existentia substancialis, intrinsece, formaliter, & essentialiter sit ipsamet
substantia; impugnatur haec opinio a Caietano 3. p.
qu.4. art.2. & aliis, qui eum sequuntur, cuius rationes
statim latius videbimus tractando eius sententiam. Summa omnium est, quia iuxta predictam senten-
tiam cogitat natura tanquam immediatum subje-
ctum susceptuum existentia: & existentia ponitur vt
actus immediatus natura: suppositum autem ponit
ur vt quid immediate resultans ex esse, & essentia
substantiali. Item iuxta illam opinionem confundi-
tur in substantiis completis compositione ex natura &
supposito cum compositione ex esse & essentia. Hac
autem falsa videntur, quia natura non est proximum
susceptuum existentia, sed suppositum, iuxta senten-
tiam Diuini Thomae 3. parte quæstione 17. articulo se-
cundo, incorpore & ad i. Et ideo (iuxta eiusdem do-
ctrinam) solum suppositum est principi operatio-
nis, termini generationis, vel nativitatis, subiectum
filiationis, & filia: ergo existentia non est actus im-
mediatus natura, nec natura est proximum suscepti-
tum existentia, sed inter eas mediat substantia qua
cum natura constituit proximum susceptuum exi-
stentia.

Nihilominus, si vera esset sententia, in qua omnes
isti autores conueniunt, quod existentia est res re-
alterab essentia distincta, præferenda omnino esset
haec quinta opinio, opinioni Caietani, & aliorum, qui
tot entitatis sine causa multiplicant, distinguentes

personalitatem seu substantiam ab essentia, & ab
existentia, & rursus existentiam & essentiam inter se.
Nulla enim sufficiens ratio reddi potest, aut non cessas-
tas tot entitatum. Nam quod in predicta ratione tan-
gitur de proximo susceptuo existentia, parui mo-
menti est: quia licet admittatur illa distinctio, essen-
tia per se ipsam est capax existentia, ut ex superiori tra-
statis de essentia & existentia satis constat, & ita in
communi modo loquendi dicitur res creata com-
poni ex esse & essentia proxime, & immediate, vel fe-
cundum rem, vel secundum rationem iuxta diuer-
tas sententias: neque est illa ratio cur, si essentia crea-
ta non est idem cum sua existentia, saltem per se ipsam
non sit capax existentia. Modus autem ille loquen-
di, quod natura non est id quod est, sed suppositum,
nihil obstat predicta sententia: quia natura significa-
ta in abstracto praescindit ab existentia, à qua realiter
distinguitur: & ideo non significatur ut habens esse,
sed ut principium, & radix illius esse: at vero supposi-
tum iuxta hanc sententiam significat totum ipsum
compositum ex esse & essentia: & ideo ei proprie tri-
buitur habere esse, & naturam: sicut compposito tri-
buitur habere partes seu componentia.

In quo est rursus confiderandum existentiam non
esse actum accidentalem sed substancialiem: & ideo,
si perfecta sit, & talis, ut nullo sustentante indigeat, ip-
sa constituit totum per se existens, & quia hoc signifi-
catur nomine suppositi, ideo existere ut quod, pro-
prie tribuitur huic composite ex tali esse & essentia:
natura autem proprie non tribuitur haec denomi-
natio, quamvis reuera immideat & actetur per ipsu-
m esse, quia esse non est forma accidentalis deuominans
subiectum quod proxime actuat nisi improprie, &
quasi concomitanter, sed est substancialis actus, con-
stituens rem per se stantem, quam ut sic constitutam
per se primo denominat suppositum subsistens, vel
existens, ut quod. Igitur si substancialis existentia di-
stincta est realiter à substanciali natura, longe proba-
bilis videtur, ipsammer esse substantiam seu prox-
imam rationem intrinsece constituendam supposi-
tum, aut personam.

Neque contra hoc obstat, quod existentia iuxta
hanc opinionem non sit intrinseca natura, aut quod
non sit de essentia individui substancialis, quia, ut dicebam,
aliud est loqui formaliter de supposito ut
suppositum est: aliud vero est loqui de natura ipsa,
vel de supposito ut est tale substancialie individuum,
sub tali specie substancialis constitutum. Priori mode-
lo dicimus iuxta hanc sententiam, existentiam sub-
stantialis esse intrinsecam supposito & formale co-
stitutum illius: non tamen esse intrinsecum natu-
ra, qui distinguitur ab illa ut actus eius. Simili-
ter non est intrinseca aut formaliter constitutens
suppositum in ratione eius substancialis individui,
aut contrahens vel determinans speciem ad hoc in-
dividuum, sed hoc est proprium munus principiorum
individualium, & naturæ singularis, à qua ha-
bet suppositum ut sit individuum talis existentia, vel
speciei, & non à personalitate. Vnde tres persone
divinae sunt unus Deus, & hic Deus, propter eandem
singularis naturam Deitatis. Et CHRISTVS
Dominus, licet sit hoc suppositum ut constituitur
filiatione diuina, tamen est hic homo ut con-
stituitur haec humanitate. Etsi Pater, vel Spiritus San-
ctus illam humanitatem assumere, esset semper idem
homo, quamvis non esset eadem persona. Et hac ra-
tione Christus est uniuoce homo nobiscum, licet
non sit uniuoce persona nobiscum: nam cum sit per-
sona creata, & admirabil modo ex duplice natura
composita, non potest habere nobiscum uniuocam
conuenientiam in ratione personæ, quidquid alii di-
xerint: tamen quia personalitas non pertinet ad for-
male & intrinsecam constitutionem hominis ut
homo est, vel ut hinc homo est, ideo cum illa diuersi-
tate in ratione personæ sit uniuocatio in ratione
hominis.

Zumel p.
q.3. a.3.
c.6.3.

hominis. Denique ob hanc causam merito dixit Duns Thomas quodlib. 2. art. 4. ad primum, & secundum: substantiam non esse determinatiam essentiae ad rationem individui: neque ponit in definitione vel ratione huius hominis, etiam si vel tali est definiretur. Quod non obstat quominus, formaliter loquendo de supposito vel suppositum est, substantia dicenda sit de intrinseca ratione eius vel forma constitutissim: sicut relatio diuina constituit diuinam personam, quamquam ibi sine compositione sit talis constitutio. Quae omnia non solum in hac opinione, sed in quaenamque vera sunt formaliter loquendo de personalitate, quid illa sit.

XIII. Illud autem maxime viderur huic sententiae obstat, quod supra dictum est, quia suppositum non minus abstrahit ab actuali existentia, quam natura: ergo non magis potest per existentiam consti: cuiusquam natura. Aut enim est sermo de supposito quod sit ens actu, aut quod sit ens in potentia. Prior modo, verum est constitui per existentiam actualem tali rei proportionata: sed hoc ipsum verum est de natura vel est in actu. Posterior autem modo, non constituitur suppositum per existentiam actualem seu exercitam, ut constat, nam repugnat habere actualem existentiam, & esse tantum ens in potentia. Vnde Antichristus nun celi quoddam suppositum in esse possibili sine actuali existentia: oportet ergo ut intelligatur constitui per ordinem ad illam seu per existentiam possibilem: idem autem est de natura sub esse possibili considerata, ut supra visum est. Nec potest responderi, sicut existens ut aquexistens cum hac reduplicatione non potest concipi tantum sub esse possibili, quia hoc ipsum esse possibile excludit actual exercitium existentiae, quod inuoluitur in illa reduplicatione existentis, ut existens est, ita nec suppositum apprehendi potest tantum sub esse possibili, quia suppositum includit illam actualitatem existentiae: hoc (inquit) responderi non potest, quia non est contra communem sensum & conceptionem hominum: quis enim dicit Antichristum non esse quandam personam futuram, & nondum existentem? aut supposita que nunc creata sunt, non fuisse possibilia antequam fierent, & multa alia esse possibilia quae non finent. Non est ergo dubium, quin suppositum abstractum a possibili & existente.

XIV. Alter vero responderi apparentius potest, ipsam met existentiam posse concipi ut actualem, & ut possibilem, & iuxta utrumque statum posse etiam esse rationem constituendi suppositum, vel ut actu existens, vel ut possibile. At vero iuxta hanc responsionem, dici non potest, suppositum addere supra naturam actualem istam existentiam, quia natura actualis, id est, quae iam sit actualis entitas extra causas suas, includit existentiam. hic autem non inquirimus quid addat suppositum actu existens supra naturam possibilem, sed supra naturam actualem & extra causas. Quod si dicamus suppositum actualē constitui per existentiam actualē, naturam vero etiam actualē non nisi per essentiam simpliciter id falsum est, nam supra ostendimus actualē essentiam intrinsece imbibere esse existentia. Et deinde non dicitur consequenter, cum tam in supposito quam in natura distinguatur a nobis status possibilis, & actualis. Quocirca licet supposito illo principio de distinctione existentiae ab essentia merito haec sententia non multiplicet alias entitates, tamen & illud principium simpliciter falsum est, & illo positio nulla potest ratio reddi, cur similis distinctione non intercedat inter existentiam & suppositum.

XV. Sic igitur contra illam sententiam absolute concludimus. Existentia non distinguatur ex natura rei ab essentia actuali: substantia autem distinguatur ex natura rei ab essentia actuali: ergo non potest esse omnino idem cum existentia. Vel è controso, essentia actualis, & eius existentia in re non distinguuntur,

ergo, quantum distinguuntur substantia ab actuali existentia, tantum necesse est ab eius existentia distinguiri, nam sicut que sunt eadem in tertio, sunt eadem inter se in rebus finitis, ita que sunt eadem inter se que distinguuntur à quolibet tertio. Præterea, existentia naturæ non est separabilis à natura manente illa in rerum natura seu in ratione entitatis actualis, ut in superioribus demonstratum est: substantia autem est separabilis natura permanente in sua actuali entitate, ut in Christi humanitate factum est: ergo. Tandem ex propriis rationibus existentia & substantia ostendit potest eas non esse idem, neque habere cundem quasi effectum formalem, nam ratio existentiae est constitutre id cuius est existentia in ratione entis in actu: substantia vero habet constitutre ens per se independens ab omnibus substantiis: & id eo existentia dicit modum sola ratione distinctum ab entitate actuali, & non potest facere compositionem reali cum illi, quia oportet supponere in alio extremo actuali entitatem, quod repugnat existentia: substantia vero supponit entitatem actuali naturæ quam modificat: & ita potest optime ab illa ex natura rei distinguiri, & cum illa compositionem facere. ergo ratio substantiae ex natura rei distincta est à ratione existentiae.

XVI. Loquor autem de existentia naturæ, nam in ipsa mea substantia potest propria existentia considerari sicut & propria entitas vel modus realis, que ab ipsa substantia in re non distinguitur. Etde hac existentia verum erit, suppositum addere supra natum aliquam existentiam, non tamen illam, quae existit ipsa natura, sed qua existit suppositum ut suppositum est, vel potius qua complectur integra existentia totius suppositi: quomodo omnis forma vel modulus realis addit aliquam existentiam illi rei cuiuscum forma, vel modulus. Atque hinc confici potest aliud argumentum, nam ratio existentia generat sumptuaria: iisimè patet, & communis est tam naturæ, quam personæ, & ipsi etiam personalitate: non potest ergo suppositum distinguiri à natura per existentiam absolute & simpliciter sumptuaria, cum tam natura, quam suppositum, existentiam includat, si propter distinctionem, vel in actu, vel in potentia: nam in vitroque statu potest tam natura, quam suppositum considerari: ergo ultra existentiam naturæ oportet ut suppositum aliquam aliam rem vel modum addat.

Opinio Caietani distinguens realiter effientiam, existentiam, & substantiam.

XVII. Resuratur igitur dictis opinionibus, Caietanus in dicto loco 3. part. aliorum adiuuent dicendum, qui placuit etiam Ferrarensi 4. contra Gentes capite 43. & potest esse sexta principalis opinio in hac materia, quae in his punctis consistit. Primo substantiam creatam esse quandam entitatem omnino realiter distinctam ab essentia, & ab existentia naturæ substantialis. Hoc ferre non probatur à dictis auctoribus aliqua ratione, quae specialiter virget de distinctione reali propriissima sumptuaria, sed solum late de distinctione ex natura rei. Neque amplius probat argumentum sumptuaria in incarnatione, nam vel humanitas Christi possit carere propria substantiam, satis est quod in re distinguatur distinctione modali, etiam si non sit realis: nam optimè potest sine modo suo conservari, praesertim de potentia absoluta. Quod si virgeas, quia in Christo domino substantia quae de facto terminatur humanitas, natura distinguitur ab humanitate. Respondetur, ab illa mirabilis compositione non posse sumi argumentum efficax ad declarandam naturalem compositionem vel distinctionem suppositi creati: illa enim substantia

subsistencia humanitatis Christi est supernaturalis illi & invenientia, in eo est perfectum suppositum, cui quasi extrinsecus aduenit humanitas, licet in intimo & substantiali modo ei vnitate sit: & ideo necesse est illam subsistentiam esse in re distinctam ab illa humanitate. At vero subsistencia propria est eiusdem ordinis cum natura, & solum quidam modus illius: ideoque non oportet ut tantum distinguatur à natura, quantum illa subsistencia invenientia à natura assumpta. Quomodo autem, hoc non obstante, potuerit subsistencia propria per substantiam Verbi supponeri diximus in primo tom. 3. part. disputacione octava, sectio. 3. dub. ultim.

Secundo ait hæc sententia, proprium munus, & quasi formalem effectum subsistentie esse constitutum subiectum proprium existentiae substancialis, & aliarum proprietatum personalium, ut sunt filiatione, operatio, & similes. Quod nos alter probat Caetanus, nisi quibusdam testimonis Diu Thomæ: & quia ex communione omnium consensu non est natura, quæ proprie est, vel operatur, sed suppositum. Ex quo adiungitur tertio iuxta hanc sententiam, personalitatem esse aliud prius ordine naturæ quam sit existentia, & a fortiori quam ceteri actus qui manant à supposito, vel in eo recipiuntur. Adenique (quod mirabiliter) addit Caetanus, hanc existentiam non facere compositionem cum natura, quia non est forma, neque accidentis eius, sed purus terminus: & hoc ultimum approbat etiam Fonseca libro 5. c. 8. qu. 6. sect. vlti. ad ultimum, & necessarium existimat, ut suppositum creatum sit vnum ens per se.

Hac tamen omnia falsa esse, facile ex dictis probari potest. Erat in primis, ut ab hoc ultimo incipiamus, manifesta est contradiccion, qd hac entitas sit res distincta à natura, & quod ex illa & natura consurgat suppositum, quod est ens per se vnum: & quod non est per veram ac propriam compositionem. Quia necesse est, ut inter ea realis vnius intercedat: alias non consurget ex eis vnum per se: quo modo enim erit vnum ex multis sine vniione eorum? ergo eodem modo necesse est, ut intercedat compositione, quia compositione nihil aliud est quam realis vnuis rerum distinctarum. Secundo, suppositum creatum non est ens simplex ex vi sua constitutionis: in hoc enim secundum omnes distinguitur ab incremento supposito: est ergo ens compositeum, quia inter hæc nō est medium: ergo non est compositeum ratione compositionis quæ sit ex natura & suppositualitate. Tertio existentia si est res distincta (ve ipsi volume) non est propriæ forma neque accidentis, sed terminus existentiae vel suppositi: & nihilominus facit veram compositionem cum existentia vel supposito, consequenter loquendo in eadem doctrina. Imo ipsi ideo ponunt talam distinctionem, ut ponant omnem creaturam vere & realiter compositeum ex esse & existentia: ut paret ex eodem Caetano de ente & existentia quæst. 11. quamvis ibidem in capite 5. vocet illam compositionem cum his, nō vero ex his, quod iam supra etiam reiecerimus, Disput. 3. sect. 12. ergo, licet personalitas non sit forma, neq; accidentis, nec pars propriæ sumpta, potest ex illa fieri realis compositione. Quod potest quartu confirmari ex mysterio Incarnationis, nam ex Verbo & humanitate sit propria quamvis ineffabilis compositione, ut late probatum est in 1. tom. 3. part. disputat. 6. sectio. 4. & tamen Verbum neque est forma, neque accidentis, sed terminus naturæ assumptæ. Ratio ergo compositionis seu extremitati componentis latius patet quam hec omnia, quia ratio vnius realis, quæ immediate intercedit inter res diuersas, communior etiam est: & hoc solum requiritur ad compositionem realis. Vnde etiam in linea vera compositione sit ex punctis & partibus lineæ, quod non satis videtur Caetanus attendisse, nam, licet linea non componatur ex punctis, solis scilicet, aut immediate inter se vniatis (ita enim illud principium intelligentum est) cō-

ponitur tamen ex partibus & punctis, nā partes per puncta, parres autem & puncta inter se immediate vniuntur, & ita lineam componunt. Supposita ergo distinctione, siue reali siue ex natura rei inter personalitatem & naturam, necessario fatendum est ex eis fieri compositionem, tanquam ex termino & terminabili, nam hæc duo aliquo modo ut actus & potentia comparantur: si ergo distinguuntur & vniuntur, nihil est quod ad compositionem desideretur: & ita nihil est etiam frequentius in authoribus, quam in substantiis creatis inter alias cōpositiones referiri hanc, quæ est ex natura & supposito.

Ex hoc autem principio colligo, falsum esse tertium dictum huius sententie, numirum personalitatem comparari ad naturam, ut aliquid prius existentia propriæ ipsius naturæ. Probatur, quia, si ita esset, ponitur in non posset facere realem compositionem cum illa. Hoc enim argumento supra probauimus existentiam te existentiam non posse facere realem compositionem cum existentia, quia ante existentiam, neque ordine naturæ, neque etiam secundum modum concipiendi intelligi potest in ipsa existentia, entitas sufficiens ad compositionem. Quia compositione quæ in re sit requirit in extremis componentibus entitatem actualē, quam vnum non habeat ab alio formaliter: ante existentiam vero nulla talis entitas concipi potest: ergo multo minus potest intelligi realis compositione ex natura & personalitate, quia omnem rei existentiam antecedat etiam ordine naturæ. Accedit, quod si admittemus veram compositionem realem ex natura vtcūque præconcepta in esse existentia, & in existentia, iam tunc superflua esset hæc alia compositione ex natura in esse existentia, & ex personalitate, quæ ordine naturæ sit prior quam compositione cum existentia, quia natura per se ipsam, seu per principia intrinseca habet actualitatē existentia: & rursus adiungitur illi personalitas, quæ terminat illa, ita vno innaturatur alteri, sed per se se sit: quid ergo necesse est aliam rursus entitatem adiungi, quandoquidem iam intelligitur res ex causa, & per se, ac intrinsece terminata.

Atq; hinc facile improbar secundum dictum huius opinionis. Non enim recte declarat munus suppositualitatis, seu quasi effectum formalem eius, scilicet, consistere in hoc, quod est constituere proximum subiectum existentia. Nam in primis nulla est proprie potentia receptiva, aut suscepitiva respectu propriæ existentie, sed tantum obiectiva: ergo ficta est talis entitas, quæ constitutum proximum subiectum existentie. Deinde quia eo modo quo res potest dici capax existentie: vnaquæc existentia creata vel creabilis est per se ipsum capax propriæ & proportionata existentie. Denique argumentum illud sumptum ex illa locutione, quod suppositum est id quod est, nullius est momenti ut supra dixi, quia non oportet intelligi, esse id quod est, ut subiectum existentie, sed vt constitutum per existentiam cōpletum, & vndique terminatum, seu ut habens existentiam terminatam per subsistentiam. Quod vero attinet ad alias proprietates personales accidentiaris, vere dici potest, personalitatem constituere proximum subiectum vel principium earum, quamvis non constitutum subiectum existentie, ut ex dicendis patebit.

Vltimo contra totam hanc sententiam possunt varia argumenta desumti ex mysterio Incarnationis: ex illa primum sequitur humanitati Christi duas entitatis deesse ex his, quæ in aliis personis humanis esse solent, videlicet personalitatem, & existentiam, quod Caetanus, & qui eum sequuntur, facile concedent. Ex quo vltius sequitur ex parte humanae naturæ duplēcē vniōnē factam esse ad Deum: vnam ad constitutandam personam, alteram ad existendum. Tertio sequitur, primam ex his vniōnibus factam esse ad proprietatem personalem Verbi: secundam vero factam esse ad proprietatem existentiæ, quæ est existere, nam iuxta hanc opinionem existere

XII.
Substan-
tia non sup-
ponitur in
existen-
tia

XXII.
Reicitur
Caetani
opinio quo
ad munera
que tribuitur
subsistens
sunt.

XXIII.

sistere solum dicitur de Deo essentialiter. Vnde fit quarto, licet prior vno sit propria solius Verbi, posteriore vero esse communem, quia sit in re communi toti Trinitati: quod esse omnino falsum ipsi merito docent contra Durandum, qui similiter posuit duas vnones ex parte naturae humanae, ordine tamen commutato: dixit enim prius vnus humanitatem existentiam, vel subsistentiam essentialia: deinde vero proprietatem Verbi: iuxta opinionem vero Caietani è contrario sequitur, prius esse vnitam humanitatem personalitatem Verbi, vt in illa, & per illam fiat capax existentiae: deinde vero esse vnitam existentiae qua essentia diuina, & omnes relationes existunt. Ultimum potest probabiliter inferri, posse vnam ex his vnonibus separari ab alia de potentia absoluta: atq[ue] ita humanitatem personatam propria personalitate posse unius existentiam diuinam vt per illam existat, etiam si non uniat diuinam personam ut suppositetur. Quae omnia partim sunt falsa, partim etiam noua, & superflua, & sine fundamento aut necessitate asserta, que hoc loco non latius prosequor, quia eadem fere tacta sunt supra in disp. de existentia.

Vera sententia & questionis resolutionis.

XXIV. Rieftis aliorum opinionibus superest ut nostram sententiam aperiamus: & quoniam personalitas per modum actus & formae à nobis concipiatur, ex munere & officio eius optimè intelligitur quid illa sit, & quomodo ad naturam comparetur. Dico ergo primo, personalitatem ad hoc dari nature ut illi det ultimum complementum in ratione existenti, vel (ut ita dicam) ut existentiam eius compleat in ratione subsistentiae, ita ut personalitas non sit proprius terminus aut modus naturae secundum esse existentiae, sed secundum esse existentiae ipsius naturae. Hac assertio fere probata est ex dictis contra Caietanum, & alios. Vnde solum indiget declaratione, qua primo accipi potest ex ipsis terminis existendi & subsistenti: nam existere ex se solum dicit habere entitatem extra causas seu in rerum natura: vnde de se indifferens est ad modum existendi innitendo alteri ut sustentanti, & ad modum existendi per se sine dependentia ab aliquo sustentante: at vero subsistere dicit determinatum modum existendi per se & sine dependentia sustentante: vnde illi opponitur inexisteret, vel inesse, dicirque detinat modum existendi in alio. Igitur quādū existentia non est terminata per modum existendi in se, & per se, adhuc est incompleta, & in statu quasi potentiali, & ideo ut sic non potest haber rationem subsistentiae. Rursus si afficiatur modo existendi in aliquo à quo sustentetur & pendeat, etiam habet statum incompletum, quia est in alio à quo pendet, & ad compositionem aliquius completi entis ordinatur. Tunc igitur existentia naturae substantialis erit cōpletē terminata, quando fuerit affecta modo existendi per se: hic ergo modus compleat rationem subsistentiae creatarum: ille ergo habet propriam rationem personalitatis, seu suppositualitatis. Ideoque merito dicitur esse terminus, aut modus naturae secundum esse existentiae, quia secundum esse existentiae, iam natura est omnino completa, neque indiget alia determinatione, praesertim cum iam supponatur contracta visque ad individuationem & singularitatem: & sic igitur concepta secundum esse existentiae proxime ac immediate indiget (ut modo concipiendi nostro loquamur) existentia quae hat ens actu: postquam vero est existentia in actu, solum indiget modo existendi in se ac per se: hic ergo ultimus est terminus naturae secundum existentiam eius: & hoc est proprium munus suppositualitatis.

XXV. Secundo declaratur ex modo opposito, qui est esse in alio. Nam in forma accidentalis actu inesse alteri

est quasi ultimus terminus, seu modus talis forma secundum existentiam eius. Accidens enim quamvis ex vi sue existentiae sit aptum & propensum ad inherendum, nō tamen est in actu inherens ex vi solius existentiae, sed indiget speciali modo inherendi, qui est veluti ultimus terminus existentiae ipsius. Igitur opposito quidem modo, tamen proportionabilis intelligendum est in substantiali natura, quod, licet sit actualis entitas per existentiam suam ex vitali existentiae praece sumptus non est subsistens, sed indiget modo per se existendi, quo ultimo terminatur existentia naturae, ut in se sit sine dependencia ab aliquo sustentante: ille ergo modus compleat suppositum, & habet rationem suppositualitatis.

Tertio declarabitur ex mysterio Incarnationis: nihil enim aliud intelligimus deesse humanitatem Christi, ut non subsistat subsistentia propria, nisi talis existendi modus quo sit per se, & nō in alio. Naminca est integra omnis existentia actualis & creata, & consequenter est etiam substantialis existentia humanae naturae, tamen quia illa existentia ita est affecta vniuersitatem Verbo, à quo sustentatur & penderet, ideo caret illa humanitas modo existendi per se, ergo solum ex defectu huiusmodi non est subsistens, nec persona creata: ergo talis modus est, quia habet rationem personalitatis creatarum.

Satis sit obiectioni contra positionem assertione.

Argumenta, qua contra hanc assertionem fieri possunt, præcipua sunt duo, quæ in superioribus fere sunt tacta & soluta. Vnum est, quia hic modus per se existendi, non viderur esse talis, vt in re ipsa ad datur existentiae substantialis, sed solum ut secundum rationem contrahat existentiam in communi ad rationem existentiae substantialis. Vnde licet existentia ut sic, sit indifferens ad modum per se vel in alio, nō obtemperat illa differentia per modum realis potentiz passius ad actus in ipsa distinctos, & physice accidentes, sed est indifferens secundum rationem, seu est potentia Logica, qualis intelligitur esse in genere, vel in quoconque conceptu confuso, qui contrahi potest per inferiores modos ratione tantum distinctos, & Logice vel Metaphysice determinantes conceptum communem. Quocirca, si non loquamur de existentia in tota illa abstractione, & communitate, sed de existentia substantiali, illa non videret indifferens ad perfectam existentiam: nam per hanc distinguitur ab existentia accidentis, ergo nec necessarius est, nec potest intelligi talis modus superadditus existentiae substantialis.

Respondetur tamen ex dictis, hunc modum, seu XXXIII. terminum, scilicet esse per se, esse ex quo uocum: Vno enim modo sumitur, ut distinguit contra accidentis, & opponitur modo existendi in alio, prout est de essentia accidentis. & in hoc sensu verum est, substantialis existentiam non esse indifferens ad hunc modum per se, sed per illum essentialiter constitui: & sic etiam est verum, existentiam in communi non esse indifferens ad hunc modum tanquam potentiam realis, neque physice per illum actum tanquam per actionem ipsa distinctum, sed solum abstracta & contrahi per rationem, tamen per se hoc modo sumptus non dicit tales modum existendi actualis, quia actu exclusum est vnonem & dependentiam ab omni sustentante, sed solum dicit apropinquationem, seu existentiam, cui ex natura sua talis modus, talisque independentia debetur: sicut est contrario esse in alio, prout est essentialis modus constitutus accidentis, non dicit actualiter dependentiam vel in hasionem ad subiectum, sed nataturam quę illam postulat. Alio autem modo sumitur per se, ut dicit actualem existendi modum, qui omnino excludat dependentiam & vnonem actualiter, cu[m] aliquo sustentante, & de hoc modo negamus esse.

est essentialem existentie propriam substantialis naturae, quandoquidem ablatio hoc modo potest existentia naturae conservari, ut in Christi humanitate factum est. Et ideo non solum existentia in communione, ut abstrahit ab accidentaliter & substantiali, sed etiam existentia substantialis, non includit actu hunc modum, sed aptitudine tantum (loquimur semper de existentia creata, quae ob suam imperfectionem hanc habet limitationem, nam in invenientia secus est) atque illa capacitas non est solu Logica potentia, sed Physica & realis, qualis est in re terminabili respectu termini ex natura rei distincti. Atque in hoc sensu dicitur existentia substantialis indifferens ad hunc modum, non indifferens quasi neutra (ut sic dicam) quia talis existentia ex natura sua postular definire, ac determinare hunc modum, & cum illo haber naturalem conexione, sed indifferens in primis praecisa, quia in sua essentia illum non includit, & deinde obedientialis, quia potest de potentia absoluta illo carere, & alio opposito affici.

Atque hinc obiter colligitur, cur existentia substantialis naturae creata, quamvis completa, per se ipsam & ex vi sue rationis formalis non sit subsistencia, qua nimis non includit dictum perse, sed potius est indifferens in sensu dicto, ut possit inniti alterius sustentant & ab illo pendere. Potest autem controueri quid sit subsistencia creata, an scilicet ipsa existentia verumque includat, & existentiam & modum, an vero solus ipse modus sit subsistencia, ita ut subsistencia dicatur addi existentiae, & terminare illos. In qua re magis videatur esse dubitatio de significacione vocis, quam de re ipsa: nam in re iā constat ad subsistendum necessaria esse illa duo scilicet, existentiam & modum, & quid verumque conferat: solum ergo potest inquiri quid nomine subsistencia significetur. Videatur enim subsistere significare totum hoc solle, per se existere, & consequenter videatur subsistencia idem esse, quod per se existentia. Atque ita subsistenciam verumque directere includere, existentiam & perfectatem. In contrarium vero est quia humanitas Christi simpliciter earuit subsistencia creationis, tanquam ob defectum alterius partis constitutus subsistenciam, ut sic dicam, sed simpliciter, quia totam entitatem subsistenciam non habuit. Cuius argumentum est, quod Verbum diuinum ita supplet in humanitate illam totam subsistendum rationem, vel nullo modo dici possit, subsistentiam Christi ut hominis intrinsecus includere existentiam creatam cum terminatione Verbi, sed simpliciter esse increatum. Et simile argumentum sumi potest ex mysterio Trinitatis, nam relationes sunt vere subsistencia personales, etiamque proprie loquendo non sint rationes, vel nullo modo nisi in nature diuinæ. Atque ita hæc posterior pars omnino probanda videatur. Neque obstat argumentum sumptum à significacione vocis: nam existere commune est, & natura, & persona, imo & ipsi personalitati: si ergo sit sermo de existentia naturae, de qua locuti sumus, illa non includitur formaliter, in conceptu subsistencie, sed presupponitur, & includitur tanquam additum, ita ut non dicatur subsistencia esse existentia per se, sed dicatur potius personalitas existentiae, seu modus per se naturae existentis. Si vero loqui velimus de existentia ipsiusmet personalitatis illa intrinsecus includitur in conceptu cuiuscunque personalitatis: & sic etiam in Trinitate subsistencia relativa existentias relativa includunt, & in mysterio incarnationis subsistencia humanitatis includit in se relativa incrementum existentiam relatiuum Verbi diuinii.

Altera obiectio soluitur.

A Lind argumentum erat, quia supposita existentia in substantiali natura, ille modus per se esse.

Tom. II. Metaphys.

di sufficenter intelligitur per solam negationem effendi in alio, si natura illa qua talem negationem habet, completa sit, ut excludamus anitiam rationalē separatam, & partes etiam integrantes, qua natura sua tales sunt, etiamsi actu separantur, ut esset manus aut pes, si cum eadem materia & forma conseruarentur separata, idemque multi censem de sanguine: securus vero est de partibus homogeneis, quibus accidentiarum est, quod sint partes: ideo statim ac separantur, sunt integra supposita. Vnde sumitur noua confirmatione: nam hec pars per solam negationem univonis cum toto fit suppositum: quid ergo necesse est nouos modos excogitare positivos? Confirmatur tandem, nam singamus naturam substantialis completam conseruari a Deo fine tali modo positivo cum sola negatione unionis ad aliud suppositum, talis natura esset per se existens, quia esset existens & non in alio, neque ut pars alterius, neque ut dependens ab aliquo sustentante: esset ergo existens in se ac per se: ergo totum hoc sufficenter concipitur per solam negationem.

Ad argumentum hoc responsum fere est ex dictis **XXXI.** superioris contra Scotum: ostendimus enim, supposito Incarnationis mysterio non posse intelligi, quod subsistencia creata in sola negatione consistat, aut quod addat solam negationem supra existentiam naturae: nam licet natura substantialis sit completa in ratione naturæ, non tamen in genere entis & substantiae, & ideo indiger positivo complemento. Ad confirmationem vero de partibus homogeneis sequenti sectione dicendum est latius, nunc breuiter respondetur, quando pars aquæ, v. g. separatur ab aqua, vel nouam acquirere subsistenciam, vel certe nouum positivum terminum, ratione cuius, que erat partialis incipit est se subsistencia integra.

Ad ultimam confirmationem, aliud est querere **XXXII.** an ille casus sit possibilis, aliud quid esset dicendum de natura sic existente, data illa hypothesi per possibile, vel impossibile. De priori punto dicemus inferioris. De posteriori, qui in dicta confirmatione tangitur, dicendum est, in eo casu humanitatem sic existentem non fore personam, neque subsistentem propriæ, quia sicut actu non esset in alio tamen ex modo existendi non repugnaret illi esse in alio, supposito, eiq; unius secundum se totam, quod repugnat persona ut persona est. Vnde ratione personæ est non solum ut negative non existat in alio, sed etiam ut contrarie (ut sic dicam) seu repugnante politice ita existat, ut omnino ei repugnet esse in alio. Atque in hunc modum explicant aliqui effectum, quasi formalem subsistencia seu personalitatis, scilicet, quod talis effectus sit redire naturam quam terminat, vel potius personam ipsam quam constituit, prorius in communicabilem alteri personæ: quod quidem verum est, non tamen declarat directe & in se effectum personalitatis, sed à posteriori. Non enim potest forma, seu modus positivus per se primo esse ad dandam solam incomunicabilitatem, quæ est effectus negativus: oportet ergo ut sit aliquod esse talis conditionis & naturæ, ut sit prorius incomunicabile alteri personæ, cui innitat, vel à qua sustentetur: hoc autem esse positivum non potest à nobis aliter intelligi aut exponi, quam per illum modum actualiter per se effendi, quem declarauimus. Sed de hac incomunicabilitate personæ & subsistencie creata dicemus plura in sequentibus.

Distinctio inter suppositum & naturam exponitur.

DIco secundo id quod suppositum creatum addit **XXXIII.** supra naturam, distinguuntur quidem in re ab ipsa natura, non tamen omnino realiter tanquam res **D. Tho 3.p.
q. 4 a. 1. ad
3. a. 2 ad 3.
G. quodlib.
2. art. 4.**

tra Durandum, & circa primum dictum opinionis Caietani. Et iuxta illam posset Diuus Thomas expōni, ybiunque ait, suppositum in creaturis distingu realiter à natura: omnis enim distinctione, que in rebus ipsis actu reperitur, solet late realis vocari. Posteriorē partē sequuntur multi ex recentioribus discipulis Diuui Thomae, illi p̄fertur, qui existimant existentiam substantialem esse modum ex natura rei distinctionem ab essentiā separabilem ab illa, quo sensu videtur hanc sententiam tenere. Soto in dialectica questione 3. vniuers. & capit. de substantia. questione 1. & 2. Phylacor. questione 2. Potest autem hæc sententia tribus modis affirmari. Primo constituendo hanc distinctionem modalem, tam inter essentiam & existentiam, quam inter existentiam & personalitatem inter se & consequenter etiam inter essentiam & personalitatem. Et hoc modo opinatur Soto, tamen & supponit falsum in ea distinctione existentiæ ab essentiā, & illa supposita distinctione, superficie introducit aliam inter existentiam, & personalitatem, ut argumentis contra Caietanum facitis, hic cum proportione applicatis, ostendi potest. Alio modo potest hæc distinctione modalis poniri inter essentiam & substantiam: non vero inter existentiam & substantiam. Et hic sensus supponit etiam sententiam Capreoli quam impugnauimus, & modalem distinctionem inter existentiam & essentiam actualē, quam nos negauimus. Tertio ergo modo nos affirmus distinguimus modaliter personalitatem, tam ab essentiā quam ab existentiā natura substantialis, quamvis hæc inter se non distinguantur. Et hoc sensu probatur primo, quia hæc distinctione sufficit ad saluandum omnia, quæ probant, hæc esse distinctionē ex natura rei, & maxime ad ea quæ fides docet de mysterio Incarnationis, propter quæ præcipue introducta est hæc distinctione: ergo non est eis maiorem distinctionem fingamus. Assumptum patet, quia hoc satis est, ut humanitas sine tali modo substantiæ proprie conferuetur, & modo illi opposito afficiatur. Seicet, vniōne ad alias personam: facile enim potest res separari a modo ex natura rei distinctione: quæ res in materia de Incarnatione locis supra citatis late tractata est. Consequens vero patet, tum ex illo generali principio, quod distinctiones nec multiplicandæ sunt, neque augendæ sine magno fundamento, & aperta necessitate: tum etiam, quia explicata hoc modo ratio substantiæ non est difficultis intellectu: illa vero entitas omnino distincta vix potest concipi quid, aut qualis sit, aut quomodo natura vniatur: oportebit enim vniū per alium modum ex natura rei distinctionē ab extremis, prout contingit in vniōne rerum realiter distinctarum.

XXXIV. Secundo declarari hoc potest proportionali exemplo supra adducto de accidente, in quo actualis inherētia ex natura rei est distincta ab existentiā accidentis, non vt res distincta, sed vt modus rei: sicut gitur è conuerso actu per se esse, & independenter ab alio substantante erit aliquid distinctum à substantiā natura eiusque existentiā, non tamen vt res, sed vt modus eius: sicut sedere & stare distinguuntur à quantitate.

XXXV. Tertio: quia iuxta hanc sententiam expedituntur facile omnia, quæ de hac substantiæ interrogari solent, & difficultates, quæ circa illam occurrent. Vt, verbi gratia, an sit substantia, vel accidentis, dicimus enim, esse substantiam quasi transcendenter sumptam, vt distinguitur contra accidentis: quia non potest substantia ab accidente formaliter accepere suum complementum, non est tamen entitatem: sed modum substantialem, atque ita non directe, sed reductive ponit in prædicamento substantiæ. Vnde etiam facile respondeatur illi interrogatio, quomodo substantia non comprehendatur in illa divisione substantiæ in materiam, formam, & compositum:

tum: dicimus enim ibi diuidi substantiam prout dicit propriam entitatem substantialem: & ideo non includere modos substantiæ: nisi fortasse implicite, nam unio materie cum forma aliquid substantiale est, & non est materia, nec forma, nec compositum, impli: cito vero in composito involuitur. Ad eundem ergo modum dici poterit de substantia, sive Aristotle illam cognoverit, sive non. Rursus queri solet, in quo genere cause substantia afficiat naturam. Et respondemus facile, affectionem modi non semper includere propriam causalitatem, quamvis ad aliquam reduci possit. Id patet de vniōne, de inherētia, de dependētia, & similibus. sic ergo dicimus, substantiam reduci quidem posse ad rationem formæ, nam est veluti ultimus actus naturæ, propterea tamen non esse causam formalem. Cuius argumentum est, quia potest suppleri à Verbo diuino, quod propriam rationem causæ formalis exercere non potest. Rebus ergo appellatur hæc substantia ultimus ac purus terminus naturæ, quia ante hunc modum existendi est natura, vt supra dicebam, qualis in potentia, & in differentia quādā vt possit in se inesse vel alteri vniōri: per hunc autem modum ita finitur & terminatur, vt amplius in differēns non sit: idque absque causalitate vel informatione, sed per intrinsecam modificationem. Quamuis autem nonnulla ex his possint aliquo modo declarari, etiam si substantia singulare res omnino distincta, tamen non omnia, neque cum eadem facilitate vel claritate.

Quarto, iuxta hanc etiam sententiam commode explicantur nonnulla, quæ circa mysterium incarnationis solent à Theologis disputari. Primum est, an possit humanitas terminata propria personalitate, etiam aliena terminari. Et communiter dicunt non posse, cuius ratio vix potest reddi, si personalitas propria est res omnino distincta. Si enim eadem humanitas simul vniū potest Patri, & Filio, vprobatores Theologi docent, cur non potest etiam vniū illi entitat, quæ est propria substantia, & filiationi diuina? Nam duæ vniōnes inter se non repugnant formaliter. At vero si substantia solus est intrinsecus modus per se essendi actualiter, manifestam habet oppositionem proximam & immediatam cū modo essendi in alio vt in supposito unde coueniens redditur ratio, ob quam non possit humanitas propria personalitate affecta simili aliena terminari.

Rursus queri solet, an persona creatā possit alienam naturam terminare, & communiter creditur non posse. Huius autem ratio vix reddi potest, si personalitas est entitas distincta. Qurenum non potest Deus illam in duobus naturis ponere, sicut potest albedinem in duobus subiectis? At vero si personalitas creatā tantum est modus naturæ, facile redditur ratio, quia modus est essentialiter definitus ad aliam rem cuius est modus, vt nullam aliam possit affectare, nec simul, nec successivæ, neque vilo alio modo tam in suo essentiali modo affectandi includere effectum, vel quasi effectum formalem suum circa rem distinctam.

Præterea inquiri solet, cur non possit personalitas creatā sine propria natura conseruari: sicut è corpore potest natura existere sine propria personalitate. Nam si personalitas est res prorsus distincta, nulla ratio sufficiens reddi possit, cur non possit Deus illam seruare sine propria natura: tum quia nullum est sufficiens indicium huius distinctionis realis præter separationem mutuam: tum etiam, quia nulla implicatio contradictionis interredit, neque ei essentialis aliqua dependentia personalitatis ab aliud vniōne cum natura, ob quam non possit ab illa separari, & separata conseruari. Quæ tñ enim hæc essen-

ialis dependentia, si personalitas est res distincta? At si solum est modus, facilis est ratio, quia intrinseca ratione essentia modi est, ut per se ipsum sine aliquo donum interueniente actu sit coniunctum, & modus distet rem cuius est modus: & ideo conservari non potest separatus à tali re: nam hoc ipso quod separatur definitur eius ratio formalis seu essentia. Quod autem personalitas non possit sine propria natura conservari, omnes supponunt: nam sicut intelligi non potest quod conservetur sensio, sine sedente aut, ratio sinestante, neque actualis inhalio sine forma inherente: ita nec per se esse sine natura existente. Omnes denique similes questiones optime desinuntur iuxta hunc dicendi modum, ut latius in 1. Tom. 3. part. D. Tho. q. 2. 3. & 4. profectus sum, & in sequentibus nonnulla etiam attingam: est ergo hic dicendi modus probabilior, ac exteris praeferendus. Neque superest soluenda illa ratio, que contra hanc conclusionem obici posset, nam tractando opiniones Durand. Scotti, & Caietan. quae sunt veluti inter se extreme opposita, & inter eas hac nostra sententia est medias, omnibus est satis factum.

Compositio ex natura & subsistencia, qualis.

Dico tertio: Personalitas creata veram facit compositionem cum creata natura, tanquam modus cum re modificata, seu tanquam terminus cum re terminabili. Hac assertio satis probata est ex dictis contra Caietanum: & suppositis quæ diximus, est satis claram compositionis realis nihil aliud est, quam conjunctione eorum, quæ in re distinguuntur ad componendum verum tertium: ita vero comparantur in praefatis natura & personalitas. Atque ita satis declaratum esse relinquitur, quo modo personalitas ad natum comparetur, tam in modo afficiendi illam, quam in distinctione, vel compositione cum illa.

Solum posset inquiri de comparatione in perfectione, virtute, felicitate, perfectior sit simpliciter, vel in genere entis, naturane, an subsistencia eius. Nam subsistencia est per se res distincta, videri potest res dubia, nam subsistencia est actus naturæ substantialis, & ultimum, & si est propria entitas intelligenda videtur tanquam sustentans & fulcens ipsam naturam, merito ergo existimari potest perfectior illa. Item a quo exhibet, qui existimare existentiam esse rem distinctam ab essentia, iudicant esse per perfectorem, quia est actus eius: idem ergo fortasse iudicabunt de suppositione, quia etiam est actus, & terminus substantialis, præterea cum loquendo consequenter in illa sententia, probabilius sit subsistentiæ esse omnino idem cum existentia substantiali.

Ac vero iuxta nostram sententiam absolute vere est, substantiale naturam esse perfectorem sua subsistencia, quia subsistencia tantum est quidam modus naturæ vero est vere ac propriæ substancialis entitas. Item, quia in subsistencia completa perfectior est essentia substantia: quam modus eius. Denique hoc confirmatur, quia alias Verbum non assūmisse præcipuan entitatem, quæ est in homine, quod est inconveniens. Imo Scotus, ut sectione præcedente vidimus, repugnat inconveniens, quod verbum non assūmisse aliquam entitatem positivam & substantiale, quæ in nobis sit. Quod nos etiam facile concedemus esse inconveniens de propria entitate: negamus autem esse inconveniens de modo extensi ipsius naturæ: quin potius est necessarium & apertissimum ad explicandum mysterium. Nam hoc ipso, quod humanitas non fuit nisi relata, ut in se subsisteret, sed infra Verbo, neceſſe est, ut modus essendi mutaretur, non tamen quod entitatem amiserit. Sicut quantitas cum separatur a pane per consecrationem, mutat internum modum essendi, sine ablitione alicuius entitatis propria, & intrinseca. Vnde sicut in acci-

dente, si comparetur actualis unio quantitatis ad ipsam quantitatem, est quid minus perfectum, quam ipsa quantitas, ita è conuerso in substantia modus subsistendi est quid minus perfectum, quam ipsa natura.

Vltimo potest inquiri, an personalitas comparetur ad naturam, ut actus intrinsecus, vel extrinsecus eius. Ad quod facilis est responsio ex dictis: si enim actus extrinsecus dicatur actus essentia, si personalitas non est intrinseca naturæ, quia non est de essentia rei, ut ostensum est, alia non posset ab illa distinguiri, quia nihil magis est idem cum re quam essentia eius. Potest autem personalitas dici intrinseca naturæ, vel quia illi est intime coniuncta, vel quia ex natura rei debetur. At vero respectu persona dici potest intrinseca tanquam de intrinseca ratione, & constitutione eius, quia illam intrinsece componit. ut superioris contra opinionem Capreolo attributum sat probatum est.

XLII.

S E C T I O . V.

Vtrum omnis substantia creata indivisibilis sit & omnino incommunicabilis.

Ex dictis in sectione præcedente colligi potest definitio, seu descriptio substantie creatae de qua sola nunc agimus, vel delictum esse modum substantialem ultimum terminantem substantialem naturam, constituentemque rem per se substantiem & incommunicabilem. Cuius descriptionis omnes partes declaratae à nobis sunt, præter ultimam de incommunicabilitate: quamquam enim hac non sit de ratione substantie ut sic, nam in Deo reperitur substantia communicabilis: est tamen de ratione substantie creatæ propter limitationem eius, ut in superioribus tactum est. Ac propterea omnis substantia creata est supposita vel personalitas, de cuius ratione est incommunicabilitas, sine illa controvicia. Ad explicandum autem exacte hanc incommunicabilitatem, coniungimus aliam proprietatem de indivisibilitate substantie, & ab ea incipiendum est, quoniam eius cognitio confert ad dictam incommunicabilitatem intelligendam. Non est autem quod ad hanc partem difficultas de rebus spiritualibus, quia certissimum est earum substantiam esse indivisibilem sicut & naturam: oportet enim, ut inter se proportionem servent: vnde sicut utrumque spiritualis est, ita etiam indivisibilis.

Sitne substantia rerum materialium divisibilis.

Hinc vero nascitur difficultas quoad substantias materiales: nam cum earum natura divisibilis sit videtur necessario earum substantia esse etiam divisibilis propter rationem tactam: quia oportet ut inter se proportionem servent, & declaratur in hunc modum, quia natura materialis dupliciter est divisibilis, uno modo essentialiter, seu in partes essentiales ut humanitas in corpus & animam, & qualibet alia in suam materiam & formam, vel quantitatibus seu in partes integrales, ut una aqua in multas &c. Et ratione utriusque compositionis, seu indivisibilitatis videtur necessarium ut substantia materialis divisibilis sit: ratione quidem prioris compositionis, quia substantia non est entitas simplex distincta realiter à materia & forma, cum non sit entitas distincta à tota natura composta, ut ex sectione præcedenti patet: est ergo modus totius naturæ integræ proximè & immediate totam illam ut sic, id est, ut completam & integrum afficiens. ergo sicut ipsa natura non est simplex, sed composta, ita & eius substantia non est mo-

dus simplex, sed compositus: ergo est diuisibilis in ea ex quibus componitur. Et confirmatur: nam licet subsistentia sit modus ex natura rei distinctus à natura, tamen cum non sit res omnino distincta, sed modus tantum, aliquam etiam identitatem habet cum ipsa natura: non identificatur autem cum aliqua parte essentiali nature, sed cum tota adæquate: cum ergo natura non sit simplex, sed composita & diuisibilia: necessè est ut subsistentia habeat similem seu proportionalem compositionem ac diuisibilitatem, quia intellectu non potest quod res aut modus simplex idendificeretur proxime & adæquate cum re composita. Atque hæc ratio cum proportione applicata etiam probat subsistentiam rerum materialium esse diuisibilem ex altero capite, id est, ob compositionem ex partibus integrantibus. Et præterea est hic specialis ratio, quia materialis subsistentia non potest esse tota in toto, & tota in qualibet parte, quia hoc repugnat rei materia: ergo oportet ut sit tota in toto & pars in parte, & hoc est esse diuisibilem.

III.

In contrarium autem est, quia repugnat rationi subsistentia quod diuisibilis sit, eo quod sit contra incommunicabilitatem eius. Nam si est diuisibilis: ergo pars subsistentia vnitur parti subsistentiae: ergo communicatur una subsistentia alteri per unionem, quia nihil aliud videtur esse communicari, quam vivi. Et declaratur in vitroque membro supra posito: nam si subsistentia est diuisibilis propter partes essentiales nature: ergo in supposito equi verbi gratia, pars subsistentia est in materia, & pars in forma: ergo subsistit anima equi per subsistentiam partialiem: ita ut sicut potest Deus conseruare animam equi separata à materia, ita etiam potest conseruare subsistentiam partialiem eius, quandoquidem in eo casu illam conseruaret subsistentem: consequens autem repugnat materialitatim talis formæ, alioqui etiam naturaliter posset in ea subsistentia permanere separata à materia. Cur enim potest rationalis anima sic conseruari, nisi quia subsistens est? Rursus, si subsistentia esset diuisibilis ratione partium integrantium: sequeretur, duas partes aquæ inter se continuas esse duo supposita partialia, nam habent partiales subsistentias & spiritualitates: consequens autem est contra sensum omnium & communem loquendi modum. Item sequitur aquam, quando actu separata est ab omni alia aqua, esse communicabilem secundum se totam, & secundum subsistentiam suam, alteri aqua seu roti ex utraque compositæ: hoc autem est contra rationem subsistentia, ut dixi.

Prior sententia proponitur.

IV.

In hac re moderni Philosophi (antiqui enim nihil fere de hoc disputatione fecerunt) sentire videntur subsistentiam omnem esse diuisibilem, atque hoc esse de ratione illius ob incommunicabilitatem eius. Et qui ita sentiunt, consequenter negant, aut materialem, aut formam, materiale præserim vere subsistere: de rationali autem anima dissensio est, ut dicemus. Negant etiam partes integrales subsistere in toto, etiam si separata possint per se conseruari, & subsistere. Unde consequenter aiunt, quando aqua in duas partes diuiditur, totam subsistentiam aquæ diuisæ destrui, & duas alias de novo produci: quia destruitur unum suppositum, & incipiunt duo. Hic autem dicendi modus facilius intelligitur iuxta sententiam Caietani assertentis subsistentiam esse entitatem omnino realiter distinctam à tota natura composita, & consequenter à materia etiam, & à forma: nam supposita illa sententia cessant multæ ex difficultatibus positis: Quia iuxta illâ facile dicetur in hominé, verbi gratia, subsistentiam esse quandam simplicem entitatem, eamque fateri oportebit esse spiritualē, quia si simplex est, non poterit esse composita ex spirituali & materiali, & quia formam consequitur, & ad perfectio-

nem pertinet, potius spiritualis erit quā materialis: atque ita sit ut sit indivisibilis, & quod ex se primo affectat animam & per illam corpus, ut ita tandem terminet totâ naturam: In aliis vero rebus talis entitas materialis erit, & immediate terminabit totâ naturam, partes vero non nisi ut componunt naturam integrum, & ideo, si illa natura dissoluatur, aut dividatur, entitas subsistentiae non manebit in partibus, sed destruetur, atque ita est etiam indivisibilis. At vero iuxta nostram sententiam difficultius hæc doctrina defendi potest, & ideo absolute falsam illam censimus, & in omni opinione insufficientem ad hanc explicandam.

Questionis resolutio.

V Tergo rem totam declaremus, supponimus duobus modis post aliquam rem dici indivisibilem: uno modo, quia omnino ex nullis partibus constat, ut angelus vel punctus: alio modo quia licet composite sit, vel est indissolubilis, ut substantia celi, vel dissolubilis, extrema ex quibus componitur conservari non possunt extra torum, quod interdum in troque extremo contingit ut in minimo naturali, & in toto heterogeneo quoad aliquas partes principales: interdum vero in altero tatum, ut in brachio si tota diuidatur, quia non manet idem quod ante era omnibus ergo his modis intelligi potest, subsistentia esse indivisibilem: quis autem illorum verus sit superest declarandum.

Dico primo, subsistentia rerū spiritualium effindiuisibilis priori modo. Hæc assertio perse nota est & facta probata in principio sectionis.

Dico secundo: nulla subsistentia materialis naturæ seu suppositi est hoc modo indivisibilis. Hanc etiam conuincunt (ut opinor) rationes dubitandi priori loco factæ, & præterea declaratur: nam si subsistentia aliquius naturæ materialis est, hoc modo indivisibilis, maxime propria subsistentia humanitatis sed illa nō: ergo nulla. Major est evidens, tum quia in eternis evidenter procedunt rationes prius factæ: tum etiam quia in humanitate saltem anima est spiritualis. Probatur ergo minor, quia subsistentia hominis non est omnino spiritualis: ergo non potest esse priori modo indivisibilis: neque etiam est indivisibilis ut punctus, ut per se notum est, & à fortiori patet ex dicendis: ergo. Antecedens probatur primo, quia ostensum est subsistentiam non esse rem distinctam, sed tantum modum naturæ cuius est terminus: ergo subsistentia totius humanitatis non potest esse spiritualis. Probatur consequentia, quia necesse est rem spirituali esse realiter distinctam ab humanitate: vel ut proorsus condistinctam ab illa, quod improbatum est, vel certe ut identificatam soli animæ, quod etiam repugnat principio posito: tum quia ostensum est subsistentiam esse modum totius naturæ, acquisita à toto illa distinguit tunc modaliter, & non ut partem à toto: tum, etiam quia per subsistentiam humanitatis etiam materia ipsa terminatur seu contineatur: non potest autem sic terminari per rem omnino distinctam, qualis est res spiritualis.

Secundo, quia, ut ostendimus, existentia humanitatis non est omnino spiritualis, sed composita ex partibus existentiis, materiali & spirituali: ergo nec subsistentia est omnino spiritualis. Probatur consequentia, quia ut etiam ostendimus, subsistentia nihil aliud est, quam modus existentiarum intrinsecus illi, ergo quando subsistentia est connaturalis, est etiam proportionata ipsi existentia, & consequenter composita ex aliquo spirituali & materiali securijsa. Teratio probatur ex communi loquendi & sentienti modo: quia homo non est spiritualis persona, sed materialis potius: at si personalitas eius esset spiritualis, omnino dicenda esset persona spiritualis, sicut persona Christi hominis simpliciter dicitur increata, ga tota subli-

subsistētia eius increata est, licet natura humana in qua subsistit sit creata, sumit ergo persona ut persona huiusmodi denotiones potius à personalitate, quam à natura; sed hoc ad modum loquendis spectat: priores vero rationes sunt, quæ rem declarant, quæ magis ex dicendis constabunt.

Dico tertio: Omnis subsistētia rei materialis est dupliciter composita, scilicet integrali, & essentiali, vel quasi essentiali compositione. Prior pars probatur facile ex conclusione precedente: nam omnis subsistētia rei materialis est materialis: sed quidquid materialis est habet extentionem aliquam & consequenter compositionem ex partibus integralibus, quia nihil aliud est habere extentionem, quam habere partes coextensas ad extentionem quantitatis, & hæc partes vocantur integrales. Hoc etiam probat aliquæ extentionibus in principio factis, præsertim illa quod subsistētia totius aquæ, verbi gratia nō potest esse tota in toto & tota in qualibet parte, cum nō sit spiritualis. Neque etiam fingi potest esse in aliqua parte aut punto indiuisibili totius aquæ: quis enim vel cogitare posset hoc figuratum? aut rationem reddere cur in una parte, vel punto potius sit, quam in aliis? aut denique explicare quomodo in uno punto existens totam substantiam reddit subsistem.

Vnde contra hoc est etiam optimum Theologum argumentum, quia Verbum diuinum, ut torum corpus humanum in se suscipere, & mirabil modo sustinere, seu subsistens redderet, toti vnitum est & omnibus ac singulis eius partibus, & sanguini, ac partibus eius, & simili modo vnitum manit in triduo inanimato corpori: ergo propria corporis subsistētia, quam Verbum supplevit, intime etiam est in toto corpore & singulis partibus eius, & non in aliqua determinata parte aut puncto illius. Cuius rei optimū etiam argumentum sumitur ab existentia: hæc enim intima est toti, & omnibus ac singulis partibus eius: sed subsistētia est intrinsecus modus, seu terminus existentia: ergo est quasi diffusa per totam illam, & intime coniuncta singulis partibus eius. Sicut etiam actualis inherētia formæ accidentalis extensis, & quæ non potest esse in una parte eius, sed in toto & in singulis partibus, in quibus est existentia eius: quia est intrinsecus modus & quasi terminus eius. Vnde siue inherētia accidentis materialis necessario est composita ex partibus integrantibus, eo quod talis forma ex similibus partibus constet, ita etiam subsistētia rei materialis ex eisdem partibus necessario componitur.

Quocirca hæc pars huius assertionis non solum procedit in nostra sententia, qua asserimus subsistētiam esse modum & non entitatem distinctam, sed etiam in opposita sententia, saltem quoad res omnino materiales (ut hominem excipiam) quod conuincit illarum, quæ generalis est in omni opinione scilicet, quod talis entitas non potest esse tota in toto & tota in qualibet parte cum spiritualis nō sit. Quis enim credit naturę purę materialē deberi spiritualē subsistētiam aut ex illa resultare? Quod si quis instet in tantæ materialē posse esse totam in toto, & totā in qualibet parte, vt multi sentiunt de animalibus brutorum perfectorum. Respondeamus in primis, illam sententiam nobis non probari: nam forma, quæ penderet à materia in fieri & esse, non potest naturaliter simul tota dependere à diversis partibus materia. Deinde esto id concedatur in illis peculiaribus formis, non extendum ad entitatem materialē communem infinitis materialibus substantiis, & quæ non solum formam, sed etiam materiam suo modo conseruit, quæ solum debetur (maxime secundum illam sententiam) naturæ completa, quæ in his rebus ex forma & materia constat.

At vero in homine non procedit hæc pars iuxta prædictam sententiam, nam consequenter dicere

Tom. II Metaphys.

debet subsistētiam hominis esse spiritualem: sed hoc iam est à nobis improbatum. Solum hoc discrimen nos constituere possumus, quod in homine subsistētia habet hoc genus extentionis seu compositionis solum ex ea parte, qua includit materiam & modum per se existendi, aut partiale subsistētiam materię, non vero ex parte formæ, sicut in aliis rebus materialibus. Quæ differentia est per se satis nota, illa tamen non obstat, quominus subsistētia propria humanitatis extensa seu composita ex partibus integrantibus dicatur: sicut etiam eius existentia vel ipsa mens humanitas sic est composita; licet spiritualem formam essentialiter includat. Ut omittam esse in homine alias partes aliquo modo integrates, quæ non informantur anima rationali, ut sanguis & similes, quarum subsistētia (que non potest non esse materialis) ad completandam subsistētiam totius humanitatis aliquo modo pertinet, ut latius in quest 5.3. par. tractavi.

Altera conclusione pars, quæ est de compositione ex partibus quasi essentialibus, proprie habet locum supponendo subsistētiam tantum esse modum naturæ: nam, si est entitas omnino distincta, licet fingi posset etiam composita, ita ut materia habeat suam entitatem partiale subsistētia, & formam suam, & ex utraque componatur integræ subsistētia, & quam ex actu & potentia: licet hoc (inquam) fingi possit, tamen & nimis superfluum esset totum fingere entitates, & non esset id satis consequens ad ea principia in quibus alia sententia fundatur. Atque ita nec Caietanus, nec illi autores qui putant subsistētiam haberet suam propriam entitatem, ponunt illam sic compostam, sed simplicem quoad hanc compositionem quasi essentialiem, seu ex actu & potentia. In quo quidem loquuntur consequenter, patiuntur tamen difficultatem in explicanda subsistētia humanitatis, quam necesse est, ut spiritualem esse faciantur, quod veritati consonum non videtur, ut in secunda conclusione probauit: vnde rationes ibi factæ ad hanc partem suadendam valere possunt: Præterea ex nostra sententia, quod subsistētia sit tantum modus, videatur necessario inferri hæc pars, ut in principio sectionis in prioribus argumentis sufficienter tacrum est. Quia in vniuersum modum rei composite, qui ab illa tantum modaliter distinguitur, & ad quæ ac per se primo efficit totam illam ut sic, id est, secundum se totam & non ratione alterius partis: talis (inquam) modus necessario participat compositionem proportionatam rei cuius est modus. Qui non potest aliter intelligi, quod motus intime afficiat totam rē, & omnes partes eius cum aliqua idētate reali, & sola distinctione modali: at in præsenti subsistētia ita modificat existentiam totius naturæ, ut tam existentiam materię, quam existentiam formam terminat ac modificet: ergo cum illis simul sumptis idētificatur, & ideo necesse est ut compositionem includat, proportionatam compositioni ex materia & forma, quam essentialiem vocamus.

Substantia res materialis ratione solius materię.

Possit tamen aliquis excogitare modum, quo intelligi possit in rebus omnino materialib⁹ (hominem excludimus) subsistētiam carere huiusmodi compositione, nimurum, quia fieri hæc subsistētia dicatur esse totius naturæ, quia ex vi eius tota natura subsistit, non tamen per se primo afficit totam naturam ut sic, sed partem eius, sī materiam primam, & ex vi illius subsistit totum seu ab illa redundat denomination in totum. Quod in hunc modum potest declarari, nam ratio positiva subsistētia à nobis concipiatur seu declaratur per illas negationes, per quas Aristoteles primam substantiam definit, quæ sunt;

X 3 non

non esse in subiecto, non dici de subiecto: hæc autem negationes in rebus materialibus primam originem trahunt à materia prima, illa enī cum sit primum subiectum ex quo forma educitur, per se primo postulat non esse in subiecto, & consequenter nec dicitur de subiecto si in individuo sumatur: forma vero quod educitur de potentia materiæ, sicut ex subiecto fit, ita etiam est in subiecto: & ideo tota ratio subiectum in huiusmodi rebus videtur existere in materia. Vnde Boetius ille quem in 2. sectione allegauimus, afferebat materiam primam esse maxime primam substantiam, qui errauit quidem in eo quod aut existat materiam primam esse substantiam cōplerat aut non aduerterit sine completa natura nullam esse perfecte ac proprie primam substantiam: non tamē videatur errasse in eo, quod materia prima attribuit propriam ac perfectam rationem subiecti ex se sufficientem ut ratione illius tota natura subsistat. Quod tandem confirmatur: nam materia propriissima est per se, quia nulli subiecto aut substantiæ innititur, nec naturaliter inniti potest; forma autem materialis innititur ipsi materiæ ut substantiæ: ergo in tota natura materiali ratio & modus subiecti est in ipsa materia, & non sufficiat formam in se ipsa: sed à materia redundant determinatio in totum.

XV. Quod si obicias, cum materia sit imperfectior quam forma etiam materialis, videri inconveniens totam subiecti rationem harū materialium rerum materiæ attribuere, & non formam: Respondebat, subiectam pertinere potius ad modum existendi, quam ad gradum entitatis, & ideo non inconveniens, quod forma, sicut sit perfectior simpliciter in gradu entitatis, quam materia, in quadam existenti modo sit minus perfecta, quia dependet à subiecto, quod non habet materia. Et ideo fieri potest, ut materia, licet minus perfecta habeat subiectam, quam non habet forma.

XVI. Secundo obiecti potest, quia in humana natura subiectio propria non est subiectio solius materiæ: ergo neque in aliis rebus. Consequientia tenet à parte rationis: antecedens vero certum videtur. Primo ex mysterio Incarnationis, nam verbum diuinum solum illi rei fuit unicum immediate, cui naturalis subiectio vnitur: sed fuit unicum immediate non solum materiæ, sed etiam animæ ut certa fide constat, & in triduo declaratum est, manifestè enim anima unita Verbo ex vi prioris unionis. Neque sola anima & caro secundum se, sed tota etiam humanitas fuit Verbo unita immediate: ergo propria subiectio humanitatis non est tantum subiectio materiæ, sed includit etiam subiectiam animæ: simpliciter dicit quantam completam subiectum totius humanitatis. Et conformatur, nam haec ratione dicit Theologii, Verbum diuinum non corruptibile subiectum, praesentem, sed impediens ne in humanitate fieret, vt patet ex D. Thom. 3. part. questione 4. art. 2. ad 3. si autem illa subiectio esset solius materiæ, non tam fuisset prauenta quam corrupta, praesistebat enim in illa materia, solumque factum esset, ne materia illam haberet sub forma humana. Secundo probari idem potest ratione, quia in homine forma non solum est perfectior materia in gradu entitatis, sed etiam in modo existendi, nam est tam independentis à subiecto sicut materia, & ideo fieri non potest nisi per creationem sicut & illa: ergo est per se & consequenter tam subiectus sicut materia: ergo habet suam subiectum partiale, eo perfectiore quo immaterialiorem, cum ergo homo conficeret anima, & corpore, & principalius anima quam corporis vel neutra proprie, sed subiectio integra ex utraque composita: idem ergo erit suo modo in rebus.

XVII. Responderi nihilominus potest ad hanc obiectiōnem negando consequentiam: de antecedente enim non videtur posse dubitari: immo ut supra dicebam, si

hominis subiectio simplex esset, potius in anima, quam in materia ponenda esset. Non videtur autem esse eadem ratio de ceteris materialibus rebus, ut ex eadem ratione adducta colligi potest, nam in homine forma est independentis à subiecto: in aliis vero forma est dependens, & ideo licet anima hominis terminetur per partiale subiectum, alia vero forma non possunt terminari, nisi per inherētiam, vel quasi inherētiam. Neque est inconveniens, sed videtur potius valde consentaneum naturam erum ut natura hominis sit aliquo modo magis subiectum, quam omnes inferiores nature: illa enim est secundum se totam per se primo, & intrinsecè subiectum, quia constat ex duplice parte per se apta ad subiectum, & independentis à subiecto: inferiores autem naturæ solum sunt subiectum ratione vnius partis, & quasi per denominationem ab illa, qui habent alteram partem omnino dependentem à subiecto.

XVIII. Hæc sententia sic expedita (ut alii dixi) videtur: ut modo probabilis, non tamen probanda viveret, nam in primis est aliena à modo loquendi & sententiæ Philosophorum & Theologorum: omnes enim sentiunt, quamlibet substantiam completam habere etiam suam completam subiectum, & ad eam non minus, immo magis quodam modo concurrent formam quam materiam, ut videre licet in authoribus supra citatis, & in D. Thom. 2. cont. Gent. cap. 68. Vbi ait, substantiam compositoram ex materia & forma est vnam. Secundum vnum esse ex materia & forma constans, in quo tota substantia subiectum Deinde argumentor virgido secundam obiectiōnem supra factam, nam ex ea concluditur subiectum humanitatis componi aliquo modo ex modis partialibus animæ & materiæ, quos non breuitatis gratia subiectias partiales vocamus, nam de hac appellacione & vero sensu eius infra est dicendum: hinc ergo colligimus subiectum solius materiæ non esse completum in ratione subiectio, sed ad summum partiale, quia alia non possunt componere cum subiectio parciali animæ integrum subiectum per se vnam: ergo illa subiectio materiæ non potest esse sufficiens ut per illam subiectum qualibet natura integrâ subiectio. Patet consequentia, cum quia subiectio debet esse proportionata naturæ, quam terminat: si ergo natura subiectio completa est, requirit subiectum completem, & non partiale, tum etiam quia alia sola existentia materiæ terminatur per subiectum, & non existentia formæ, nec totius naturæ composita.

XX. Ex quo præterea argumentari possumus: nam sequitur ex illa sententia, proprie & in rigore solam materiam esse subiectam in huiusmodi materialibus rebus, & non formam, & consequenter, nec possumus ex materia & forma. Paret sequela, primo quidem, quia substantia est, quia habet esse subiectum: esse autem substantiale est illud, quod natura sua aptum est terminari per subiectum: sed sola existentia materiæ apta est terminari per subiectum, non autem existentia formæ, sed per inherētiam tantum: ergo sola existentia a materia est subiectio, non autem existentia forma. Nec satis est, si dicatur, existentiam formæ terminari quasi mediate per subiectum materiæ: nam hoc dubius modis intelligi potest: Primo quod subiectio materiæ vere terminet, & quasi afficiat existentiam formæ proxime & in se ipsa, & solum dicatur mediate hoc facere, quia prius natura afficiat materiam: & his sensu non habet locum in nostra sententia, tum, quia supponimus, subiectum non esse rem distinctam, sed modum tantum eius existentia, quam proxime terminat, tum etiam, quia si existentia formæ est fieri terminabilis, immo merito dicitur medie dicatur terminum à materia & non habere illum ex se.

XXI. Alter ergo sensus, & re vera in ea responsione intentus, est, existentiam formæ dici media, termina-

per subsistentiam materiæ, quia talis forma inest materia subsistentiæ, & iam non indigeret alia sustentante. Sed hoc non soluit argumentum factum, quia hoc modo etiam existentia quantitatis terminatur per subsistentiam materiæ, quia inest materia subsistentiæ, & iam non indiget alio sustentante. Nec referri si dicatur indigere consortio formæ, ut esse possit, & in materia sustentari, nam etiam forma materialis indiget consortio quantitatis sine qua naturaliter est neque esse, neque recipi posset in materia: ergo in hoc parere sunt. Imo hinc insurgit noua ratio, nā vix potest assignari differentia inter formam substantialē mere materialē & accidentalem, quia neutra confert formaliter per seipsum, seu modū sibi intrinsecum est subsistentiam compositi, & utraque confert materia aliquod esse actuale seu formale, in quo à materia pendet utraque in fieri & in conservari, quæ ergo ratio vel differentia assignari potest cur una potius substantialis dicenda sit, quam altera? Neque enim satis est dicere, vnam habere entitatem substantialē, & aliam accidentalem, & inde est periculum differentiam: nam genus entitatis non potest aliud de omni aut declarari, nisi ex ipso esse, & modo essendi, si ergo in modo essendi conuenient, quia utraque penderet à materia ut subiecto, & non magis terminatur à subsistentia, vel ad illam cōfert vna entitas quam illa, non magis est substantialis entitas vna, quam altera.

Vnde vterius infertur ex illa sententia, res materialis non esse integra & completa supposita, quod plane est absurdum: sequela vero patet, tum quia probabilitas ostensum est, sequi ex dicta sententia in his rebus esse plus substantiam quam sit in sola materia, tum etiam ad hominem, quia suppositum formaliter constitutum per subsistentiam: ergo si subsistentia est incompleta, non potest suppositum esse nisi incompletum. Vnde etiam confirmatur, nam si subsistentia materialis incompleta est, natura sua postular compleri: ergo absurdum esset, & præter naturam ordinem, quod in omnibus rebus naturalibus præter hominem, maneat sine complemento: sicut ergo essentia materiæ appetit complementum essentiae, & existentia materiæ complementum existentiae, ita etiam subsistentia materialis complementum subsistentiae, nam ad hoc etiam natura sua ordinatur: ergo sub omni forma, sub qua naturaliter manet, habet subsistentia complementum, sicut essentia, & existentia. Tandem ex mysterio Incarnationis argumentum sumitur: nam ex predicta sententia sequitur formam sanguinis non fuisse immediate unitam subsistentiam Verbi, sed solum mediate ratione materiæ, seu subiecti, sicut accidentia, quod est omnino falsum, vt constat ex D. Thom. 3. p. q. 5. & exibit tractatus. Sequela vero est manifesta, nam eo modo unita est natura vel pars naturæ Verbo, quo vniuersetur subsistentia creatæ, mediate vel immediate, si esset in proprio supposito.

Corollaria ex precedenti doctrina.

Ex his ergo omnibus concluditur omnem subsistentiam naturam cōpletam & materialis esse aliquo modo compositam ex partibus seu extremis, quæ inter se comparantur ad modū actus & potentie, & ad essentialē compositionem pertinent. Hoc sequitur manifeste ex dictis, quia ostensum est, hanc subsistentiam non esse modum vnius tantum partis, sed esse adiquatum modū totius naturæ, per se primo terminantem illam, mediate tamen sufficiente aliquo modo singulas partes essentiales eius, scilicet, materiam & formam. Vnde necessario fit, talem modum non esse simplicem, sed essentialiter compositum cū proportione ad naturam, & partes eius, quas sufficit, omnis autem compotio essentialis requirit extrema, quæ habeant tanquam actus & potentiam.

Secundo colligitur ex dictis, huiusmodi subsistentiam includere & partiales modos ipsarum partium & unionem eorum inter se. Prior pars probatur, tum quia compositum includit extrema, ex quibus componitur, tum etiam, quia subsistentia non est res omnino distincta, sed motus adiquatus naturæ compositæ. Posterior item pars est facilis ex dictis, quia subsistentia adiquata vnius naturæ, est per se vna, sicut & ipsa natura: oportet enim ut sibi quod inter se ferunt proportionem: ergo integræ subsistentia totius naturæ non est tantum aggregatum quoddam partialium subsistentiarum, sed modorum materiæ & formæ, alias in ratione subsistentiæ non est per se vna, includit ergo in suo genere unionem aliquam illorum partialium modorum inter se, quia coniunguntur ad constituendam vnam adiquatam subsistentiam totius compositi. Et confirmatur à simili, nam essentia vel sit vna, præter essentias partium materialium scilicet & formæ, requirit vniuersitatem inter se, & id est de existentia: ergo id est de subsistentia. Tandem confirmatur, nam separata, verbi gratia, forma hominis à materia, licet in singulis partibus maneat subsistentia partiales, nō tamē manet subsistentia humanitatis, sicut nec humanitas ipsa: ergo sicut humanitas non est aggregatum materiæ & formæ (nam huiusmodi aggregatum manet dissoluta vniione, cum tamen humanitas non maneat: ex quo necessario concluditur, humanitatem per se & essentialiter includere unionem) ita omnino de subsistentia philosophandum est, seruata proportione.

Compositam subsistentiam in partes integrantes diuidi posse.

Dico quarto: Subsistentia materialis ratione compositionis ex partibus integrantibus, quantum est ex se diuisibilem est in partes, quæ post diuisiōnem conseruentur in suo esse, & incipiunt esse integræ suppositæ seu integræ subsistentiæ. Dico quantum est ex se, quia ex parte naturæ, seu obiecti potest interdum contingere, vt haec diuisio non possit in actu reduci, saltem naturaliter, vel quia substantia est incorruptibilis, vt in calo, vel quia est physice indivisibilis, vt in minimo naturali, vel quia substantia conseruari non potest sine tali partium integritate, vt quando animali caput abscedit, tunc enim corrupta substantia, necesse est etiam destrui subsistentiam. At vero quoties substantia diuiditur in partes integrantes & retinentes eandem substancialē naturam, tunc etiam subsistentia totius diuiditur in partes integrantes, ex quibus constabat, quæ desinunt esse partes, non amittendo esse quod antea habebant, sed amittendo tantum unionem, & hoc sensu dicimus subsistentiam materialē, quācum est ex se, esse diuisibilem. Quod probatur, nam quando aqua quæ erat continua, diuiditur in duas partes, quæ post diuisiōnem sunt duo supposita aquæ, substantia, quæ antea erat vna & cōposita, diuiditur in duas: ergo subsistentia materiali quantum est ex se non repugnat haec diuisio, si aliunde non repugnet ex parte formæ seu naturæ. Respondent aliqui tunc nō diuidi subsistentiam, sed omnino corrumptacē destrui quæ antea erat, & duas alias generari. At hoc sine fundamento dictū est, & ideo per se est incredibile, nam illa subsistentia imputatur subsistentiam, cuius est subsistentia, seu substantia est diuisibilis, ita ut post

diuisiōne maneat in vtraque parte diuisa eadem entitas substantia cum eadem singularitate, individuatione, & existentia, mutato tantum modo vniuersitatis seu terminacionis: ergo idem erit de subsistentia. Respondent, non esse parem rationem, quia subsistentia est complementum suppositi: & huic complemento repugnat quod sit pars vniuersitatis com-
ponenti. Sed hęc responso non potest cum superius dictis consistere: ostendimus enim, hanc subsistentiam rerum materialium non esse ita individuabilem, ut sit tota in toto, & tota in qualibet parte, & consequenter probatum est esse extensam & habere partes: non ergo repugnat huic complemento totali habere partes inter se vnitas, & suo modo continuas.

XXVI. Neque dicti authores afferunt rationem aliquam, quæ huiusmodi repugnantiam, ostendat neque re vera afferre potest, quia subsistentia est supplementum rei in ratione per se stans & independentis ab aliquo sustentante, huie autem complemento non repugnat habere partes proportionatas rei cuius est complementum. Nam res ipsa, quæ per se subsistit, verbi gratia, tota aqua, constat ex partibus partialiter etiam subsistentibus, seu consubstantibus cum toto & in toto, quia licer partes sint in toto componentes illud, tamen non sunt proprie in illo tanquam in sustentante, & ideo habere possunt in illo partem subsistentiam, seu partialē subsistentiē modum: non ergo repugnat huic complemento, quod constat ex partibus ipsius complementi inter se vnitatis. Ergo par ratio non repugnabit, quod dissoluta vniōne conseruetur in vtraque parte substantiæ diuisiæ entitas modalis vtriusque substantiæ, quæ anteā erat partialis propter vniōne & incipit esse totalis per diuisiōne, neq; enim vlla vniōne seu continuatio partiū substantiæ magis est necessaria ad conseruationem substantiæ quam ipsius substantia. Quocirca, sicut in huiusmodi substantiæ materiali intelligitur extensio partium, ita intelligi debet earum continuatio in aliquo termino communis fibi proportionata. Vnde ounit alii partium diuisio, solus ille terminus communis destruitur, & resultant noui termini extremi ac terminantes, & hac solum de causa amittunt partialē substantiæ denominationem partialium & incipiunt esse totales, sicut contingit in partibus quantitatis & materiæ seu substantiæ. Neque affertur vlla ratio, ob quam alter sit philosophandum de extensione, continuatione & diuisione huius substantiæ, quam aliarum rerum materialium. Neque sunt multiplicandæ sine causa generationes, & corruptiones rerum aut modorum realium. Ex vi autem solius diuisiōnis præcisæ sumptæ non destruitur nisi sola continuatio, neq; infurgit quidquam aliud præter terminos terminantes loco termini communis, seu continuantis: non ergo destruitur tota entitas substantiæ quæ prius erat, seu diuiditur in duas per solam earum discontinuationem.

Quomodo integræ substantiæ hominis in partes quasi essentiales diuidatur.

XXVII. Dico quinto: In homine integræ substantiæ totius humanitatis constat ex partialibus substantiis anima & corporis, ita ut horum dissoluta vniōne maneat in vtraque parte compotiti pars substantiæ, atque ita sit vt substantia integræ hominis sit diuisibilis quasi essentialiter sicut & natura. Hanc conclusionem indicavit Genebrar, lib. 2. de Trin. pag. 63. & 64. dicens, substantiam interdū manere ab uno principio, vt in angelis, interdū a duobus, vt in hominibus animo & corpore constitutis. Et quoad eā partem, quæ ad materiam seu corpus spectat, communis est homini cum aliis rebus materialibus, & ideo in seq. concil. tractabitur & probabitur. Altera vero

parts, quæ ad animam pertinet, est propria hominis, & in ea supponitur in primis, anima hominis separata à corpore vere subsistere, quod est certissimum. Quod enim maneat vere existens de fide est: hinc autem ferre evidenter sequitur manere etiam subsistentem, quia et se existit independenter ab omni sustentante. Quod etiam manifeste declarauit Incarnationis mysterium: nam anima Christi separata manet Verbo unita, & consequenter subsistens per substantiam Verbi: ergo signum est, ipsam ex esse capacem propria substantiæ, quam Verbum per vniōnem impeditur, & altiori modo suppletuit.

De anima vero rationali corpori coniuncta solet XXVII. esse questio, an pro eo statu subsistat: quidam enim simpliciter afferunt, quia etiam dū est vnitate corporis, non sustentatur, nec pendet ab illo. Caiet. i. p. que. 76. art. 1. ad 5. & q. 90. art. 2. Ferrar. lib. 1. cont. Gent. cap. 68. fauer. D. Thom. i. d. 8. q. 5. a. 2. Alii vero absolute negant, quia subsistere includit negationem existendi in alio etiam per modum formæ. Caiet. i. p. que. 3. Alii vero (vt Fonseca lib. 5. c. 8. quæst. 5. sect. 4.) sub distinctione respondunt, quia existimant subsistere vtroque modo accipi posse, scilicet, vt includit tantum negationem dependenter à subiecto, vel sustentante, vel vt includit absolutam negationem existendi in alio etiam per modum partis aut formæ. Et priori modo concedunt animam rationalem vnitatem corpori subsistere, posteriori autem modo negant. Et idem ferre dicunt de anima separata, nā sub una significatiōe fatentur eam subsistere, sub alia vero negant, scilicet, quatenus subsistere dicit negationem non formalium actualis vniōnis, sed etiam apropitudinis existendi in alio per modum formæ vel partis. Sed haec responso multiplicando vocis significatiōes inexistit & rem non satis declarat. Nos vero ad rem ipsam potissimum spectantes, supponimus (quod supra probatum est) rem non constitui subsistentem formaliter per negationem aliquā, sed per positivum modum existendi, quem comitatur negatio omnis alterius modi illi repugnatis. vt. v. g. negatio vniōnis hypothetica ad aliud suppositū. Nā sicut ex vniōne hypothetica occasio sumpta est inquirendi & cognoscendi de modum substantiæ naturæ creatæ, ita ratio huius substantiæ per negationem vniōnis hypothetice, seu per immediatam repugnatiōem inter modū per se substantiæ & modum vniōnis hypothetice optimè à nobis declaratur. Sic igitur de anima separata nulla est dubitandi ratio, quin hunc modum positivum habeat & consequenter subsistat, vt ostensum est. Difficultas ergo soli est potest, an ille modus positivus & realis, à quo anima separata habet ut substantia illi de novo acquiratur per separationem, an vero cunudem habeat à principio creationis sicut in corpore. Nam si illum habeat, ab illo denominabitur substantia, nam hęc non est denominatio negativa, sed positiva: si vero non haberet, non erit substantia, dū est in corpore, atque ita, si rem spectemus, omnino celata distinguitur.

Existimo autem nō posse satis demonstrari alterum ex primis duabus sententiis. Quia vera resolutione ex hoc pendet, scilicet an modus substantia anima habeat formalem repugnatiōem cum modum vniōnis seu informationis corporis, nam eterū modus est positivus, vt partim ex dictis, partim ex disputatione de causis constat: si ergo formalem repugnatiōem inter se habent, non poterit anima informans corpus habere simili modum substantiæ, atq; ita fieri vt anima in corpore non subsistat, si vero illi modi inter se formaliter non repugnant, erit sine dubio substantia anima, etiam dum corpus informans, quia talis anima natura sua capax est illius modi substantiæ, immo illum natura sua postular, vel potius ab illa fluere statim ac non impeditur, vt patet in anima separata: si autem modus vniōnis vel informationis nō repugnat formaliter cum illo modo substantiæ nihil

nihil habet anima humana, etiam dū est corpori vni-
ta quod propriam eius subsistentiam impedit: ha-
bit ergo illam. An vero illi duo modi subsistēti &
informandi habeant inter se formalem repugnantia-
m in neutrā partem inuenio sufficientem demō-
stationem aut ostensionem.

*Animam rationalē metiam in corpore
subsistere.*

Exīlīmo autem probabilius opinari, qui dicunt ,
non esse inter illos duos modos formalem re-
pugnatiā, ideoque animam hominis, etiam corpori
vnitam vere subsistere. Ratio est, quia licet anima in-
former corpus, nō subsistatur à corpore, neq; ab illo
pendet, ergo, quamvis informet, existit in se ac per
se ratione sua independentia. Confirmatur primo,
quia vno illa informatiua, longe distincta est ab
vniōne hypothatica, ut per se constat: ergo non est ne-
cessē ut includat formalem repugnatiā, cum sub-
sistētia, quam includit vno hypothatica. Dices, quā-
vis anima nō vniatur hypothaticē corpori, vniū ta-
men hypothaticē toti homini seu personae hominis,
& ideo non posse habere propriam subsistentiā. Sed
hoc potius confirmat oppositum, nam anima ratio-
nalis non vniatur personae hominis tantum ut men-
dicans ab illa subsistentiam, sed potius ut cōstituens
seu conferens illam, vel totam, ut interdum videntur

D. Thom. innuere, vel saltem ex parte seu partialiter
venos opinamur: hæc autem vno in persona nō ex-
cludit, sed potius requirit partiale subistentiā, si-
cūteriam partes aquæ vniuntur in uno supposito,
componendo integrām subsistentiam eius, suis par-
tialibus subsistentiis.

Secundo confirmatur ac declaratur hoc ipsum ex
mysterio incarnationis: anima enim Christi à prin-
cipio creationis sū & toto suo tempore, quo fuit vniā
corpori, fuit etiam vniā hypothaticē Verbo diuino
propria vniōne ex se independentē ab vniōne à cor-
pus, que in illa manit etiam post separationē à cor-
poro vno hypothaticē anima ad subsistentiam
Verbi, & vno informatiua eiusdē anima ad corpus
non habent inter se formalem repugnatiā: ergo
nec propria subsistentia anima habet formalem re-
pugnatiā, cum actuali informatione: nam vno hy-
pothatica supplet vicem propriæ subsistentiæ, & illam
impedit. Simile argumentum sumpussum alibi ad ho-
minem contra Calet. nam ille concedit animam ra-
tionalem post resurrectionem informantem corpus
gloriosum, fore subsistentem in ipso corpore: ex quo
plane concidit, informationem & subsistentiam
non habere inter se formalem repugnatiā: ergo
idem dicendum est de informatione in corpore cor-
ruptibili: hæc enim eiudem rationis est phisice &
essentialiter cum informatione corporis gloriosi, si-
cū & corpus ipsum essentialiter idem est, licet diver-
sis qualitatibus affectum.

Viximo confirmari potest, quia anima rationalis
fit per creationem prius natura, quam vniatur cor-
pori. ergo sit subsistens in eo instanti in quo creatur:
ergo manet subsistens dum informat corpus. Ante-
cedens est certum, & posterior consequentia euīdēs,
quia anima rationalis in eodem instanti temporis,
quo creatur, informat corpus: si ergo in illo instanti
creatur subsistens, simul haber subsistentiam cum in-
formatione, quia non potest in eodem instanti tem-
poris prius natura recipere positivum modum sub-
sistēti, & illo priuari propter vniōne ad corpus,
quia hoc inuoluit apertam contradictionem. Quod
in illo primo instanti haber anima vtrumq; modū
subsistentiæ & informationis, etiam toto tempore,
quo est in corpore habebit vtrumq;, quia tales modi
non magis inter se pugnant in quouis tempore, quam
in uno instanti. Prior vero consequentia probatur ex

D. Tho. i. p. q. 45. ar. 4. vbi probat, creati esse propriū
rerum subsistentiū: si ergo anima hominis in cor-
pore creatur, etiā in eo subsistit. Responderi potest,
creationem posse terminari ad existētiā absq; sub-
sistētiā. Sed quamquam supernaturaliter & miracu-
loſe hoc verum sit, ut in creatione anime Christi cō-
tigit, naturaliter tamen non videatur id fieri posse cu
non sit rerū naturis consentaneum, nam creatio na-
tura sua tendit ad rē subsistentē: vnde eius efficacia
non potest impediri ex naturali conditione rei quæ
creatur. Ex quo potest noua ratio in hūc modū for-
mari. nam sicut anima rationalis ex natura sua petit
fieri per creationem, ita etiā petit subsistere, ad quod
vltimate cōdit creatio: cum ergo perat etiā informare
corpus, signū est has duas cōditiones nō esse inter
se repugnantes: non enim potest anima ex natura sua
similē repugnantes conditiones postulare. Quod si il-
la cōditiones repugnantes essent, potius subsistētia
impidiret informationem quam ē cōuerso: quia
illa est intimior creationi, cōcreatur enim subsistentiā
seu intrinsece consequitur ad terminum creationis:
informatione vero seu vno ad corpus fit per distinctā
rationem extrinseci agentis.

Sicigitur satis probabiliter concluditur, animam XXXIII.
rationalem, etiam dum est corpori coniuncta, habe-
re positivum modum subsistēti, & cum separatur
non acquirere nouum aliquem existendi modum
positivum, sed priuari solum positivo modo vniō-
nis ad corpus. Neque oportet vt loco illius positivū
vniōni succedat in anima separata aliquis modus po-
sitivus, formaliter repugnans vniōni ad corpus, sed
sufficit sola carentia vniōnis: estque id magis con-
sentaneum naturaliter peti, &
ideo nunquam postulat modum aliquem existendi
repugnante vniōni: non ergo est vlla ratio vel cau-
sa cur illi tribuatur, etiam vniōne priuetur. Et pro-
pterea etiam si separata sit, quasi violēta manet, appa-
tens corpus, quod certe non ita esset, si vniōni suc-
cederet alijs modus existendi positivus & connatura-
lis, & repugnans vniōni: sicut materia non manet in
statu violento, quando priuatur vna forma, quia illa
alia succedit: esset tamen violenter, si omni forma
priuaretur.

Ex his ergo probata manet assertio posita: nam si XXXIV.
anima rationalis in corpore sū habet subsistentiam
partiale quā retinet, etiam sū à corpore separatur,
necessē est vt integra subsistentia hominis ex partia-
libus subsistentiis anima & corporis inter se vniatis
componatur, & in easdem sit resolubilis seu diuisibilis
per separationē anima à corpore manente subsi-
stētia partiali in parte separata. Et confirmari hoc
potest ex mysterio incarnationis: nam ad hunc modū
vno totius humanitatis componitur ex partia-
libus vniōibus anima & corporis, & in eas fuit re-
solubilis: nam per separationē anima à corpore sic
ut humanitas destruēta est, ita & eius integra vno ad
Verbum, manerunt autem partiales vniōnes in
anima & corpore separatis, ita ergo dicendum est de
partialibus subsistentiis: nam vno illi supplet subsi-
stētiā propriā cum proportione. Negat contra hanc
assertiōnem occurrit noua difficultas ex parte ani-
ma (nam de materia statim dicemus) quia cū illa
subsistentia anima incompleta sit, & partialis, nō re-
pugnat ei compositio integræ subsistentiæ, neque etiā
iam repugnat vt eadem res simūl hoc modo subsi-
stet, & sit pars, sicut de partibus aquæ supra diceba-
mus, quo exemplo virutur ad rem præsentem Diuus

Thom. i. part. quæst. 75. articulo 2. ad 1. & 2. ex
quo loco plane constat illum suisse hu-
ius sententiæ, quam etiam habet
q. disp. de Anim. artic.
3. ad 6.

De compositione, & dissolutione substantia in aliis rebus pure materialibus.

XXXV. **D**ico sexto: In aliis substantiis materialibus & corruptibilibus præter hominem, licet integræ substantiæ totius cōponatur ex partialibus modis materiae & formæ, & per eandem separationem dissoluantur, non tamen potest post separationem vterque partialis modus consequens esse, sed tantum partialis modus materiae, & ideo in his rebus sola materia habet partiale subuentiam, non tamen forma. In hac assertione explicamus modum compositionis substantiarum complectorum omnino materialis, quæ res non est quidem facilis ad explicandum. Quod igitur huiusmodi substantia composita sit ex partialibus modis, qui per modum actus & potentiarum inter se coparentur, in superioribus probatum est, atque hos partiales modos materiae & formæ attribuimus, quia cū integer modus substantiarum realiter identificetur & adæquate cum tota natura, necesse est ut partialiter cū forma & materia identif. & consequenter, q̄ materia & formæ partiales modi respondent, ex quibus integræ substantiarum cōponatur. Atq̄ hinc etiam necessario fit, ut dissoluta vniōne harum partium integræ substantia dissolatur & pereat: id enim communem est omni composto cuius partes separari possunt: constat autem in his rebus de quibus agimus, vniōne partium dissolu posse. Rursus in his rebus etiam est manifestum, dissoluta vniōne non posse manere utrumque partiale modū, quia saltē ille non manet qui ad formam pertinet: cum enim forma ipsa non maneat, nec modus eius conferuari poterit.

XXXVI. **Q**uod vero ex parte materiae idem maneat partialis substantiarum modus nō omnibus probari videatur: nam cū materia sit imperfectior quam forma, videatur ab illa recipere modum & rationem substantiarum, & consequenter mutata forma, necessario debere mutari in materia partiale substantiarum modū. Deinde quia materia existens in toto proprio non substantiat: ergo non habet propriū substantiarum modum, quem retinere posuit sub diuersis formis. Nihilominus tamē pars cōclusionis posita anterior videtur, quia mutata forma, nulla realis entitas, vel modus substantiarum mutatur in materia præter modū vniōnis, qui logice diuersus est à modo substantiarum. etiamsi admittamus esse in materia talem modū vniōnis distinctum ab vniōne formæ, de quo supra dictum est. Quod enim hi modi, scilicet vniōnis & substantiarum, sint distincti, probatur primo à simili ex dictis de vniōne & substantiarum animæ rationalis. Secundo, quia si Deus conserueret materiam sine forma, ut facere potest, talis materia careret omni modo vniōnis ad formam, & nihilominus esset substantia: potest ergo conseruari mox substantiarum sine modo vniōnis: distinguuntur ergo ex natura rei. Tertio idem colligi potest ex propriis rationibus talium modorū: nam modus vniōnis est quasi respectivus, essentialiter pendens ab altero exremo vniōnis & compositionis: modus autem substantiarum est in se omnino absolutus: & ideo vix potest à nobis nisi per negationē declarari. Quarao ex mysterio Incarnationis, nā modus vniōnis materia cū forma non pugnat cum vniōne hypostaticæ: nam materia actu vnitam animæ rationali, & formam sanguinis vel cadaveris fuit simul vnitam hypostaticæ Verbo diuino: at vero modus substantiarum propriæ directe repugnat vniōne hypostaticæ, ut ex dictis cōstat: sunt ergo illi modi diuersi.

XXXVII. **Q**uod vero nō repugnat, hos duos modos simul esse in materia, probari potest cīdem argumentis, quib. hoc ipsum vel simile de anima rationali probauimus, scilicet quia materia non vnitur formæ & subiecto, vel vt sufficiant illam in suo esse: nam potius materia est primum subiectum formæ seu genera-

tionis, & ideo natura sua maxime postulat hunc modum existendi in se ac per se simul cū vniōne ad formam: ergo vtrique modum postulat, & vnius alteri non repugnat: neque vlla probabilis ratio talis repugnatiæ afferri potest. Item quia in mysterio incarnationis corpus Christi Domini simul habuit vniōnem ad animam, & vniōnem hypostaticam ad Verbum loco propriæ substantiarum: ergo tale corpus natura habet vniōne ad animam propriū substantiarum modum, nisi per vniōnem hypostaticam esset præsumtum.

Denique vt ad quod intendimus, deniamus XXXV quod partialis modus substantiarum materiae non ita pendeat à forma, vel ab vniōne ad illam, ut necesse sit mutata forma, mutari illum substantiarum modum probatur, quia nulla est ratio talis dependēt, nam ipsam est substantia seu existentia materiae penderet à forma quatenus illam naturaliter requirit ut sit. Nihilominus mutata forma, non mutatur actualis entitas seu existentia materiae, sed eadē numero perseverat: ergo idem erit de partiali substantia ipsius materiae. Probatur consequentia, tum quia substantia est proportionata existentia, tum etiam, quia est tam absolute sicut ipsa existentia: ergo nō est cur magis penderat ab hac individuali, & determinata forma, vel ab vniōne ad illam, quā ipsa existentia. Ex quo facile solvit prior pars rationis in contrarium: est enim magna diversitas inter formam materialē & materialiam: quoniam enim forma sit absolute perfectior quam materia: in hocram est secundum aliquid minus perfecta, quod plus penderet hęc determinata forma ab hac determinata materia, quam è converso: non enim potest eadem forma migrare à materia in materialē, sed eo ipso, quod ab hac materialē paratur, perit, materia autem migrat (vt ita dicimus) à forma in formam, vel potius eadem manet sub diuersis formis in ea succedentibus. Quod prouenit vel ex diuerso modo dependentia: nam forma penderet à materia ut à propria causa, materia vero solum penderet à forma ut à conditione requisita, ratione cuius ei debetur existentia, & eius conseruatio, & non sine forma: vel certe prouenit ex proprio munere prius subiecti: nam circa illam versatur actio agentis: & ideo necesse est ut sit apta permanere sub utroque termino: forma vero quæ est terminus actionis, non habet eam indifferentiam: & ideo si materialis sit pended in suo esse ab actuali vniōne ad subiectum, quia mutari non potest, manente & conseruata ipsa forma. Ex hac autem, eademque radice prouenit altera differentia, scilicet, quod materia mutata forma possit conseruari cum existentiæ & cum existenti modo: forma autem sicut non potest conseruari existentiæ murando subiectum, ita etiam non possit existendi modum retinere.

Atque hinc probata etiam relinquitur penultima conclusionis pars, scilicet, habere materialem suam partiale subuentiam, quia in suo genere concurredit ad componendam integrum substantiarum cuiuscunq̄ materialis substantiarum complectorum. Nam habet proprium partiale modum existēd, quo componit substantiam totalem, ut ostensum est: & ille modus talis est, ut per illum habeat materia esse in se ac per se: & independens ab omni subiecto vel sufficiante: & ratione eiusdem modi existendi potest eadem materia quasi in se manere sub diuersis formis, conseruato eodem existendi modo ut ostensum est: ergo ille modus existendi materiae vere apropriate est substantiarum saltem partialis. Respondent aliqui, hoc ipso quod materia penderet in suo esse, & modo existendi à forma absolute seu in communium, nō posse habere talē existendi modum proprium qui fit substantia. Et eadem ratione ait, materiam actu vnitam formam, multo minus dici posse substantie quam animam rationalem vnitam corpori: nam anima rationalis ita est in corpore, ut in suo esse similitudinem.

*Substantiales forme materiales, nec partiale
subsistentiam habent, nec subsi-
stunt.*

pliciter non pendeat, neque ab hoc corpore, neque
absolute, a corpore: materia autem pendet à forma,
euamī absque hac vel illa forma esse possit. Alii ve-
ro vntur distinctione superioris data, scilicet si sub-
sistere solum dicat negationem inhaesione in subie-
cto, sic materiam primā subsistere, si vero dicat, es-
se per se id est, non in aliquo à quo insue esse pen-
deas, sic materiam primā non subsistere, quia est in
composito, & ab eo pendeat, seu à forma eius.

Sed, omisla vocis ambiguitate, quod ad rem spe-
ciat descendit est, dependentiam materiae à forma
nihil obflare, quo minus in materia sit proprius mo-
dus subsistentiæ partialis: non enim omnis dependen-
tia repugnat rationi subsistendi: omnis enim subsi-
stentia creata pendet in primis ab agente, & præser-
tim à Deo: omne etiam superpositum materiale pen-
det suo modo à dispositionibus suis, sine quibus exi-
stere non potest: & consequenter ab eisdem pendeat
subsistentia, sed tantum illa, quæ est à subiecto vel
superposito sustentante. Atque hinc fit (quod spectat
ad ultimam verbi subsistendi) vere dici posse materiam
subsistere, quia hæc denominatio potius est à modo
subsistendi, & non tantum negativa, neque includens
(videlicet) negationem omnis dependentiæ, aut omnis
unions cum alio, aut essendi in aliquo tanquam in
toto, cuius subsistentiam partialiter componatur: sicut
de anima rationali diximus, est enim quoad hoc ea-
dem proporcio. Veruntamen ut omnis tollatur æ-
quicunque addatur aliiquid quo declaretur, materi-
am non subsistere ut integrum superponit, non e-
mam nego quin subsistere simpliciter dictum interdum
in hoc rigore sumatur, ut colligitur ex D. Tho. I. q. 75.
ar. ad 1. & 2. Dicatur ergo materia subsistere incom-
plete seu partialiter.

Supereit ut dicamus de ultima conclusionis par-
te, quia ad materiales formas substantiales pertinet,
& hi accente considerentur, quæ hæc tenui diximus,
videri potest obscuræ & non satis cum illis coherēs.
Diximus enim subsistentiam suppositi pure materia-
lis esse modū quendam compositum ex modis par-
tialibus materiae & formæ: diximus etiam modum
illum qui se tener ex parte materiae esse partiale
subsistentiam: quomo do ergo intelligi potest alius
modus partialis ex parte formæ, quin ille etiam sit
partialis subsistentia, cum ex vitroj resulset & com-
ponatur subsistentia completa? Aut si modus ille
forma subsistentia non est, quid, quæso, erit? Aut
qualiter poterit ratio eius intelligi? Propter hoc er-
go aliqui negant illam partem conclusionis posuisse, &
concedunt etiam formas materiales habere partes
subsistentiæ modos, & consequenter etiam fatentur
illas subsistere, quamvis incomplete & in toto. Alii vero
quoad hanc denominationem vntur distinctione
superiori adducta, scilicet, prout subsistere dicit
solam negationem inhaesione, sic dici posse has
formas subsistere, non vero prout dicit negationem
dependentiæ, & exsistentiæ in alio à quo pendeat.
Veruntamen apud antiquos Doctores nunquam
appellantur hæc forme subsistentes, neque dicuntur
subsistere etiam incomplete. Imo expresse D. Thom.
in loco proxime citato distinguens subsistens seu
hoc aliquid in incompletum & completum, dicit
priori modo excludere inhaerentiam accidentis, &
formæ materialis, posteriori autem modo exclude-
re imperfectionem partis. In quo satis significat non
posse formas materiales dici subsistere, etiam
completæ, seu eo modo quo materia vel
anima rationalis subsistere
dicitur.

Ex quo plane fit, non habere materialem for-
mam proprium modum existendi, qui sit par-
tialis subsistentia: alioqui ab illo modo denomi-
naret subsistens, saltem incomplete: Vnde Diuus
Thom. citato loco & cæteri Theologi tanquam pro-
prium & peculiare attribuunt animæ rationali inter
omnes formas informantes corpus, quod sit aliquid
subsistens, eo quod sit operans indepedenter à cor-
pore ut organo seu instrumento: & in art. 3. expre-
sse negat Diuus Thomas animas brutorum anima-
lium esse subsistentes. Ethos sensu dicitur nomine
Augustini in lib. de Ecclesia dogmat. capite 16. & 17.
solam hominis animam esse substantiam, animas
vero brutorum non esse substantias. Ratio vero
est, quia substantia intrinsece ac formaliter inclu-
dit independentiam à sustentante, & maxime à ma-
teriali subiecto seu causa, à qua in suo genere res pen-
deat. sed in his formis materialibus nihil est (id est, ne
que essentia, neque existentia, neque modus existen-
ti) quod nō innitatur materiae ut sustentanti, quod
que ab illa non pendeat in esse & conseruari in gene-
re materialis causæ: ergo modus existendi talis for-
ma illi connaturalis, non potest habere verâ ratio
nem subsistentiæ partialis. Consequens est per se e-
videns. Minor item est clara, satisque in superioribus
declarata & probata, quia quidquid est in his formis
est affixum materiae: est enim commensuratum enti-
tati & naturæ talis formæ, cui connaturalis est hæc
dependentia. Deniq; nihil est in his formis, quod non
producatur, vel comproducatur per educationem de
potentia materiae, nihil ergo in eis est, quod non pè-
deat à materia ut à sustentante. Maior autem propo-
sitione etiam videtur fatus consilium ex communis omni
consensu: omnes enim per hanc negationem maxi-
me declarant ratione subsistentiæ, & eam ut minimū
ad subsistendum requirunt, licet multi aliiquid ultra
postulent ut vidimus. Item in hærentia directe oppo-
nitur subsistentia: omnis autem dependentia à sub-
iecto sustentante potest inherentia appellari: atq; ita
D. Thom. supra, modum existentiæ formæ materia-
lis in materia inhaerentiam appellat: repugnat ergo
cum propria subsistentia.

Neque refert quod in his compositis materiali-
bus aliiquid seu aliquis partialis modus ex parte for-
mæ concurrat ad componendam integrum subsi-
stentiam totius. Non enim necesse est, ut omne id,
ex quo aliiquid componitur participet rationem vel
denominationem totius: vi non quidquid com-
ponit lineam, est linea, neque omne id, quod com-
ponit hominem est homo, si proprio loquamur: sic
igitur non quidquid compleat subsistentiam totius,
est subsistentia etiam incompleta, sed est terminus
quidam vel modus complens subsistentiam. Itaque
fatetur subsistentiam, integrum naturæ omnino
materialis, componi ex partialibus modis materiae
& formæ, dicimus tamen modum materiae esse par-
tiale subsistentiam, non tamen modum formæ,
quia modus materiae est quasi primum fundamen-
tum seu basis totius subsistentiæ talium rerum, &
non nititur priori fundamento aut subiecto. Vnde
fit ut manere possit naturaliter quidem sine hac vel
illa formæ, vel quacunque determinata supernatura
liter vero absque omni formæ, & absque omni com-
plemento quod ab illa prouenire potest. Modus au-
tem formæ, licet sit complementum quoddam subsi-
stentiæ totalis, non est autem proprie partialis &
incompleta subsistentia, quia est talis modus, qui ini-
nititur priori subiecto & fundamento, à quo ut à
sustentante ita pèdet, ut sine illo sustineri aut esse nō
possit,

possit non modo naturaliter, quod certissimum est, verum nec supernaturaliter. Quanquam enim materialis forma possit a Deo conservari sine materia, modus tamen existendi quam habet, dum est in materia, non potest conservari in illa forma separata a materia: tum quia per separationem intrinsece mutatur modus existendi, tum etiam quia ille modus est quasi respectivus, & dicens actualē habitudinem & competit formae non vtcunque, sed vt informans, & componenti totum. Quod etiam optime declarat, quantum ille modus dehinc a ratione subsistentiaz partialis. Vnde etiam constat differentia inter modum existendi animae rationalis & aliarum formarum: nam illa praeter unionem habet proprium existendi modum independentem a materia. Arque ita fit ut homo nobiliori modo subsistat, quia omnes aliae res materiales subsistit enim & per se totus & secundum materiam, & secundum formam, habetque subsistentiam integrā compositam ex partialibus subsistentiis, quam perfectionem attingunt aliae res materiales ut declaratur est.

LXIV. Sed quares, an hic modus qui ex parte formae materialis concurrit ad compleendam subsistentiam totius, sit pfamer uno talis formae cum materia, vel aliquis aliis modus ex natura rei ab unione distinctus. Vide: ut enim ex dictis sequi illud prius: diximus enim hunc modum talen esse vt sine materia conservari non possit: huiusmodi autem dependencia seu tanta connexio videtur esse propria unionis formae cum materia. Item quia praeter unionem quoq; includit substantiam in haec item, & dependencia existentiaz talis formae a materia non videtur ad quid si necessarius alius modus eiusdem formae & existentiaz illius, aut quem effectum formalem habere possit circa existentiam talis formae: non est ergo in tali forma aliis existentiaz modus, nisi uno seu adhuc in materia. Sicut in forma accidentali actualis in haec in subiecto est modus existentiaz talis formae, & quasi ultimus terminus eius, praeter quem supervacaneū omnino esset alium fingere: idem ergo est in forma substantiali, quatenus cum accidentalī conuenit in informatione inhaesua seu dependente a subiecto, quod in format, quamvis differenter gradu seu perfectione talis inhaesione. Quoq; differentia optime etiam declaratur iuxta eandem doctrinam, inhaesio enim forma materialis differt ab inhaesione accidentis, quia illa prior talis est, vt adiuncta incompleta subsistentiaz materiae, cum illa compleat perfectam & integrā subsistentiam in genere subsistentia: ex quo constat illam esse subsistentiam modum inhaesio autem accidentis nullo modo completer aut pertinet ad subsistentiam integrę subsistentiaz: sed est omnino extera genus & latitudinem subsistentia.

Quamquam hac pars videatur specie probabilis, præsertim cum haec pluralitas rerum aut modorum vita sit, quoad fieri possit: nihilominus tamen dicendum existimo hunc modum esse distinctum ex natura rei ab informatione, seu unione, aut inhaesione formae materialis in materia. Quod in primis declaro ex mysterio incarnationis: Verbum enim hypostaticē sibi vniuit sanguinem (quem suppono habere formam distinctam ab anima rationali) & in triduo assumptis cadaver, & iuxta veram & receptam sententiam potuisse assumere naturam leonis, & aliam similem: ex vi autem talis unionis priuaret natura assumpta integra atque totali subsistentia creatu, & de facto ira contingit in sanguine, & in cadavere Christi iuxta sanam doctrinam: ergo priuatur tam incompleta subsistentia materiae, quam omni complemento subsistentiaz: quod ex parte formae adiungitur, id est, illo partiali modo quem forma materialis secum assert ad compleendam cum subsistentia materiae integrā subsistentiam compositi, non priuatur autem forma sua informatione & unionem ad materiam propter assumptionem, vt perse-

notum est: ergo illius modus cōprens subsistentia ex natura rei distinctus est ab actuali informatione, quia vt in superioribus traditum est, nullum est certus signum talis distinctionis quam realis separatio minus ab alio, etiam si mutua non sit. Nec video quo modo possit huic rationi satisficeri, nisi per assumptionem irrationalis, seu inanimatae naturae non vni subsistentiam diuinam toti naturae creata per se primo seu secundum se totam, sed tantum secundum mate: iam. Veruntamen haec equalis est in Theologia improbabilis, & pluquam falsa, vt in libris de Incarnatione suis locis ostendimus. Et praeterea non soluit difficultatem: nam si uno sit ad materiam: ergo priuatur materia sua subsistentia partialis: ergo non potest in forma materiali manere aliquis modus qui ad rationem vel complementum subsistentiaz pertineat, quia talis modus directe ac precise respicit modum subsistentiaz materiae, & illum quasi actuā & ab illo omnino penderet vt ostensum est: ergo revoluimus cum eadem efficacia in rationem factam, scilicet, quod talis modus est inseparabilis ab actuali informatione: & consequenter ex natura rei distinctus ab illa.

Atq; hinc sumi potest Metaphysica ratio & propria huius rei: nam sicut in integra natura composta distinguimus entitatem naturae a completo modo subsistentiaz, ita in ipsa materia distinguimus essentialis entitatem ratione cuius est pars essentia: ex natura composta, & partialia modum subsistentiaz: ratione cuius componit integrā subsistentiam totius. Sic ergo in substantiali forma intelligitur essentialis entitas formae: qua est pars essentia & natura composta: & haec est, qua informat materiam vt est etiam pars naturae, & haec actualis informationis nullo modo pertinet ad rationem subsistentiaz, sed precise ad compositionem naturae, vt patet etiam in Christi humanitate, qua includit informationem animae rationalis ab illo vestigio subsistentia creata: ergo haec informationis vt sic nullo modo pertinet ad complementum subsistentiaz: ergo oportet aliquid aliud adiungere ex parte formae. Alioquin sequitur in materiali natura completa nihil esse, quod ad rationem subsistentiaz pertineat, praeter incompletam subsistentiam materiae, quod in superioribus improbatum est.

Dicetur fortasse, hisrationibus recte probari aliquid aliud adiungendum esse ex parte formae, praeter unionem cum materia: quatenus utraque est pars essentia, vel natura: hoc tamē nihil est aliud esse praeter unionem existentiaz formae ad subsistentiam materiae. Nam sicut in materia distinguntur ex natura rei essentia & subsistentia partialis, ita in ipsa forma distinguitur uno ad essentiam materiae ab unione ad subsistentiam, & per assumptionem hypostaticam una separatur ab alia, nam forma sanguinis Christi uniti manus essentia materiae, non tamen subsistentia propriæ eius, cum illam non habuerit: ergo hoc satis est ad efficaciam rationis factæ, & vt intelligatur subsistentia materialis naturæ completi per solam hanc unionem existentia formæ ad subsistentiam materiae. Sed haec responsio nullo modo potest consistere: nam si recte consideretur introducere in naturali compositione suppositi ex formæ & materia quendam modum hypostaticæ unionis, quod quam sit in credibile, & improbable, per se sat sapienter. Declaratur autem assumptionem, quia uno hypostatico nihil aliud est, quam uno unius substantiaz seu existentiaz subsistentiaz ad subsistentiam alterius vt per eam terminetur: hoc autem attribuitur formæ materiali cum dicatur per suam existentiam unius subsistentiaz materiae, vt per eam terminetur. Nec refert quod forma illa non sit integra substantia, sed partialis: nam etiam anima rationalis est partialis substantia: & nihilominus uno eius ad subsistentiam alterius est vera uno hypostatica. Neque etiam ob-

stat, quod subsistētia materiae sit incompleta: immo tanto erit mirabilior vno.

Vnde optimum conficit argumentum. Nam subsistētia completa tantum potest naturaliter terminare completam naturam, cuius est subsistētia, quam intime afficit: ergo subsistētia incompleta tantum potest naturaliter terminare illam incompletam naturam, quam intime afficit, ut modus eius intrinsecus, non realiter, sed modaliter tantum ab illa distinguitur: ergo subsistētia materiae ita adaequata terminat intime & extenſive (ut alia Caietanus loquitur) partialem naturam materiae, vt non possit sicutem naturaliter terminare existentiam formae. Neque & conseruo existentia forma possit quasi hypothetice vniuersi subsistētiae materiae. Quin potius sive limus argumentum retorquere, ex illa positione sequitur subsistētiam materiae non esse incompletam nam si talis est, vt per eam terminetur existentia materiae & forme, & consequenter existentia totius naturae integræ, quid illi deest, quo minus completa subsistētia sit? Vnde ex illa sententia etiam sequitur in toto materiali composito non esse aliam subsistētiam, vel complementum subsistētiae praesubsistētiae materiae: nam vno existentia ad subsistētiam non est complementum subsistētiae, sed solum via vel quasi conditio necessaria, vt existentia vniuersi per alienam subsistētiam terminetur, ut patet in Christi humanitate & vniōne eius ad verbum.

Quapropter nihil etiam obstat, si quis respondeat, subsistētiam materiae non esse alienam formam subtilianter vnitam ipsi materiae, & ideo vniōnem illam non esse similiam hypothetice vniōni, que est ad alienam subsistētiam: sicut est contrario multi censent subsistētiam esse solius formæ, præfertim in homine, & ad illam vniuersi essentiæ & existentiae materiae. Hoc (inquam) non obstat, nam cum materia sit realiter distincta à forma & imperfetam habeat subsistētiam, tantumq; sibi commensurata, satis est aliena & extrinseca ipsi formæ, vt non possit terminare subsistētiam eius, nisi interuenienti aliquo prætermaturali vniōne. Præterim cum in superioribus ostepsim sit, subsistētiam vnicuius rei connatram, non esse rem distinctam ab illa, sed modum in-trinsecum illius. Illa vero opinio, qua tribuit formæ totam subsistētiam, supponit subsistētiam esse rem simplicem, & realiter distinctam, tam à materia, quam à forma, & non esse terminum existentiae, sed vel existentiam ipsam, vel conditionem ad illam prærequitam, que principia nos non admittimus. Et iuxta illa magis consequenter attribuitur subsistētia formæ, vel radici respectu materialium formarum, vel etiam ut primo quasi subiecto respectu animæ rationalis in nulla vero sententia dici probabiliter potest, quod subsistētia materiae terminet hypothetice existentiam formæ, aut quod integræ subsistētia torius compositi materialis, compleatur per solam vniōnem existentiae formæ ad materię subsistētiam.

Concludimus ergo, sicut in materia præter entitatem essentiæ eius, que est quedam partialis natura, datur modus quidam partialis etiam, & incompletus, qui est ultimus terminus existentiae eius. ita in forma materiali præter entitatem essentiæ eius, que est altera partialis natura, dari modum aliud partialiæ ex natura rei distinctum ab illa, qui est terminus existentiae eius: & sicut ex essentiis partialibus materiae & forma inter se vniuersi confurgit integræ & completa natura, ita ex illis duobus modis materiae & forma inter se etiam vniuersi confurgere integræ subsistētiam totius materialis naturæ. Rursus convenienter in hoc illi duo partiales modi, quod vterque petit ex natura sua vniōnem cum altero, adeo ut naturaliter neuter possit sine altero conservari. Differunt tamen, quod modus materiae non innititur alteri ut sustentant, sed solum requirit illum quæsi vi-

Tom. II. Metaphys.

tum actum seu complementum suum. Vnde vitrius sit, vt talis materia modus non requirat determinatam hunc vel illum modum formæ, sed quacunq; forma, vel modo forma contentus sit, successiue possit idem permanere sub diversis formis & modis earum. Ex quo etiam colligitur, talem modum non terminare seu affigere materiam præcise, vt vnitam huic vel illi formæ, sed secundum se: quandoquidem variata quacunq; vniōne ad formam ille modus existendi perseverat in materia secundum se. Hæc vero omnia longe aliter contingunt in materiali forma. Nam in primis sicut hæc forma habet entitatem innixam materiae, ita modus existendi eius innititur modo existendi materiae, & ab eo quasi fulcit vel sustentatur. Ex quo sit, vt sit ab eo inseparabilis, ita ut determinate pendeat hic modus formæ ab hac subsistētia materiae, nec possit aut variare hoc sustentatum, & quasi migrare in aliud subiectum, aut omnino sine illo permanere. Rursus hinc cōiectamus, hunc modum formæ non affigere ipsam secundum se, sed tantum ut vnitam materię. Non quod non adhucreat (vt sic dicam) intime ipsi formæ & existentiae eius, quam terminat: id enim dici non potest: alioqui superflius esset talis modus, neque haberet proportionatam entitatem, quam immediate afficeret, sed quod non consequatur formam, neq; illam afficiat nisi ut vnitam materię: nam, sicut illa forma secundum se non est naturaliter capax existentie, sed tantum ut vnitam, ita enim nec terminum seu modum existentiae habet, nisi ut vnitam. Ita q; sicut materia prima ordine naturæ supponitur forma, ita etiā eodem naturæ ordine in ea præsupponitur modus subsistētiae eius: forma vero materialis primo intelligitur vniuersi materiae, & in illa secum asserre modū, quo cum materia componat rem complete subsistētem, quem modum habere non potest, nisi prout vnitam est tali materiae, & ideo dicitur non affigere illam secundum se, sed prout vnitam.

Et propter has differentias vocamus modū illum materia partialem subsistētiae, & materiam secundum se subsistētum constitutam dicimus: modum autem formæ non vocamus subsistētiam, etiam incompletam, & partialem, sed completem quodammodo integræ subsistētiae, quod non constitutum habuimus modi formam secundum se subsistētum, sed cum subsistētia materiae completum integrum terminum totius suppositi complete subsistētis. Quod si quis contendat, illum etiam modum formæ appellandum esse partialem subsistētiam, eo quod sit quasi pars subsistētiae totalis: primum infirma ratione nitetur, vt iam ostensum est. Deinde solum in modo loquendū à nobis, & à communī vnu Philosophorum discrepabit: nam (quod ad rem pertinet) negari non potest, quin ille modus invitatur materiae, & ab illa pendeat. Ac denique absolute ac simpliciter nemo potest dicere materialē formam subsistētare ratione illius modi, sed solum esse in toto, quod in ea subsistit. Declaratur hoc denique ex modo existendi, quem habet forma materialis, si per diuinam potentiam separata conseruaretur, & ex differentia inter modum, quem tunc haberet, & quem habet vnitam materię. Si enim Deus conseruat animam & que separatam à materia, & illi conserat positum modum per se essendi, sicut conserat quantitatē consercat in Eucharistia: illi modus differet à modo existendi, quem habet illa anima vnitam materię in duabus. Primo, quia ille modus non habet ex se ordinem ad materiam, ratione cuius ab illa pendeat: secundo, quia directe repugnat cum vniōne talis animæ ad materiam, quia talis anima non potest vniuersi materię nisi cum degendentia ab illa, que dependentia repugnat cum illo modo existendi, sicut modus, quem habet quantitas separata, repugnat cum actuallihærentia. At vero modus existendi, quem materialis anima habet naturaliter, non repugnat vniōni, &

LI.

X depen-

dependentia, seu inherētia in materia, imo natura sua illam postular, & ideo talis modus non est subsistentia, ille autem, quem habet illa anima in prædicto casu separationis, re vera est subsistentia. Quia esset modus substantialis, sicut & existentia, quam terminat: & esset modus per se essendi incompositibilis inherētia, quid ergo illi decesset ad rationem subsistentia?

LII.

Dices, illa subsistentia essetne totalis an partialis? non enim videtur primum, cum sit tantum in natura partiali, nec secundum, quia non est apta compone vnam subsistentiam totalem. Circa hoc multa dici possent, quæ breuiter insinuabo. Primum est, non repugnare partiale naturam subsistere per subsistentiam integrum & completam, cum Christi anima subsistat per subsistentiam Verbi, quod saltem in triduo certissimum est: si ergo dicit potest illa subsistentia talis anima esse quasi totalis, quia non est apta ad componendam aliam subsistentiam, sed in se est indivisibilis. Secundum est, talem subsistentiam simpliciter in sua entitate esse imperfectam, & hoc scilicet posse incompletam, non quia ordinetur ad complemandam aliam subsistentiam, sed quia tantum est apta ad terminandam incompletam naturam. Sic ut modus per se quantitatib[us] separata non est partialis propriæ, quia non ordinatur ad componendum aliū, tamen est quid imperfectum, & incompletum in se, sicut erit motus est in se quid incompletum, licet non ordinetur ad componendum aliū motum, & haec duo verasunt. Tertium vero posset aliquis addere, scilicet posse à Deo fieri, vt talis anima conservata illa subsistentia vniatur materiæ, & tunc illa subsistentia cum subsistentia partiali materiæ componeret vnam: quod si hoc verum est, propriissime dicitur illa subsistentia partialis. Hoc tamen mihi non probatur, quia existimò materialem formam non posse vniiri materiæ, nisi per vniōnem incidentem dependentiam à materia, & inherētiam, quæ subsistentia repugnat, vt supra dixi, forma enim non potest alter informare, quam natura sua apta sit, quia causalitas formalis non potest suppleri aut variari in eadem forma, at vero materialis forma non est apta informare, nisi inherendo suo modo, quare impossibile est, vt in formam substitendo. Nulla fortasse adiunctio non so miraculo, quod talis forma simul afficiatur modis oppositis, & ex natura rei repugnantibus, quod in his modis ita proxime oppositis, vt sunt per se esse, & inherere, non existime esse possibile, nisi constitueret cædem rem bis in rerum natura, seu in diuersis locis. Videantur, que de hac re tergitius in tomo primo tertia parte disputatione decimaquarta, sect. 1. & 3.

Satis fit argumentis in principio positis, & in communicabilitate subsistentia declaratur.

LIII.

Argumenta, seu rationes dubitandi in principio sectionis positis priori loco non sunt à nobis solvenda: probant enim & confirmant sententiam à nobis propositam. In his vero, quæ posteriori loco posita sunt, attingitur difficultas alia, præcipue intenta in hac sectione, scilicet quo modo subsistentia creata dicatur incommunicabilis: hoc enim esse de ratione suppositi certissimum est ex omnium Theologorum sententia in principio 3. lib. sentent. & 3. part. D. Thom. Quo sensu dixit etiam Boetius, personam esse rationalis naturæ individualiam substantiam, id est, incommunicabilem, vt omnes exponunt. Subsistentia ergo creata, quæ suppositum semper constituit, incommunicabilis etiam esse debet: nam si ipsa communicabilis esset, quomodo posset rem incommunicabilem reddere? Hæc autem incommunicabilitas videatur repugnare cum

his, quæ diximus de compositione subsistentia, & de vniione vnius subsistentia cum illa, quia omnis compositio sic per quandam communicationem aportet ergo verum sensum huius incommunicabilitatis aperiens.

Est ergo primo considerandum, varios esse modos communicationis, & non omnes excludi ex vi subsistentia seu suppositi. Est enim in primis quedam communicatio extrinseca intentionalis, seu in generi cause finali, quo modo finis seu bonum dicitur communicari se ipsum, alliciendo ad sui dilectionem: & hoc modo constat subsistentiam & suppositum esse communicabilia, nam dicit perfectionem aliquam per se amabilem. Alia est communicatio etiam extrinseca, sed realis, & effectiva, quomodo causa efficiens dicitur se communicare suis effectibus, & hoc etiam modo clarus est non esse ratione suppositi, vt sit hoc modo incommunicabile: Imo vero ad suppositum maxime pertinet hoc modo communicare, nam (autem) actiones sunt suppositorum, & subsistentia, quamvis non sit propria a forma ratio huius communicationis, non tamen excludit illam, imo est conditio necessaria ad hanc communicationem. Rursus est alia communicatio intrinseca, & formalis: voco autem formalem, non tantum illam, quæ est in genere causa formalis, sed omnem illam, in qua res communicat, vel praebet, cui suam necritatem seu formalitatem, quomodo etiā materia dicitur intrinseca ac formaliter communicare composite. Hæc vero communicatio potest etiam esse multiplex, quædam est secundum rationem tantum seu communitas rationis, quomodo species, genera, & alia superiora predicata dicuntur communicari inferioribus. Et hanc communicationem excludit in primis incommunicabilitas suppositi & subsistentia, sed non est propria eius, sed communis cuilibet rei singulari, nam quilibet res singularis, sive sit natura, sive suppositum, non potest pluribus inferioribus comunicari. Imo ipsumm in populum, vel subsistentia in tantum est hoc modo incommunicabilis, in quantum in re ipsa singularis est, nam ipsa ratio subsistentia, vel suppositum, prope abstracte concipi potest, communicabilis est secundum rationem, vt indicavit D. Thom. i. part. quæst. 29. art. 1. ad primum.

Alia est communicatio realis eiusdem rei singularis ad plura supposita, vel plura entia realiter distincta. Quæ potest duplicitate intelligi, scilicet ut per identitatem, vel per vniōnem tantum. Priori modo non reperitur talis communicatio extra diuinam naturam. Vnde incommunicabilitas huius communicationi opposita, conuenit quidem omni subsistentia finita, non tamen ex ea præcio, quod finita est. Nam diuina natura, licet sit singularis & essentialiter subsistens, realiter communis est tribus personis realiter distinctis secundum totam suam perfectiōnem, & ipsammet subsistentia absolutam, & controverso omniis res finita, etiam non sit subsistens, est incapax huius communicabilitatis respectu plurium & distinctarum rerum per identitatem, prouenienti ergo hæc incommunicabilitas ex limitatione. Quamquam autem hæc sit sufficiens ratio, & adequare respectu creaturarum, non tamen respectu omnium rerum: quia diuina personæ secundum proprias relationes seu proprietates personales sunt hoc modo incommunicabiles per identitatem, non propter limitationem, sed propter relativam oppositionem, vel originis: ab hac enim prouenit distinctio diuinarum personarum, & consequenter incommunicabilius vnius respectu aliarum, nam respectu inferiorum rerum potius prouenit ex eminentia, & infinite, ratione cuius non possunt identificari cum rebus finitis & inferioribus, vt per se notum est.

Alia vero communicatio realis vnius & eiusdem rei

rei singularis respectu plurium & distinctarum, sed per identitatem, sed per unionem tantum, naturaliter sicut loquendus, repugnat supposito & substantia creata: unde hoc sensu etiam incommunicabilitas rati communicationi opposita est de ratione illius. Imo iuxta probabilem opinionem Theologorum etiam supernaturaliter, seu per diuinam potentiam, omnis substantia creata est incommunicabilis non solum pluribus suppositis, quod indubitate est, sed etiam pluribus naturis: substantia enim creata ita est affligata (ut sic dicam) propri nature, quam terminata, ut nulli alteri communicari possit, quod alii verbis dici solet, suppositum creatum ita esse imperfectum, ut non possit alienam naturam assumere aut terminare. Quam incommunicabilitatem non habet diuina persona aut substantia: potest enim pluribus naturis communicari per hypostaticam unionem sicut supernaturaliter: naturaliter enim id fieri non potest, nam licet esse modo communicabilem connaturale sit diuina persona, vel substantia ipsa ramè communicari nullatenus creata potest esse connaturalis, cum ergo fieri debat per mutationem creaturæ, & non Dei, necessario sequitur, ut per solam mutationem, vel actionem supernaturalem fieri possit. Unde fit hanc incommunicabilitatem absolute sumptam non esse de ratione suppositi ut sic, sed de ratione suppositi creati. Imo in ipso metu supposito creato non oritur ex aliqua conditione ad rationem suppositi pertinente, nam alii etiam rebus conuenit, quæ non sunt supposita. Una enim forma non potest naturaliter esse in diversis materiis adæquate, nec una materia sub diversis formis inter se repugnantibus, neque unum accidens in distinctis subiectis, neque una natura in distinctis suppositis, & sic de aliis. Quod ergo substantia creata non possit naturaliter communicari pluribus rebus, seu naturis, ex eo prouenit, quod limitata est & finita: ex eadem enim radice similis incommunicabilitas reperitur in omnibus exemplis adductis, & in aliis rebus aut modis similibus. Quod vero etiam supernaturaliter eadem substantia creata incommunicabilis sit multis naturis, etiam existimat prouenire ex limitatione eius, sed quia haec communis ratio non sufficit, ut opinor, addendum est id oriri ex propria imperfectione substantia creata, scilicet, quia solum est modus naturæ, quam terminata, & non res omnino ab illa distincta. Est enim intrinsecum huic modo, ut solam illam rem affectare possit, quam modicat, quia in suo modo affectandi dicit quandam identitatem cum re, quam affectio. Unde hoc non est proprium substantiarum, sed commune omnibus modis, tam substantiis, quam accidentalibus: quam rem latius tractauit in. 1. tom. 3. p. disp. 13 sect. 4.

Porro præter communicationem vniuersi rei respectu plurium, potest intelligi communicatio vniuersi rei respectu alterius per formalē unionem, vel conjunctionem aliquam, ut forma communicatur materiali, & materia formæ, & sic de aliis. Atque hoc modo nulla esse videtur res creata (ut diuina omittamus) omnino incommunicabilis: quamquam enim non omnis res omni modo communicari possit, nul la tamen videatur esse res, quæ non sit aliquo modo communicabilis. Nam, ut dicebam, materia communicatur formæ, & forma materiæ, & accidens communicatur subiecto & subiectum accidenti, & (quod ad rem præsentem spectat) substantia communicatur naturæ, cui intime coniungitur, eam terminando, & natura communicatur supposito, cuius est forma & essentia, & ipsi etiam substantiarum communicatur, siquidem illi vniuntur. Unde conclusio videatur, incommunicabilitatem, absolute sumptam non posse esse de ratione substantiarum etiam creata, sed sub aliqua determinata ratione vel imitatione.

Tom. II. Metaphys.

Quod vt declaremus, aduertendum est, aliud esse loqui de supposito, aliud de quaenq[ue] re creata substantia: aliud denique de substantia ipsa completa, vel incompleta. Suppositum enim absolute dictum significat substantiam completam & totalem, atque omnino determinatam in genere substantiæ. Unde suppositum creatum ut tale est, omnino est incommunicabile, quia neque ulterius determinari potest, aut quæ contraria, vel modicari in genere substantiarum, & quamvis accidentia recipiat, quibus communicari videtur, non tamen recipit illa secundum substantiam suam, sed secundum naturam, cuius signum est, quia ablata substantia, eadē accidentia manent, præterquam quod haec communicatio accidentium est in alio genere, & valde extrinseca. Non potest autem suppositum creatum communicari secundum substantiam suam alteri nature substanciali, non solum naturaliter, verum nec supernaturaliter, ut diximus, atque ita est omnino incommunicabile. Formaliter autem ac propriissime, & quatenus suppositum est, est incommunicabile alteri supposito, non solum creato, sed etiam diuino, ut ab eo sustentetur seu terminetur: nam in ratione sua includit, quod sic ultimo terminatum: haec ergo incommunicabilitas est propria suppositi, ut suppositum est. Unde etiam diuinis & increatis suppositis cōvenit, nam licet suppositum diuinum comunicabile sit creatis naturis, non tamen ut ab eis terminetur, sed ut eas terminet, & quasi se sustineat.

Neque huic incommunicabilitati obstat, quod cum una aqua, v.g. vniatur alteri: ex duobus suppositis integris vnum, acq[ui]p[er] ita videretur vnum suppositum substancialiter vnius & communicari alteri ad conponendum vnum tertium. Hoc (inquit) non obstat, quia cum dicitur suppositum incommunicabile, intelligitur formaliter seu cum compositione, id est, manens suppositum: nam si amitteret rationem seu complementum suppositi, id quod rel. quum est, communicari poterit, scilicet ut pars rotivel comparci. Atque ita contingit in prædicto exemplo, nam cum aqua vniatur aquæ, utraque amittit aliquem ultimum terminum terminantem & completem rationem totius, seu totalis substancialis, quam suppositum significat, & ambæ acquirunt communem terminum, in quo vniuntur per modum partium: & ideo quæ vniuntur, non sunt supposita, sed potius ut vniuntur, desinunt esse supposita, atque ita semper verum est, suppositum ut suppositum est incommunicabile, vel (ut ita dicam) inunibile substancialiter alteri supposito. Diximus autem superiorius, substantias, quæ sic vniuntur, non amittere totam substantiam quam antea habebant, sed solum indivisibilem terminum eius: ex quo fit, ut partes aquæ post unionem inter se possint dici substantias, non tamen supposita: nam denominatio substantiarum indifferens est ad totum, & ad partes, quæ participant substantiam modum, seu ad rem completam & incompletam: denominatio autem suppositi, sicut & personæ, est solum substantia completa, & plene constituta in suo genere. Quod ex communi vnu horum nominum constat. Sic enim, ut notauit D. Thom. i. part. qu. 29. articulo 1. ad 5. anima rationalis etiam separata, sicut substantia, non est persona, quia est substantia incompleta, sicut nec manus (inquit) nec quæcumque alia pars corporis hominis. Quod si quis dicat saltem posse vocari suppositum incompletum, sicut nonnulli appellant animam semipersonam: respondendum est, id solum penderet ex vnu vocis, ideoque esse illam locutionem impræcūsman, & in rigore fallam: nam cum dicitur suppositum incompletum, inuoluitur repugnaria in ipsis terminis secundum propriam significationem eorum, nam suppositum non significat nisi substantiam completam. Verum est, D. Th. interdum indicare illam distinctionem, non tamen sub nomine suppositi, sed substantis, & hoc aliquid, ut

256
pateri. p. q. 75. artic. 2. ad 1. vbi ait: Hoc aliquid potest accipi dupliciter, uno modo pro quo cuncte subsistente, alio modo pro subsistente completo in natura aliquae speciei: primo modo excludit inherentiam accidentis, & forma materialis, secundo modo excludit imperfectionem partis: unde manus posset dicitur aliquid primo modo sed non secundo modo, & idem est de anima.

LX.
Subsistens
et solutus
redit omni-
nino in com-
municabi-
lem na-
ram.

Quocirca loquendo de subsistente ut sic, non in-
cludit eam omnimodam incomunicabilitatem, quam includit suppositum. Nam in diuinis natura
subsistens, etiam si perfectum & completum ens,
incomunicabilis est tribus suppositis, non ut ab eis
pendeat, nec quia illis indigat ut subsistat, sed pro-
per suam infinitatem, ratione cuius communicatur
multis suppositis ineffabiliter quodam modo, per sum-
mam identitatem & simplicitatem. In creaturis au-
tem non haber locum ille modus communicatio-
nis, & ideo si res subsistens sit etiam completa, est o-
mnino incomunicabilis, ac suppositum. Res au-
tem incompleta subsistens potest esse communica-
bilis per modum partis, dummodo talis communi-
cacio non sit per inherentiam, non hoc repugnat cu-
modo subsistendi ut dictum est: vno autem per mo-
dum partis non repugnat rei subsistenti incompletæ
seu partiali, cum possit dari subsistente extensa, &
constans ex partibus, ut ostendit est.

LXI.
*Que in-
sistentia*
ioquædo, de ratione illius tantum est illa incommu-
nicabilitas, quæ opponitur inherentia, seu inex-
no subsist-
entia.

Atque ita facile constat quid dicendum sit de sub-
sistente ipsa in abstracto sumpta, nam, generatim
incomunicabilis, ratione illius tantum est illa incommu-
nicabilitas, quæ opponitur inherentia, seu inex-
no subsist-
entia. In aliо sustentante loquendo vero in particu-
lari de subsistente completa, quæ in rebus creatis
semper est supposititas, vel personalitas, illa potest
dici aliquid modo communicabilis ut quod, incom-
unicabilis vero ut quo, si Metaphysicorum more
loquatur illa enim quæ enus est atque quidam natu-
ra cui adiungitur, communicatur illi, & hoc sensu
dicitur communicabilis ut quod, constat ratiōne re
omnino incomunicabilem, tum per modum for-
mae inherentis, quatenus subsistente est, tum etiam
per modum partis quatenus completa est & hoc mo-
do dicitur incomunicabilis, ut quo. Vnde conse-
quenter habet ut etiam ut quod, fit incomunicabi-
lis carteris rebus, præterquam sua propria natura: &
ut illi etiam non sit communicabilis per inherentiam,
sed per inciam quandam modificationem & identi-
tatem. Duobus præterea modis intelligi potest sub-
sistente creatam, & completam esse incommu-
cabilem ut quo, seu (quod idem est) esse rationem
constituentem rem incomunicabilem. Primo re-
spectu ipsius constituti per ipsum ut sic: & hoc est cer-
tissimum, quia illud constitutum est suppositum,
quod ut tale est, omnino est incomunicabile, ut de-
claravimus. Secundo respectu naturæ quam termi-
nat, id est, quod non soluta suppositum ipsum, sed eti-
am naturam semel terminata reddat incommu-
cabilem alteri supposito, seu incapacem alterius
subsistente. Et hoc quidem, si solum secundum na-
turæ leges, & capacitem naturalem intelligatur, est
iam ad diuinam potentiam res est certa, quamvis
probabile sit hoc etiam modo reddi prorsus in com-
unicabilem naturam creatam, propria subsistente
terminatam. Quamvis nec de natura diuina, nec
de creata terminata personalitate diuina, id verum
habeat, de qua re dixi. t. m. tertia parte disputat. 14.
sectione secunda. De subsistente denique incom-
pleta dicendum est, constituere rem incommu-
cabilem per modum inherentis, non tamen per
modum partis: nam hoc ipso, quod incompleta est,
potest esse pars: & ideo illi non repugnat com-
municatio per modum partis, ut satis ex superiori
bus constat.

LXII. Solum occurrit ultimo aduertendum, dupliciter
esse posse subsistente incompletam, scilicet, vel

ex se & intrinsece, vel ex accidente & (vt ita dicam) ratione status. Prior modo est incompleta subsistente anima rationalis, vel materia prima: & id eo iue anima sit coniuncta, sive ut separata, semper per subsistente eius est incompleta, semperque est communicabilis, neque post separationem habet aliquem modum positivum, communicationi re-
pugnante: & propter hanc etiam causam non est suppositum. Posterior autem modo est incompleta subsistente partis aquæ quando unita est alteri parti, quia solum propter statum non est terminata pro-
prio & incomunicabili termino. Ac propter hanc se-
paretur, acquirit talentum terminum, estque verum sup-
positum habens subsistente completam. Atque ita satis constat quo modo subsistente incomunicabili-
lis sit, & qua ratione hæc proprietas non repugnat di-
uisibilitati eius, seu compositioni ex partibus: & ita etiam sufficienter satis factum est argumentis in princi-
pio sectionis postis.

SECTIO VI.

*Quam causam efficientem & materialen
habeat subsistente.*

X his quæ hactenus diximus de for-
malis ratione subsistentiæ, explicita-
sunt fere omnes proprietates, & varia
diuisiones eius, nimirum in incom-
pletam & completam, in spiritualem &
materialiem, in simplicem & compositam, seu diui-
sibilem & indivisibilem. Solum ergo supererit dicen-
dum in praesente sectione de causis eius, & in sequen-
tiæ eius effectibus. Inter causas autem subsistentiæ
finalis declarata est, explicando munus & necessita-
tis eius, formalis autem nulla est, quia ipsa subsistente
solum ergo dicendum supererit de efficiente, & ob-
ter aliquid attingemus de materiali.

Duo ergo sunt circa efficientem causam
subsistentiæ. Primum est: necessariam esse aliquam causa-
m, à qua omnis subsistente rerum creatarum sub-
sistente. Pater, quia hæc subsistente est, aliquid realis, & ad Diuum
est quid increatum aut æternum: ergo necesse est que illud sit. Secundum est, subsistente qualecumque illud sit. Secundum est, subsistente fieri, à qua fit res, sub-
sistentia, itaque in angelis & rebus omnibus, quæ per
creationem sunt, Deus ipse est causa efficiens sub-
sistente in his autem quæ sunt per generationem ge-
nerans ipsum à quo res genita sunt, etiam confert illi
breuiter probatur, quia tam creationem, quam gene-
ratio, per se primo & immediate tendit ad rem sub-
sistente ut sic: ergo necesse est ut efficiens creatio-
nem vel generationem, efficiat aliquo modo sub-
sistente sui effectus. Difficultas vero est etiam duplex:
se sola, & eadem omnino actione qua conferit illi ex-
istentiam, conferat etiam subsistente: secunda, effi-
cione si aliquo modo diversa, an sit immediate à fo-
lio efficiente existentia rei: vel an illam efficiat me-
diante ipsam natura cuius est subsistente.

Qua actione fiat subsistente.

Cœtra priorem partem multi sentiunt eadem
omnino actione fieri ab eodem agente totam rem
subsistente cum subsistente ipsa, & existentia. Quæ
sentienti videtur sumi ex Diu Thoma i. part. quæ
proprium rei subsistente: qui eius est fieri cuius
est esse: illius autem propriæ est esse, quod est sub-
sistente.

sistens: nam illud est quod habet esse: ergo sentit D. Thomas, vnicam esse actionem, qua sit res substantia ut sic per quam substantia ipsa comproducitur seu concreatur. Quod testimonium non solum D. Thomas autoritatem, sed etiam efficacem rationem concinere videtur. Et confirmatur, nam quando accidens sit in subiecto, eadem actione sit entitas accidentis, & actualis inhaesio, vt nunc supponimus ex dictis in superioribus: ergo etiam ratione substantialis natura, & eius substantia vna actione sit. Probatur consequentia, tum quia s^{ap}e diximus candens proportionem servare modum substantiae ad naturam substantialem, quam habet modus inhaesientis ad naturam accidentalem: tum etiam, quia sicut sit forma accidentalis inherens, ita vt natura substantialis substantia. Denique confirmatur, quia suppositum creatum est vnum ens simpliciter ac per se: ergo una actione sit: ergo illa eadem actione, & ab eodem agente non sit, seu concreatur substantia.

In contrarium autem sumi potest argumentum ex mysterio incarnationis, in quo videmus animam rationalem esse creatam eadem actione, qua creatur, si non esset Verbo vniuersa, & eiusdem speciei cum actionibus, quibus alia anima rationales creantur: vt suppono ex his, quae late tractauit in primo tomo, terria parte disputatione 8. sectione 1. ergo creatio anima vt talis est, non terminatur ad substantiam anima, sed ad solam existentiam: ergo oportet, vt substantia alia actione, seu alio modo fiat. Simile argumentum fieri potest, de effectione totius humanae: & ad res omnes potest applicari. Nam angelus, verbi gratia, posset nunc vnihi postipitate Deo quoad ipsius naturam, vt supponimus, & tunc delinqueret esse seu conservari substantia angelii: conservaret autem natura eius eodem modo, & in eadem existentia, in qua nunc conservatur: ergo est actione diversa illa, qua conservatur existentia ab ea qua substantia conservatur, quandoquidem una ceterante permanet alia: ergo etiam est diversa actione illa, quae res accipit existentiam ab ea, per quam substantiam recipit, nam actione productiva, & conservativa eadem est per se loquendo, si agens non varietur. Et confirmatur ratione physica, nam actiones variantur, iuxta distinctionem & necessitatem terminorum, co quod actione nihil aliud sit, quam dependet a termini ab agente, que formaliter est modus quidam, ipsius termini, realiter vero est ipsem terminum, vt progreendiens ab agente, sed substantia est a liquid ex natura rei distinctum a re substantia, & ab existentia eius: ergo habet diuersam dependentiam & emanationem ab agente: sit ergo per distinctionem actionem.

Dubius modis intelligi potest actionem hanc esse unam vel plures: primo, quod ita sit una, & sit indivisiibiliter eadem, ita vt effectio substantiae nihil in re addat effectio naturae & existentiae eius, quae per substantiam terminatur. Alio modo intelligi potest effectio substantiae aliquid addere actioni creativae seu productivae existentiae rei. Hoc autem subdividendum est, nam dubius modis potest accidere: primo vt id quod addit effectio substantiae, sit actione omnino distincta ab effectione existentiae, quamvis ex natura rei sit coniuncta cum illa. Secundo, vt non sit actione distincta, sed veluti pars quedam eiusdem actionis, ita vt una tantum sit actione, qua ad tam existentem & substantiem terminatur, illa tamen non sit simplex, sed composita ex partiali modo, seu dependentia terminata ad existentiam, & alio partiali modo terminata ad substantiam. Sicut actione, qua continua sit calor, vt duo, vel calor bipedalis, est quidem una non tamen simplex sed composita ex partialibus actionibus terminatis ad diuersos gradus, & ad diuersas partes caloris.

Imo haec actionis compositio potest adhuc dubius

Tom. II. Metaphys.

modis contingere: unus est vt compositio sit talis, & tantum cum dependentia partium inter se, vt non possit una pars sine alia manere aut fieri: & hoc modo censemus esse unam actionem, qua sit, & vnius subiecto accidentis, & omnis forma quae educitur de potentia materiali seu subiecto. Alter modus est, vt compositio haec sit sine mutua partium dependentia, ita vt possit manere una pars actionis sine alia, quod interdum vicissim & indifferenter contingit in utraque parte, vt quando inter eas & terminos partiales eorum nullus est ordo per se, sicut in exemplo posito de calefactione bipedali, posset enim fieri in dimidia parte tantum, idque indifferenter in una vel alia. Interdum vero non est mutua haec independentia, sed una pars actionis per se supponit aliam, & non potest esse sine illa, vel saltem in quin illa præcesserit, quamvis est causa: so ea quae supponitur, seu est prior, possit esse sine subsequenti, sicut in exemplo de actione productiva caloris, vt duo, actio, qua producitur primus gradus, posset manere sine subsequente, non tamen est contra.

Auctoris iudicium.

Argumenta igitur posteriori loco posita sufficienter probant, actionem, qua sit substantia cum existentia rei, non esse ita unam, vt sit omnino simplex & indivisiibilis, alioqui nullatenus posset illa actione terminari ad rei existentiam, & impeditur, ne ad substantiam terminetur. Quia si actione re ipsa exercetur, necesse est, vt habeat suum terminum: si ergo attingit vnum terminum, & non alium, vel unam partem termini, & non aliam, id est, quia impeditur vel una actione, vel una pars actionis, & non alia: ergo actione, que sic minuitur vel impeditur, vt sic dicam, non potest esse omnino simplex, & indivisiibilis, huiusmodi autem est actione, qua sit res tota substantia, quandoquidem potest manere illa actione, vt terminatur ad rem seu existentiam naturae, sine actione substantiae: ergo. Probant præterea rationes illæ effectio existentiae, & substantiae rei non habere inter se mutuam ac necessariam dependentiam, quandoquidem potest una sine altera permanere. Existit autem hoc non esse verum indifferenter, seu vicissim ac mutuo, nam actione, qua sit natura existens potest esse sine effectio proprie substantiae, vt ex mysterio Incarnationis constat: non potest autem est conuerso fieri, vt effectio substantiae maneat sine actione productiva, vel conservativa naturae substantis. Erratio est, quia cum substantia tantum sit modus naturae, non potest esse aut fieri, nisi in ipsa natura, & actu terminans illam: ergo ordinare natura essentialiter supponit existentiam, & consequenter effectio etiam, vel conservacionem ipsius naturae: iuxta principia ergo a nobis positara, ita pilosophandum est, etiam si alii iuxta alia principia aliter opinari cogantur.

Neque priores rationes quidquam contra haec efficiunt, nam ad summum eorum induunt, vt probent hanc actionem esse unam, non vero quod sit simplex & indivisiibilis. Sicut est conuerso, licet posteriores rationes probent, vt dixi, illam actionem non esse unam simplicem, non tamen probant definitè esse duas, sed vel esse duas, vel unam compositam, quæ diminuit potest, & quasi mutila, vel dimidiata manere. Quid autem horum verius sit, inquirendum superest: pendet autem hoc ex posteriori punto supra proposito. Nam si solum agens quod existentiam effectit, facit etiam immediate substantiam, videtur sane utrumque facere una actione totali: si autem ipsum solum confert existentiam, substantiam autem non per se solum, sed medio aliquo principio ipsius rei substantis, confert, erunt actiones duæ, quia in rigore sunt à diuersis principiis, ob hanc igitur causam simili haec tractanda sunt.

T 3

Quod

VII.

VIII.

do actionem, qua de solo producit naturam existentem.

Sententia authoris.

Quod si principium proximum, à quo manat
subsistens.

VIII.

Rationes du
biandi.

Es iste igitur præcipua huius sectionis difficultas, an subsistens effectivæ sequatur ex intrinsecis principiis naturæ existentis: an vero à solo extrinseco agente detur natura solum passiva, seu quasi passiva se habente respectu illius. Et videtur quidem hoc posterius verum esse. Primum ob rationem supervenientiam, quod actio agentis per se prima tendit ad rem subsistentem ut sic: ergo ipsum solum est, quod dat effectui totam emittentem, absq; ad subsistens. Secundo ex illo simili de accidente, nam quando accidens fit vniuersum subiecto, modus inherētans non est actiuæ ab ipsomet accidente, quod vnitur, sed solum extrinsecum agens; quod efficit accidentis, consert illi actualē inherētām: ergo si seruanda est propōtio, idem dicendum est de subsistens respectu naturæ subsistentiæ. Tertio, quia alia sequitur materiam primam esse principium intrinsecum actualium sua subsistentiæ, quod est contra naturam materiæ, nam cum pura sit potentia, non est actiuæ. Sequela patet, quia tam intrinsecæ comparatur, & tantum connexionem habet illa partialis subsistens cum materia, sicut subsistens animæ cum anima, aut completa subsistens totius naturæ cum ipsa natura. Quarto, quia alia sequitur, naturam violenter priuari sua subsistens, quod non est consentaneum mysterio Incarnationis, quia alias dicendum est, humanitatem Christi esse nunc in statu violentio. Sequelaverò patet, quia illud est violentum, quod est contra internum imperium actualium naturæ, ex 3. Ethicorum capite primo, si ergo natura esset intrinsecum principium actualium sua subsistentiæ, priuari illa esset contra internum imperium actualium, & consequenter esset violentum. Quinto, quia subsistens non educit de potentia naturæ, seu aliquius subiecti; sed concreatur tantum: ergo à solo Deo immediate fieri potest. Antecedens probatur, quia subsistens non est aliquid inherens subiecto, nam ut supra dicebamus, subsistens est modus directe oppositus inherentiæ. Consequens autem patet, quia causa secunda nihil agere potest, nisi per educationem ex potentia subiecti. Et confirmatur, nam quod cum alio concreatur, non habet cumulo connexionem actualium, sed formalē ac materialē, vel aliquam similem, quæ ad has reducatur: & ideo eadem actione fit cum re, quæ per se primo creatur, sicut materia & forma celi concreatur cum celo, non propter actuam connexionem ut notum est, sed ob formalem & materialē: ergo idem dicendum erit de re subsidente, & de connexione naturæ, & propriæ subsistentiæ eius. Sexto, quia alia sequitur, posse naturam existentem conseruari sine propria subsistens, & absque illa alia, quod videtur intelligi non posse, quia si natura est à parte rei existens, & non est in alio supposito, intelligi non potest, quin in se ac per se sit, & consequenter quod subsistens. Sequela probatur, quia si solus Deus efficit existentia, & deinde subsistens resultat à natura existente: ergo sunt diuerse actiones: ergo potest Deus unam separare ab altera, & priorem sine posteriori conseruare. Neque ad hoc erit necessaria noua actio, qua detur tali naturæ aliquis positivus modus loco propriæ subsistentiæ, sed sufficiet suspensio diviniti influxus, nam illa dimanatio propriæ subsistentiæ ab existente natura, pendet à concursu Dei: omnis enim modus realis omnisque dependens: qualisunque illa sit, pendet magis & immediatis a causa prima, quam a secunda: ergo potest Deus suspendere illum concursum, nullum alium tribuendo: & conseruan-

Hæc sententia est probabilis, nec potest opposita sufficienter demonstrari. Nihilominus in primo tomo tercia parte disputatione octava sectione tercia contrarium nobis visum est probabilis, propter authoritatem Diuini Thomæ ibi questione secunda articulo quinto, ad primum, & questione decima sexta articulo 12. in corpore & ad primum, quem eius discipuli communiter ita intelligunt, & ideo in hanc sententiam inclinant, quam etiam indicat Genevæ cardus libro secundo de Trinitate, pagina nonagesima tercia, & nonagesima quarta. Ratio vero est, quia ex parte naturæ sunt omnia principia sufficiēta, ut ab ea actiuæ resultet subsistens eius: ergo non est negandum, quin inter illa talis connexio intercedat. Antecedens declaratur, quia ut supra à nobis ostendit, essentia subsistentiæ cum sua existentia ordine naturæ antecedit subsistētiæ, ergo habet omnia necessaria, ut ab illa possit resultare modus subsistentiæ. Patet consequens quia ipsa essentia est nobilior, quam subsistens, & per existentiam constituitur in statu in quo possit esse principium intrinsecum subsistentiæ per resultantiam latem naturalem. Rursus videtur esse maxime proportionata, ut possit esse huiusmodi principium: tum quia ex nobilitate ac perfectione eius prouenit talis existendi modus, unde in virtute potest illum continere: tum etiam, quia ad perfectionem rei respectat, ut possit esse intrinsecum principium sui modi essendi, præsertim quando ille modus est omnino intrinsecus & connaturalis, & naturaliter inseparabilis ab ipsa re. Atque hinc probata manet prima consequens totius rationis, nam quando effectus vel aliquis modus rei potest convenienter reduci in causam secundam, non est tali primæ attribuendus: & similiter quando renouari potest in internum principium, non est ad idem intrinsecam causam referendus: & præcipue quando talis modus habet intrinsecam, & inseparabilem connexionem naturalem cum re, cuius est modus. Et augeret vis huius rationis ex simili exemplo de dimanatione actiuæ propriæ passionis ab essentia, quam admittunt, & plures auctores, & qui melius sentiunt: videturque satis probari experimento physico de reductione aque in primitam frigiditatem, & latius traditur à Philosophis in 2. de anima. Nullus autem sunt rationes, que probabiliter suadent dimanationem illam effectuum passionum ab essentia, quam sit ratio à nobis facta, immo omnes ad illam reducentur, ut facile patet auctent auctores, vel diligenter excogitant huiusmodi rationes, & vim earum. Addo, maiorem vim habere dictam rationem in praesenti, quia maior est proportionē inter naturam existentem cum sua subsistens & maior & intímior connexio: quam sit inter substantiam essentiam, & accidentalem proprietatem. Neque huic rationi obstat, quod subsistens est tantum modus naturæ, proprietas autem accidentalis est entitas distincta, immo hoc potius inuitat & confirmat rationem factam, quia facilius est, intrinsecum modum fieri seu dimanare ab interno principio, quam entitatem distinctam. Arque hoc magis confirmabit responsio ad rationes dubitandis in contrarium positas.

Solutiones argumentorum.

Ad primam respondetur, actionem agentis ultimam quidem tendere ad constitutandam rem per se subsistentem (agimus enim de substanciali actione) proxime tamen & immediate effectum positas.

re rem seu naturam existentem, ad quam non impeditam naturaliter consequitur substantia, quam dicitur conferre ipsummet agens, eo modo, quo is qui dat formam dictrur dare omnia consequentia ad formam. Vnde creatio, verbi gratia, dicitur esse rerum substantiarum, non quia formaliter terminatur ad substantiam; nam re vera terminatur ad ipsam esse ut sic, ut sumitur ex Diuo Thoma prima parte questionis quadragesima quinta per totam, & signatum articulo quarto ad primum: sed quia per se primo tendit ad tale esse, ad quod ex natura rei consequitur substantia, si hinc creatio facta modo quasi conaturali ipsi termino. Quod ideo aduerto, quia potest Deus creare formam accidentalem, quia ex se non habet esse, ad quod substantia consequatur, tamen ille modus productior est extraordinarius, & paternalis: & tunc necesse est ut Deus supernaturali modo sustineat accidentis illud sine subiecto, & est probabile conferre illi permanentiam actionem positionum modum per se existendi, ut in materia de charitate in humili dictum est.

Ad secundam rationem negatur consequenter, & similiter summa ab inheratione accidentis: est enim dissimilans ratio. Nam cum forma accidentis sit in subiecto & ex subiecto, non prius natura creati quam vivit, & ob eandem causam non potest se ipsam acti-
us vivere subiecto, quia nec potest se ipsam de potentia subiecti educere, neque ante unionem etiam secundum naturam ordinem habet esse existentia, ut possit esse principium efficientia sua inherationis. Et ex eadem radice est, quod talis forma eadem actione & aeterno agente recipit inherationem, à quo recipit esse. Sicut etiam qui existantur substantiam naturae substantialis nihil aliud esse quam ipsam existentiam substantiae, recte & consequenter dicunt substantiam non resultare à propria essentia, sed consertit tantum ab extrinseco agente, quia existentia non potest provenire ab intrinseco, neque ante existentiam habere unde posse esse principium efficientia. In eam non loquuntur isti autores consequenter, quod admittunt essentiam substantiam prius naturae habere entitatem actuali etiam, quam substantiam, quia tunc necesse est, ut admittant aliquam priorem actionem, per quam essentia habeat illam actualitatem, quam antea non habebat, & separabiliter deponit absolute ab actione, qua sit substantia: & tunc sine causa negant existentiam constitutam per actionem agentis in illa actualitate, esse posse intrinsecum principium actionum à quo manet substantia: hic autem error sequitur ex alio supra notato, nemini qui falso negant, illud esse actuali efficientia esse existentiam: & ideo falsum etiam dicunt, & vobis abutuntur, quando substantiam, quae non confituit formaliter actualitatem rei, sed aeternitatem, vel modicat illam, vocant existentiam ipsius essentiae: sed haec sunt in superioribus tractata.

Hic vero inquiri potest circa responsonem datum, an in aliquo casu, vel supposito aliquo miraculo posuit forma accidentalis effectiva se vni subiecto faciem per resultantiam naturalem, ut verbi gratia supponendo quantitatem conservari à Deo separata a subiecto, ut in Eucharistia sit, & postea creari materiam vel substantiam intime presentem illi quantitatice, & auferri ex parte Dei omnime impedimentum, id est, suspendi omnem actionem, quia Deus impidebat inherentiam, & per se constituebat quantitatem. In eo igitur casu cessat responsio data, nam illa quantitas, iam prius existebat quam esset unita: ergo habet esse, à quo possit effectu manare vno, & aliunde est tam intima conexio inter quantitatem & actuali inherentiam, sicut inter naturam substantiam & substantiam. Et confirmari potest ex quadam probabili opinione Henrici, assertoris animam rationalem, quia pri-

us natura existit intime praesens materie disposita, quam illi substantialiter vniatur, seipsum actiue vivere corpori per naturalem quandam resultantiam, seu actuositatem. Quod si obiectas, quia forma non efficit actiue informationem sed formaliter, responderi potest, utrumque concursum habere.

Hinc dicendi modum de quantitate in illo casu ut probabilem reliqui in primo tomo tertia parte loco citato, postea vero re magis consideratur in tertio tomo disputatione 57. sectione tertia probabilis censui & merito, inherationem etiam praexistentis accidentis non manare actiue ab ipso accidente, sed ab aliquo extrinseco agente debere fieri. Et ratio est, quia licet accidentis toto priori tempore existat absque inherentia, & consequenter conservetur in esse per actionem non eductiuan de potentia materiali, sed alterius & superioris rationis, tamen in eo instanti, in quo iterum vnitur subiecto, non prius habet esse, quam vniatur, quia iam tunc non recipit esse per illam actionem superiorem, & quasi creativam, sed per actionem eductiuan, seu (quod perinde est) conservatiuam formae in subiecto, & ex subiecto, & non alio: per quam actionem forma simul recipit esse, & inesse, & ideo non potest talis forma esse principium actionum talis actionis, vel inherentia, quam per illam in eo instanti recipit. Atque hoc modo differentia assignata in superiori responsoni locum habet, etiam in accidente, quod prius tempore supponitur existere separatim. Nam illa praexistentia (ut sic dicam) tempore antecedens, est per accidens respectu actionis, quae est in illo instanti, in quo tale accidentis vnitur subiecto. Quapropter non est etiam simile exemplum ab anima rationali sumptum, nam illa etiam prout existit, in eo instanti, in quo vnitur corpori, prius natura existit, & per actionem non eductiuan, sed creativam. Praterquam quod illa opinio Henrici sat dubia est, & incerta, ut notauit in secundo tomo tertia parte disputatione 44. sectione quinta.

Hinc vero obiter inferatur, idem quod dictum est de forma accidentali, dicendum etiam esse de materiali forma substantiali, quoad suam actuali-
tatem unionem, & quasi inherationem in materia. Forma sub-
stantialis
corporis an-
passio & actio
vniuersitatis.
Quia etiam illa sit per educationem, & ideo simul & eadem actione existit, & vnitur, & ideo sicut non potest seipsum efficiere, ita nec potest seipsum vivere. At vero, si sermo non sit de inheratione formae substantialis, sed de illo modo partiali, quo talis forma complecti substantiam totius, recte intelligitur resultare actiue ab ipsa forma; nam ille iam supponit formam quoad suam entitatem essentiale existentem, & vnitam materiam, & in reliquis eodem modo ad illam comparatur, sicut substantia ad essentiam.

Secundo obiter etiam intelligitur ratio, ob quam actione per quam accidens vel materialis forma sit, & vnitur subiecto, non potest quasi partiri & manere dando esse tali formae, & non dando illi inherentiam seu unionem cum subiecto. Sed quandoconque accidens separatur a subiecto, & sic conservatur, omnino cessat prior actio, & incipit noua, dans seu conservans illud esse sine vniione, secus vero in actione vel actionibus, per quas natura substantialis accipit esse & subsistere, nam potest illa prior actio dividiri & separari a posteriori, ut dixi. Ratio autem differentiae est, quia illa actio, qua forma accidentalis, vel materialis recipit esse conaturali modo, est essentialiter pendens a subiecto, alioquin non esset actio eductiua: ablata autem vniione cessat concursus subiecti, & ideo necesse est, ut talis actio cesseret, & incipiat alia, quae sit quasi creatiua & produciua. Actio vero, per quam sit natura substantialis, non pendet essentialiter a substantia, cum haec posterior sit,

quam ipsum esse, ad quod terminatur talis actio,
De qua re dixi plura in primo tomo 3; partis disp. 8.
sect. 1.

XVI. Ad tertium, quod erat de materia prima, aliqui
An à materia prima re-
sultat fulsi
Arte. purant inconveniens hanc actuitatem, etiam per re-
sultantiam naturalem illi vobire: & ideo aiunt, hu-
iusmodi actuitatem subsistentia semper esse à so-
la forma, non solum in naturis simplicibus seu for-
mis subsistentibus (quod per se clarum est), sed et-
iam in naturis complectis constantibus ex materia &
forma. Qui modus dicendi esset satis probabilis, si
subsistentia esset simplex entitas omnino realiter
distincta à materia & forma. Supponendo autem
quod supra docuimus, subsistentiam esse modum
naturæ habentem compositionem, vel simplici-
tatem proportionatam ipsi naturæ, esseque vel par-
tialem vel integrum, iuxta conditionem naturæ
quam terminat, necessario dicendum est subsi-
stentiam consequi ad eam naturam, quam proxime
terminat. Concedo ergo subsistentiam incom-
pletam materię resultare ex ipsa. Neque enim po-
tef resultare à forma, tum quia subsistentia conse-
quitur naturam tanquam modum ad rem cuius
est modus: subsistentia autem materię non est modus
formæ, sed ipsiusmet materię: tum etiam quia
illa subsistentia materię ordine naturæ supponit
ur ipsi formæ, quia ut materia sit primum sub-
stium generationis supponitur subsistens, & sub di-
uersi formi eandem numero subsistentiam reti-
net. Neque inconveniens attribuire materię ho-
genia actuitatis circa propriam subsistentiam, nam
licet non sit actua propria actione quæ ordinetur ad
communicationem sui esse, quia non potest sub si-
mile producere, neque ad illud disponere: tamen
per quandam resultantiam circa aliquam proprie-
tatem vel modum suum, nihil impedit quod sit acti-
ua. Sic enim quantitas, quæ est proprietas materię, &
illam semper concomitant, naturaliter manat ab illa
iuxta probabilem sententiam, & idem multi censem
de relationibus quæ insunt in materia, & in illa resul-
tant posito termino: Neque contra hoc obstat, quod
materię sit pura potentia in ordine ad actum forma-
lem, nam hoc non excludit quin habeat aliquam es-
sentiā actualem, quæ satis est ut ex illa resultent alii
quæ proprietates, vel modi essendi illi propor-
tiati.

XVII. Ad quartum responderetur, difficultatem in eo ta-
Substantia
priuata sua
subsistentia
au si in sta-
violento. ram quæ procedere de essentia sue comparetur a-
tive ad subsistentiam, siue passiuū tantum, quia vi-
olentum non solum est illud quod est contra priuati-
pium actuum internum, sed etiam quod est contra
principiuū passiuū: Aristoteles enim loco ibidem
citato solum ait, violentum esse quod est à prin-
cipio extrinseco, nihil propter conferente passio, cui
vis est illata: is autem, qui aliquid ab extrinseco pa-
titur contra naturalem appetitum passiuū, nihil
confert, sed potius repugnat. Restat ergo eadem dif-
ficultas, siue natura sui principiuū actuum propriæ
subsistentia, siue solum naturali aptitudine & app-
petitu passiuū illam postulet, quo modo non sit in sta-
tu violento si illa priuatur. De qua re disputant Thé-
ologi, partim in prima secunda, q. 6. partim in 3. p. q.
2. & quidam generaliter aiunt, quidquid creaturæ a
Deo patitur posuisse, vel priuati, non esse violentum:
quia secundum potentiam obedientiam sub-
iecta est suo creatori: & ad hoc est magis propensa,
quam ad suam particularē perfectionem, sicut a-
qua quando ascendit ad replendum vacuum nō vi-
lenter ascendit: quia licet motus ille sit contra ap-
petitum particularē propriæ naturæ, est secundum
generalem appetitum ad bonum universi. Alii vero
in particulari respondent, Christi humanitatē non
esse in statu violento, quia licet sit priuata propria
subsistentia, eucta est ad alterum statum, & ad vi-
tionem cum nobiliōrī subsistentiā, quæ virtute & e-

minenter continet quidquid perfectionis est in pro-
pria. Et hæc est vera sententia, quam late tractauit
in primo tomo tercia parte, disputatione octava, sectio-
ne tercia.

Quintum argumentum posset in contrarium re-
torqueri saltem ad probandum, diversum esse mo-
dum quo sit subsistentia ab eo quo sit natura existēs;
& ideo ex hac parte potius posse concludi, actionem
sue effectiōne esse diversam, & non repugnare quod
subsistentia resultet a clive ab ipsa natura, etiam in na-
tura secundum existentiam suam ab extrinseco agen-
te creetur. Quia natura creaturæ simpliciter exhibet,
vel generatrix ex præexistente materia qua ex nihilo
creata est: subsistentia autem fit aliquo modo ex ipsa
natura cuius est subsistentia: nam sicut illa est tan-
quam modus eius, & ab illa essentialiter pendet in
genere causa materialis, saltem per reductionem ita
ex illa fit, nec potest aliter fieri nisi coniuncta ipsi na-
turæ, & in ea nitens, atque ab ea pendens: & hoc satis
est ut ab ipsa natura possit actus resultare. Neque
obstat quod subsistentia concreari dicatur, quando
res creature, quia concreatio, licet non semper requiri
rat dimensionem unius rei ab alia, ut bene declarat
confirmatio illi quinto argumento adiuncta, non tem-
perat semper illam excludit. Inerendum enim dicitur
concreari aliquid tanquam pars eius quod per se pri-
mo creaturæ, & tunc oportet ut intercedat dimanatio
vnius ab alio, sed sola compositione vnius integrum termi-
ni, qui per se primo sit per unam actionem compo-
sitam & proportionatam termino: & hoc modo crea-
turæ cœlum una actione, & partes eius concreantur.
Alio modo dicitur aliquid concreari, quia naturali
necessitate coniunctum est cum proximo termino
creationis, ut intellectus concreatur anima, & hu-
iustmodi concreatio non excludit, sed potius sere
semper adiunctam habet dimensionem eius rei, quæ
concreatur, ab existentia vel essentia rei quæ creaturæ,
& hoc modo dicitur concreari subsistentiam. Denique
alio modo concretio solum dicit concomitantiam
cum creatione in eodem momento, absq; intrinse-
ca vel necessaria connexione. Quo modo dicitur co-
muniter gratia concreata Angelis, vel Adæ & huic
modi concreatio neque est eadem actio cum crea-
tione, nec dimanatio, necessario coniuncta cum illa, sed
est actio omnino distincta, & coniuncta cum crea-
tione vel ex voluntate creatoris, vel ex concomitantia
alterius agentis, ut verbi gratia lumen aeris potuit cf
se aeri concreatum ex præsencia solis, qui illum il-
luminavit in eodem instanti in quo creatus est. Igitur
ex concreatione subsistentia non potest excludi-
re dimanatio eius ab existentia.

Sed vrgebis, concreationem subsistentiæ non es-
se colligandam in secundo ordine sed in primo, id
eoq; excludere prædictam dimanationem. Assump-
tum probatur, quia quod concreatur illo secundo mo-
do supponit constitutum integrum terminum crea-
tionis, & solum per accidens, & ad summum per se
secundo coniunctum est cum termino qui per se pri-
mo creaturæ, & hoc modo intellectus concreatur a
nimæ, vel Angelo, & lux soli, & quantitas corpori
vel materię, & sic de aliis. At vero subsistentia nou-
scit habet: non enim supponit terminum creationis
& per se secundo illi adiungitur, sed formaliter in-
cluditur in adequato ac pér se primo termino crea-
tionis: nam quod creaturæ non est natura, sed suppo-
nit, vel res subsistens ut sic: ergo subsistentia crea-
turæ ut pars formalis rei, quæ creaturæ, quod spectat
ad primum modum concreationis: non ergo potest
concreari tanquam dimanans à termino crea-
tionis. Respondetur, obiectionem hanc solum fundari
in illa communī modo loquendi, supponit esse
quod generatur vel creaturæ, & non naturam. Quæ
locutio eodem modo intelligenda est, quo alte-
ra simili, suppositum scilicet esse quod operatur, cu-
ius sensus non est subsistentiam esse ratione a-
gredi.

XVIII
agendi: sed esse quoddam complementum, quod ex natura rei præsupponitur in agente, ratione cuius dicitur ipsum supponitum esse, quod operatur, quamvis ratio agendi sit ipsa natura vel forma, ut sectione se pente fatus dicemus. Sic igitur suppositum dicitur esse quod sit, vel creatur, non qua subsistens ipsa ratio formalis (ut si dicam) terminandi creatorem, sed quia est substantiale complementum, quae creatur, naturaliter ac necessario resūltrans ex formaliter termino creationis, quod est ipsum esse substantiale. Creatio ergo vi sua facit rem independentem à subiecto, & natura sua tendit ad producendam omnino completam in suo esse substantiale: compleetur autem per subsistentiam, ut dixi: & ideo creari dicitur res subsistens, quamvis creatio vē sicut non attingat immediate subsistentiam ipsam, sed illud esse ad quod sequitur subsistencia. Atque ita satis declaratum manet, quo modo subsistencia dicatur concreari, non ut pars termini, quem immediate attingit creatio, sed ut modus naturaliter consequētalem terminum.

De materiali causa subsistentiis.

Num Naturā vero in illo argumento quædam diffi-
cultas pertinet ad alteram partem huius sectio-
nis, que est de causa materiali subsistentiis, an scilicet
subsistente proprie habeat materialē causam,
& quænam illa sit. In qua re primo comparari potest
subsistencia ad illam naturam, quam adæquate ter-
minat, id est, simplex & completa subsistencia ad
proportionatam naturam, nimirum angelicam, sim-
plex autem & incompleta ad materiam, vel animam
rationalem: completa vero & composita ad integrā
& compositam naturam. Et secundum hanc com-
parationem certum est, subsistentiam esse affixam,
& intime adhærentem naturam, quam terminat: & ita
pendere ab illa in fieri & in esse, ut nullo alio modo
hinc aut esse possit, quæ omnia in superioribus pro-
pria sunt.

Ex quo aliqui etiam ita loquuntur, ut dicant sub-
sistens inhærente nature, quam terminat, & ex
illa fieri seu educi tanquam ex materia, quia omnis
modus, qui ordine nature præsupponit rem, quam
modificat, ita inhæret illi, & ex illa fit. Dico autem,
quæ præsupponit rem modificabilem, ut excludatur depen-
dentiā creativam, seu creationem passivam, que
est in modis rei, quæ creatur, non tamen est in
illa, qui sit ex illa, ut ex subiecto, quia non præsup-
pone illam ordinem nature, sed potius ad illam ten-
et: hoc autem est singulare in hoc modo proper
specialē eius rationem, que est esse viam ad terminum:
subsistente autem non est huiusmodi: sed or-
dine nature præsupponit rem, quam afficit ad ter-
minat, & ideo comparatur ad illam, ut ad subiectū
& materiam, scilicet omnes alij similes modi. Et con-
firmatur, nam hoc modo optime intelligitur, quo
modo posuit subsistens fieri concursum ipsiusmet' es-
sentiæ: quia nimirum educitur de potentia subiecti:
huc ob contraria ratione in creatio passiva, quam-
vis sit affixa termino, non potest fieri ab agente crea-
tor, neque concursu ipsius termini, quia non est in illo, ut in subiecto. Quod si obvincias, subsistentia re-
pugnat inhærentiam: responderi potest, non repu-
gnare illi inhærentiam, ut quod, sed ut quo, id est,
non repugnare illi esse inhærentem, sed constitutre
rem inhærentem: vel aliter (& eodem deuoluitur)
repugnare illi inhærentiam, non ex parte sui, sed ex
parte rei, cui ipsa inhæret, vel quam constituit: ipsa
nim subsistente constituit subsistens, cui ut sic re-
pugnat quod inhæret: terminat etiam naturam,
quam reddit inceptam ad inhærendum, vel in ex-
tendum alteri: sed hoc ipsum facit subsistens in-
hærendo tali natura.

Alius vero non placet hic loquendi modus: ne-
gantque subinde, subsistens inhærente natura.
Cuius rei rationem aliqui reddunt, quia alioqui es-
set accidens: que ratio non concludit, quia non est
sermo de adhærentia in eo rigore, sed ut ad substan-
tialem unionem cum dependentia extendi potest,
& saepe tribuitur formis materialibus. Alij reddunt
rationem, quia subsistens non est forma proprie
& in rigore: ergo nec natura, quam terminat,
comparatur ad illam, ut materia vel subiectum:
ergo neque inter illa intercedit inhaesio, sed aliud
genus unionis longe diuersum. Vtique confe-
quentia est clara, quia illa sunt quasi correlativa,
seu se mutuo consequuntur. Antecedens autem
probatur à Theologis, quia alijs verbum diuinum
non posset suppleri vicem subsistentiæ, cum non
posset esse forma. Item probari potest, quia neque
est forma accidentalis, ut supra probatum est, nec
substantialis quia alias non posset informare, vel a-
liam formam, vel completam naturam substantiali-
alem terminum.

XXII.
Hæc dissensio videtur magna ex parte esse in mo-
do loquendi, nam in re constat esse inseparabilem
unionem inter subsistentiam, & essentiam, seu na-
turam cum termino: ac subsistentiam ipsam crea-
tam, quæcum est modus quidam ex natura rei dis-
tinctus à natura, habere quoddam esse imper-
fictum & diminutum, quod nec fieri, nec conser-
vare potest, nisi affixum tali naturæ: an vero illa con-
iunctio & dependentia dicenda sit inhaesio, nec ne-
videtur pertinere ad modum loquendi. Mihi tamen
posterior loquendi modus magis placet, tum quia
omnis modus, qui non distinguitur realiter, sed mo-
daliter tantum à re, cuius est modus, videtur haberet
cum illa unionem alterius rationis, quam sit inhaesio
proprie sumpta, ut sumi potest ex his, que supra di-
cta sunt de distinctione modali, & de causa formalis
& dicentis iterum infra, tractando de accidentibus.
Quod si in modis omnibus hoc habet locum, multo
magis in substantialibus, qui ad complementum
subsistentiæ & occurunt. Et maxime hoc procedit in
hoc modo, qui est subsistencia, cum ex se habeat com-
plete suopliucrem creatum in positiva ratione essen-
tiæ per se. Tum etiam propter rationem factam, quod
subsistencia non comparatur ad naturam ut forma:
sed ut purus terminus: ergo nec natura comparatur
ad subsistentiam ut materia, vel proprium subiectū:
comparatur ergo ut terminabile ad suum terminum:
cum quo habet naturalem connexionem necessariam:
& late loquendo, seu reductu se habent ut a-
etius & potentia. Atque hæc habitudo & connexio
satis est, ut subsistencia possit à natura dimittit per
resultantiam naturalem.

XXIV.
Atque ex his constat, si subsistencia comparetur,
non ad naturam, quam terminat, sed ad aliud subie-
ctum: non posse esse inhærentem aliquid, quia hoc
multo magis repugnat rationi illius, idque in omni
subsistence completa est per se manifestum. Item in
subsistencia partiali materiæ prima. De subsistencia
autem partiali animæ rationalis verū est aliquo mo-
do esse in corpore, seu in subsistente corporis, cum
qua complect integrā subsistentiam totius, tanquam
ultimo actus eius, non tamen cum inhaesione, quia
non penderet ab illa in suo esse, sed cum simplici vno-
ne, quæ non repugnat subsistentiæ partiali, unde non
potest dici subsistente corporis, esse causa materialis
subsistentiæ animæ. In formis autem materialibus
propterea negamus esse subsistentiam parti-
alem, quia modus illarum verè est in ma-
teria cum causalitate materiali, &
cum dependentia & aliqua
li inhaesione.

*Possitne substantialis natura sine via sua si-
stentia conservari.*

XXV. In sexta ratione attingitur alia difficultas, an scilicet fieri possit ut Deus impedit emanationem subsistenter à natura per solam suspensionem in fluxus: atque ita fieri possit, ut natura conservetur sine via subsistenter propria, vel aliena. Quæ difficultas, si attente consideretur, multo magis locum habet in contraria sententia, afferente Deum solum efficere subsistentiam cum existentiâ: nam si potest suspendere suum influxum circa rem seu modum postulationis riorem, conservando superiorē, quando ille in fluxus est cum causa secunda, eadem vel majorizatione id poterit, si sit ab ipso solo. Quapropter illa difficultas non pender ex præsentis questione quam modo trahamus, sed communis est in omni sententia: afferente subsistentiam esse rem positivam ex natura rei distinctam à natura. Quam attingit Scotus in tertium distinctione prima, questione prima, vbi, licet reputet inconveniens, quod possit natura existens conservari sine propria subsistenter, & sine visione ad alienam, existimata tamen id sequi ex illa sententia afferente subsistentiam esse rem positivam ex natura rei distinctam, & Caetanus tercia parte questione quarta, articulo secundo, respondens Scoto, concedit id sequi, & non reputat esse inconveniens, ut per potentiam Dei absolutam natura conservetur sine via personalitate propria vel aliena.

XXVI. Hæc vero sententia est difficultis valde in opinione ipsius Caetani: nam ipse ait subsistentiam esse anteriorem existentiâ, & constitutere proprium susceptivum existentiæ: sed non potest natura conservari sine existentiâ: ergo nec sine subsistenter, quæ est prior. Quod si dicatur, posse Deum inuertere hunc ordinem, & potere existentiam in natura ante subsistentiam: contra hoc possumus ad hominem argumentari, Caetanus enim ait, Deum non conservare materiam sine forma, quia non est capax existentiæ nisi per formam, eo quod forma constituit susceptivum existentiæ: nec potest existentia constitui circa positivum susceptivum: sic igitur non poterit natura conservare sine subsistenter, quia non est capax existentiæ nisi per subsistentiam: nec poterit inuerti hic ordo, quia non potest existentia constitui extra proprium susceptivum. Illud vero est mirabilis, quod quidam docent, subsistentiam nihil aliud esse, quam existentiam ipsum substantiale, & nihil minus admittunt posse conservari naturam sine subsistentia propria vel aliena. Nam hic coguntur concedere, posse conservari existentiam rerum natura sine existentia. Quod quam sit absurdum, ex ipsis terminis constat, & in superioribus latius tractatum est. In nostra vero sententia cessat hæc difficultas, existimus enim existentiam existentem esse priorem ordine naturæ sua subsistentia, & ideo licet impediret subsistentia, non privaret natura existentiæ sua & ita videtur probabiliter dici posse non implicare contradictionem. Nam in eo casu talis natura diceretur esse per se mere negatiæ, quia non esset in alio, non tamen positive, quia non esset ita terminata ut esset positive incapax unionis ad aliud suppositum.

XVII. Nihilominus tamen contraria sententia videtur probabilior, quam tenuit etiam Fonseca libr. 5. ca. 8. questione 6. sectione 5. ad 4. Scotti, ceteraque in eam sententiam D. Thom. in 3. distinctione 5. questione 3. art. 3. ad tertium. Vbi solum ait, quod si humanitas separaretur à verbo, statim subsisteret. Sunt autem notanda verba Diuini Thomæ, ex quibus ratio non infirma pro hac parte colligitur: *Separatio (inquit) dat virtutique partium totalitatem, & in continua dat etiam virtutem.*

que esse in actu, unde hoc ipsum quod hominem depeneret, subsisteret homo ille per se in natura rationali, & ex hoc ipso acciperet rationem personæ. Quando ergo id quod additur vel resultat, est tantum intrinsecus terminus, non potest ita impediti ut res prorsus interminata maneat, ut probat exemplum de linea: intelligi enim non potest ut prorsus maneat sine termino, aut quod cu[m] linea dividitur, & punctus continuans partes afferatur, non resultent proprii termini in partibus divisionis, cum tamen eadem, vel major distinctione sit inter punctum & partes lineæ, quæ inter subsistentiam & naturam. Est etiam optimum exemplum de quantitate & figura. Quis enim intellget magnitudinem existentem in rerum natura, & figura terminabilem & nulla terminatam figuram? Id revera intelligi non potest. Aut quod linea non sit recta aut obliqua, & superficies aut rotunda, aut singularis: est autem figura modus quantitatis ex natura rei distinctus ab illa.

Contingit ergo inter rem & modum esse tam in trinsecam connexionem, ut res non possit carere omnino modo terminante: ergo si aliquid haec connexionem reperitur, maxime inter subsistentiam & naturam, que non solum comparantur ut terminus & terminabile, sed etiam subsistentia est talis terminus ut sit immutabilis ex natura rei, & magis vnum faciat cum natura, quam figura cum quantitate. Idemque argumentum sumi potest ex praesentia locali: fieri enim non potest, ut sit quantitas v.g. in rerum natura, & nullam habeat localem praesentiam, esto posset hanc vel illam variare, cum tamen praesentia sit etiam modulus ex natura rei distinctus, & inferioris rationis seu accidentalis. Atque hinc etiam intelligimus esse aliquos modos ita immediate compositos, ut non possit res uno priuari nisi ratione modi oppositi, non vero per puram virtusque parentiam: huiusmodi sunt in linea v.g. esse perfectam vel obliquam, in natura per se existere, vel in existere alteri: igitur propter hanc causam non potest natura priuari propria subsistentia nisi in aliqua alia persona constituir, quod fit per modum quendam unionis subsistentia oppositum.

Ad argumentum ergo factum in sexta ratione dicendum est, quamvis absolute possit Deus suspenderem fluxum: interdum tamen ex necessitate conferre unum modum, supposita voluntate afferendi alium propter trinsecam rerum connexionem, ut in dictis exemplis videtur licet. Addo vero, licet non implicaret contradictionem, naturam priuari omni subsistentia tam propria, quam aliena, negari tamen non posse, quoniam magis consentaneum naturam rerum, ut quotiescumque vel res priuatur aliquo existendi modo sibi connaturali, alicuius modo opposito, quando inter illas est immediata oppositio: ita in natura non priuatur subsistentia nisi per unionem hypostaticam, & è controlo, & accidentis, quando priuatur inherencia, accipiat aliquid modum positivum per se essendi, inherentem oppositum, ut probabilius indicavimus in materia de Eucharistia, quia valde alienum est à natura, manere sine aliquo intrinsecu termino. Vnde propter miraculum separationis, esset nouum miraculum sine viro alio modo aut termino rem confundari.

*Fiantne una actione existentia & subsi-
stentia.*

XXX. Ex resolutione huius puncti sequitur dictio alterius supra tacti, de virtute vel pluralitate huius actionis. Dicendum est enim, actionem, qua sit subsistentia cum existentiâ rei, non solum non esse simplicem vel indivisibilem, verum etiam neque unam compositam, sed esse efficiencias distinctas, quamvis

quamvis connexas. Pater ex dictis, quia est una creatio verbi gratia in angelo, alia vero est (ut ita dicam) modificatio tantum rei iam creatae, que est quasi quodam educatio de potentia subiecti. Item sunt à diversis principiis, nam una est solo Deo, vel extrinseco agente, alia vero proxime est ab extrinseca natura nulla est autem maior differentia inter actiones velescentias, quam inter principia. Deniq; una est propria actio, alia est intrinseca resultantia. Dici vero sole una tantum actio, per quam sit essentia cum subsistens, non quidem in eo sensu, quem hactenus tractauimus, id est, quod immediate attingat ipsam subsistens cum existentia, sed quod resultantia illa subsistens ex natura existere, non sit noua actio, quod ex vi propriæ actionis resulset subsistens. Atque hoc modo loquuntur multi de dimensione passionum ab essentia. Veruntamen haec sententia recte explicanda est, tantum in verbis potest esse diversa, nam quod ad rem spectat, negari non potest, quia aliqua efficientia sit necessaria, ut subsistens, quæ ante non erat, incipiat esse in rerum natura, ut in principio sectionis dicebamus, & est factus notum ex principiis philosophicis, quia quod prius non erat, non potest incipere esse, nisi ab aliquo agente, & per aliquam efficientiam: aliquo tollitur omnis via probandi necessitatem causa efficientis. Rursus, quod haec efficientia sit in re aliquo modo distincta probatur facile, in ex distinctione ipsarum rerum, quæ sunt, tum ex separatione, quia potest fieri existentia seu entitas rei sine propria subsistens, ut in Christi humanitate factum est. Vnde si verbum diuinum humanitatem dimitteret, eiusque humanitas propriam subsistens recipere, id fieri non posset sine noua efficientia, distincta ab illa, quia iam dudum creata est, quia est nouus effectus à priori distinctus. An vero haec efficientia dicenda sit propria & per se actio, questio esse potest quia generaliter tractata est supra. Disputatione decima octava sectione tertia, & ibi dicta, hic applicari possunt.

III. Tandem de hac dimensione vel dependentia subsistens à natura quæri potest, an sit omnino efficientia ipsi subsistens, vel sit aliquid ab ea distinctionum, ad eum modum, quo in superioribus distinctionibus, actionem, seu dependentiam à causa efficientie distinguat à suo termino. Quod idem est acsi queratur, virum subsistens ita postuleret fieri per dimensionem à propria essentia, ut aliter fieri non possit, etiam per potentiam Dei ab solutam, an vero possit Deus mutare modum efficiendi talern subsistentiam, ita ut non fiat ab ipsa essentia, sed à solo Deo. Nam si hoc ultimum admittimus esse possibile, plane sit, dependentia seu denominationem subsistens proprie ab essentia esse aliquid ex natura rei distinctum ab ipsa subsistens, quia est separabile ab ipsa, quandoquidem supponitur fieri, seu manere eadem subsistens, sine dependentia à propria essentia per efficientiam solius Dei. Si vero hoc creditur impossibile, consequenter est probabile iudicandum, ipsam subsistens per se ipsam essentialiter dependere à propria essentia: nam haec inseparabilitas tam ex natura rei, quam in ordine ad diuinam potentiam, iudicat sufficienter in distinctionem seu identitatem ex natura rei, praesertim ubi nullum aliud iudicium distinctionis realis vel modalis inueniri potest, ut constat ex dictis supra tractando de distinctionibus rerum. Sicut, quia subsistens comparatur ad naturam, ut non posset conservari subsistens separata à natura, recte colligimus unum formalem, quam habet propria subsistens cum sua natura, non esse modum ex natura rei distinctum ab ipsa subsistens, sed etiam per se ipsam esse essentialiter coniunctam suæ naturæ, & ideo non posse aliter conservari. Si ergo similiter

conseruari non potest subsistens sine effectiva dependentia à propria essentia, signum est illam dependentiam non esse modum distinctum, sed includi in essentiali ratione ipsius subsistens.

Posset autem aliquis rursum argumentum sumere XXXII.

à formalis vniione ad dependentiam effectivam, nam si subsistens nullo modo esse potest nisi in sua natura, ergo pari ratione dicendum est, nullo modo esse posse nisi in sua natura, sicut ergo dependentia subsistens à propria natura tāquā causa suo modo materialis, est essentialis illi, ita etiam dependentia ab eadem essentia tanquam à principio activo, erit essentialis. Veruntamen haec collectio non est efficax, tum quia materialis dependentia ex suo genere magis intrinseca est, tum etiam quia subsistens ex hoc precise, quod tantum est modus, habet essentialiter ut per se ipsam ablique interierito alio modo vnionis sit vnitia rei, cuius est modus: hoc enim communis est omnibus modis, ut supra dictum est, & patet in motu, figura, sessione & similibus. Dependentia autem essentialis modi à re cuius est modus tanquam à principio effectivo, non sit de ratione modi ut sic, immo sepe distinguitur ex natura rei etiam in his modis dependentia à termino, ut presentia localis, quæ solum est quidam modus, fieri potest per diversas actiones, & à diversis agentibus, quod est manifestum signum, dependentiam esse extraessentialiem eius, & ex natura rei distinctam ac separabilem: cum haec sit variabilis circa eandem presentiam. Igitur ex communione ratione modi non potest concludi, subsistens à que essentialiter pendere à sua natura in genere causa efficientis, ac in genere causa materialis. Neque etiam est facile inuenire aliquod principium quo proberit id conuenire subsistens ex propria & speciali ratione sua.

Item difficile est assignare implicationem cōtra-

dictionis in eo quod Deus impedit naturalem dimensionem subsistens à propria essentia, & sola sua efficacia & virtute illam producat. Cur enim non potest non dare concursum accommodatum & necessarium ad illam dimensionem, sed posteriori actione præuenire, & se solo subsistens efficiere? Quod si quis respondeat, hoc fieri non posse, quia repugnat cum essentia ipsius subsistens, petet principium, aut circulum committet in præsentis dubitatione: hoc enim est quod inquirimus, vnde constet hoc includi in ratione subsistens. Itaque existimo rem esse incertam, nullumque esse speciale principium vnde definiri possit. Utendo autem generalibus principiis, qualia sunt dependentiam effectivam regulariter distinguiri à termino, & Deum posse solo efficiere quidquid causa secunda potest, vbi specialis repugnantia non apparet: his (inquam) & similibus principiis utendo, verisimilius dicitur, hanc dependentiam non esse de essentia subsistens, sed extra rationem eius.

SECTIO VII.

*Vtrum subsistens habeat aliquam causalitatem,
& quomodo actiones dicantur esse supposi-
torum.*

Vnamq; omne causalitatis genus pos-
sit aliquo modo subsistens attribui,
principia huius rei difficultas versatur
in causalitate effectiva, & aliquid etiam
obiter attingendum erit de materiali.
Nam de causalitate formalis iam ex dictis constat,
subsistens non esse formam propriæ ac Physice
loquendo, comparari tamen ad suppositum seu rem
subsistens ut sic per modum actus formalis consti-
tuentis suppositum & terminantis naturam: &
præter

præter hanc qualemcumque causalitatem Metaphysicam, nullam aliam habere causalitatem formalem, quia in nullo alio recipitur, quod informare possit. Quod præsertim verum habet de quacunque completa substantia, & de substantia partiali materia, nam substantia partialis animæ rationalis comparari potest ad substantiam corporis per modum formæ, ut in superioribus dictum est. Præter hanc soler reduci ad causalitatem vel rationem formæ terminus specificans actionem, seu ad quem tendit actio: & hoc genus causalitatis tribui solet substantia respectu omnium vel plurimum actionum: sed hec est valde impudica causalitas, & vix potest attribui substantiaz, nisi respectu illius actionis per quam ipsa sicut respectu aliarum actionum potius quasi materialiter comparatur, ut ex fine totius sectionis magis constabat.

II. Rursus de causalitate finali nihil aliud occurrit dicendum, præterquam quod substantia propter se experibilis sit. Quanquam, quia substantia semper ac necessario est coiuncta cum existentia naturæ, nec sit per se primo per aliquam actionem, sed necessario maneat posita creatione, seu generatione rei iuxta sensum declaratum sectione precedente, ideo in ordine ad ipsum seu consecutionem non exercet propriam causalitatem finis, præter eam quæ in ipso esse aut vivere reperitur, neque enim aliis mediis substantiam obtinere, aut potius conseruare curamus, quam illis quibus existentiam seu vitam tuemur.

III. Rursus causalitas effectiva duplex potest intelligi: una vocari potest interna, seu qualis immanens, circa ipsum suum suppositum constitutum per substantiam, siue illa sit propria, qualis est efficientia animæ circa actus suos vitales, siue impudica seu per resultantiam naturalem, qualis est animæ circa suas potentias, vel cuiuslibet formæ circa suas proprias passiones. Alia est efficientia seu extrinseca seu transiens omnino ad alios. Et de his omnibus dicendum est: incipiemus autem ab ultimo modo efficientiaz tanquam communiori & clariori.

Varia sententia circa modum quo substantia est principium actionum.

IV. Inquirimus ergo, an substantia sit principium actionum egredientium à supposito. In qua re duo possunt esse extremitati modi dicendi. Prior est, substantiam esse principium per se a formale omnium actionum suppositi, si non integrum solum parte, ita ut simul influat cum ipsa natura: & actio non minus immediate ac per se pendaat ad substantiam, quam à natura. Ita videtur opinari noui quidam Theologii, explicantes Incarnationis mysterium. Ut enim defendat actiones Christi ab humanitate proficentes, esse aliquo modo diuinas seu Dei operationes, existimant necessarium, ut ab ipsa substantia Verbi per se ac proxime profluant: & ideo aiunt hanc causalitatem conuenire propriæ substantiaz, & idcirco eandem suppleri à Verbo diuino. Atque hoc modo intelligunt illud axioma, Actiones sunt suppositorum, quoniam alias (inquit) si suppositalitas ipsa non per se influit in actiones, per accidens se ita habet ad illas: non ergo erunt actiones suppositorum nisi concomitante, & denominatione quadam valde accidentaria, quod est contra sensum Doctorum, qui illo axiome vtūtur, & contra Aristotelem à quo videtur despiciunt in locis infra citandis. Quod si hæc sententia vera est, nō solum in actionibus transiuntibus locum habet, sed etiam in immanentibus, in supposito que illas habent: nec solum in illa vel illa actione, sed in omnibus quæ propriæ actiones sunt, ut naturales resultantias omittamus. Substantia enim nungquam habet peculiarem aliquam actionem cuius ipsa sit proprium principium: in hoc e-

nim omnes conuenient, neque enim facile esset talis actionem singere aut assignare: si ergo substantia prædicto modo ponitur principium agendi: esse debet ex aliqua ratione vniuersali & communis omnibus actionibus, vel omnibus naturis, quæ ex se non sunt principia sufficientia actionum nisi à substantia riuuentur.

Alter modus dicendi extreme oppositus esse potest, substantiam nullo modo esse principium a. Scendo gendi, nec per se requiri & concurrere ad actiones, sed mere concomitante. Quam doctrinam videntur amplecti multi Theologi, præsertim Nominales, qui in differenter admittunt naturam ipsam seu humanitatem operari, & quæ ac suppositum. Potestque fundari in Aristotele. In Metaph. capite primo, ex quo loco multi sumunt illud axioma: actiones sunt suppositorum: & tamen Aristoteles non dicit actiones esse suppositorum, sed versari circa singula. Ex quo potest confici argumentum: nam, secundum substantiam, natura ipsa est res singularis, & existens: ergo ipsa est sufficiens principium actionis, substantia vero est conditio concomitans omnino per accidens in ordine ad actionem. Et confirmatur, nam substantia, non potest per se immediate influere in actionem, ut flatim probabitur: concurrit ergo per accidens tantum. Potestque egregie declarari exemplo Trinitatis, nam licet actiones ad extra vi sunt creatæ, & ceteræ, denominative tribuantur Patri & Filio, & Spiritui sancto, tamen, quia illæ relationes, & substantiaz personales, non erant per se necessaria ad tales actionem creandi, & similes, sed ipsa natura diuina erat per se sufficiens, ideo tam proprie tribuitur creatio diuinitati, sicut ipsis personis, & relationes ut sic non sunt principia per se & immediate influenza in tales actiones: ita ergo comparatur omnis substantia creata ad actiones suæ naturæ.

Ad questionis resolutionem assertio prima.

Nihilominus media via tenenda est, dicendum que est primo, substantiam creatam non habere proprium & immediatum influxum in actiones suppositi. Hæc est communis sententia (vt opinor) in primis enim neceſſe est ut etiam existent Secundus & omnes qui rationem substantiæ ponunt in negotiationibus. Neque enim cogitare potuerunt negationem per se influere actus in positivas actiones. Deinde Thomistæ, qui aiunt existentiam ipsam non esse principium per se & formaliter agendi, sed tantum conditionem necessariam, multo maiori ratione cogentur id dicere de substantia: immo quidam eorum id affirmant, etiam illæ neant substantiam nihil aliud esse, quam substantiam existentiam: quod nos probare non possumus, quia supra ostendimus existentiam formaliter ac per se includi in actuali principio agendi. De substantia vero nūc alter sicutum, quia existimamus tantum esse modum ipsius existentiaz ex natura rei distinctum ab ipsa. Potestque in primis probari conclusio argumentis seu exemplis Theologicis, nam in Deo tota ratio agendi est natura seu voluntas diuina: perlitter autem ut tales sunt, non habent proprium influxum in actiones ad extra, & ob hanc causam actiones ad extra dicuntur indiuisi in Trinitate, sicut est etiam indiuisi natura, voluntas, & potentia. Dicit aliquis hoc esse peculiare in Deo, quia diuina natura per se est, & essentialiter subsistens. Respondet in primis multo certius esse totam rationem agendi ad extra esse naturam seu voluntatem diuinam, quam quod sit in Deo substantia essentialis ratione distincta à personalibus. Deinde si substantia personalis creata est per se activa, non est cur substantia personalis per-

V.
Secunda
fusione

Substantiae diuinae non sunt etiam actiue, quanquam substantia essentialis, ut est de ratione ipsius naturae, sicut etiam actiua praesertim quia etiam de his actionibus diuinis verum est actiones esse suppositorum: ergo si in diuinis personis, ut ipsa sunt que operantur, non est necessarium ut personalitates ipsa proprium influxum habent, vel sunt formalia principia agendi, neque in creatis personis id erit necessarium. Et quod maxime virget etiam in productionibus ad intra, ut sunt generatio, & spiratio, aiunt grauiores Theologiformale principium earum esse naturam, vel intellectum, vel voluntatem, relationem vero personarum producentis esse tantum necessariam conditionem: idque satis esse, ut solum talis persona dici possit generare, aut spirare, & non diuina natura.

Aliud exemplum seu argumentum sumitur ex mysterio incarnationis: Christus enim in humana natura substantia habuit integrum ac totale principium humanarum operationum: & tamen non habuit substantiam creatam: ergo haec substantia non est pars illius principii, nec per se habet proprium influxum in operationes. Nec vero dici potest, in Christo non esse solam humanitatem integrum principium formale actuum humanorum, sed compleri per substantiam Verbi, supplerent vicem substantia creatrix: nam substantia Verbi non supplet vicem substantiae creatrix quoad aliquam activitatem, sed solum quoad terminationem assumptae naturae: alioquin aliqua actiuitas ad extra conueniret Verbo diuino per propriam relationem, quoniam non esset communis aliis personis, quod est omnino falsum, & contra illud axiomam: actiones Trinitatis ad extra, sunt induitae. Neque etiam dici potest, hanc actiuitatem propriam substantiae, suppleri in Christo à Domino Verbo, non per relationem, sed per voluntatem diuinam: nam hinc fieret humanitatem Christi non esse principium proprium & integrum humanae actionum, sed illud esse diuinitatem simul cum humanitate. Sequitur etiam actiones humanae non proprias Christi ut cause proximae, sed ex parte fuisse communes Patri & Spiritui sancto: ut tamquam autem est falsum, & valde absurdum in Theologia. De qua re in proprio loco dictum est toni. 13. p. disputatione quarta, sectione quarta. Fuit ergo humanitas Christi integrum formale principium humanarum actionum eius: eodem ergo modo est in aliis hominibus. Enoch etiam confirmat communis doctrina Sanctorum Patrum assertum ad plures naturas sequi plures operationes, etiam si persona una sit, quia nimis formale principium agendi est natura, non personalitas.

Tertio probari idem potest inductione physica, nam si discurramus per actiones mere accidentales & naturales, omnes illae proxime manant a formis proportionatis, ut calefactio a calore, frigefactio a frigore, motio localis ab impetu, vel gravitate, &c. & similiter actiones vitales manant proxime a propriis facultatibus, concurrente anima ut principio principali. Unde tantum abest, quod haec actiones tribuantur suppositis propter proprium influxum ipsius substantiae, ut scilicet neque ipsa natura seu forma substantialis habeat talenm influxum proximum sed actione tribuatur supposito solum, quia in se sustentat formam accidentariam, que est principium agendi, ut aqua calida calorem. Quod si ad actiones vitales aliquo modo immediate concurrit ipsa forma seu anima (ut est verisimile) id quidem contineat anima secundum suam entitatem essentialem, secundum quam est principium vita, non vero secundum substantiam, cuius proprius & specialis influxus nulla ratione necessarius est ad tales actus. Unde sit, idem iudicium esse ferendum de actionibus vitalibus suppositorum spiritualium, & de actionibus accidentalibus quorumcunque supposito.

Tom. II. Metaphys.

torum. De generatione autem substantiarum iudicium sumendum est ex accidentaliter, vel quia nos non cognoscimus substantiam nisi per accidentia, vel quia agentia naturalia non attingunt generationem substantiale nisi media dispositione accidentaliter, vel certe, quia talis actio generativa tota versatur circa compositionem naturae rei generandae: substantia vero ex parte supponitur, ex parte vero naturaliter consequitur, ut in sequenti ratione declarabo.

Quarto igitur argumentum ratione, quia partim sumi potest ex propria ratione ipsius substantiae, partim ex termino vniuersique actionis. Substantia enim creata tantum est, ut diximus, quidam modus creatae naturae, supponitur in natura totam rei existentiam actualem cum sua existentia: principium autem operationum est essentia rei, vel per se ipsum, vel per facultates, quae ad ipsum consequuntur, modus vero existendi non est principium agendi, sed ad summum esse potest conditio ad agendum requisita: immo in vniuersum omnes isti modi rerum qui propriam entitatem & realitatem secum non afferunt, licet sibi sint conditions, vel vires, vel necessariae ad operationes, nunquam tamen sunt propria ac per se principia agendi, ut inductione potest facile ostendit. Ex parte vero termini probatur in hunc modum, nam in omni actione pure accidentaliter formalis terminus est aliquid accidens, quod non est substantia: ergo ex parte illius non est necessarium ut substantia agentis, sit proximum principium talis actionis. Et quamvis per talem actionem non dicatur fieri forma, verbi gratia, calor, sed compositum, scilicet, calidum, quod ex parte subiecti includit suppositum substantiae, tamen hoc totum quod ex parte subiecti includitur, non sit per illam actionem, sed illi supponitur, & solum propter, vniōne formae cum materia, ex qua resultat substantia iuxta dicta sectione precedente: ergo principium formale illius actionis sufficiens est forma generantis, neque est cur requiratur proprius influxus substantiae, cum actio agentis per se & immediate non attingat substantiam rei productam. Quin potius, ut sectione precedente dicebam, tota actio generativa potest manere, etiam si impediat effectio vel dimanatio propriae substantiae, & proxime terminetur actio ad solam compositionem naturae, ut in humana Christi conceptione factum est: ergo formale principium talis actionis est natura generantis ratione formae, & non ipsa substantia.

Secunda assertio.

Dico secundo: Substantia non mere concomitantia habeat ad actionem agentis, sed antecedenter: nec mere per accidens, sed per se ex parte agentis. Atque hoc modo actio proprie ac per se tribuitur supposito ut ei quod operatur. In hac propositione declaramus illud Axioma, Actiones sunt suppositorum, quod est communiter receptum à Theologis, ut videtur licet apud Diuum Thomam i. part. questione 39. articulo quinto ad primum. & quæst. 49. articulo 1. ad tertium: & tertia parte questione 19. articulo primo, ad tertium & quartum, & in i. di-

IX.

X.

Z finit.

finet. q. i. art. i. vbi ceteri Theolog. & in 3. distinet. 2. & s̄pē aliās tractantes de mysteriis incarnationis & Trinitatis. Visum est enim illis hoc principium necessarium ad illa duo mysteria declaranda, & convenienter in eis loquendum. Vnde in Concil. Florent. sess. 18. non longe à fine Ioannes Episcopus ad declarandum quod Pater generat, & non essentia, subdit rationem, quia essentia non significat suppositum, & addit. Porro autem actiones iuxta omnem Philosophorum Scholam, suppositorum esse videntur, vt in hominum genere fieri videmus: quamvis enim hic homo, hoc est persona, vel suppositum generet, eius tamen substantia generationis eiusmodi principium est, quandoquidem actiones suppositorum, ut diximus, sunt: quia quidem substantia vel essentia in homine cum si humanitas, humane generationis principium existit, quo generat hominem. Quibus verbis tam hec, quam præcedens conclusio confirmatur.

XI.

Potestque hæc conclusio roborari ex Aristotele 1. de Anima, text. sexagesimo quarto, vbi ait: Melius dici animam non misereri, aut disere, aut ratiocinari, sed hominem anima. Ex quo loco solum sumitur argumentum à similitudine rationis: ideo enim anima non tribuitur recte operatio, quia significatur ut pars, eadem autem ratio est de humanitate: loquitur vero de anima, ut est pars, seu forma corporis: nam, si sumatur anima rationalis ut subsistens, illi potest propria actio tribui, quia, licet non sit suppositum proprium incompletam naturam: est tamen subsistens singulariter ac per se. Probari etiam soler ex eodem Philosopho libro primo Metaphysicæ, capite primo: cuius verba sunt, Actiones & generationes omnes circa singularia sunt, seu, in singularibus versantur. Vbi primum considerandum est, quod licet Aristoteles non utratur nomine suppositi, sed singularis, re tamen vera pro eodem sumpsit, ut patet ex ratione, quam statim subiungit. Non enim hominem, nisi per accidens sanat qui medetur, sed Calliam, aut Socratem, aut alium quempiam eorum, qui sic dicuntur: huiusmodi ergo suppositum intellectus nomine rei singularis, vel quia singulare absolute dictum significat ens completum & singulare, prout in rerum natura existit: vel certe quia (ut verisimile est) Aristoteles non agnouit distinctionem inter singulariem naturam substantialem completam, & suppositum. Deinde obseruandum est, actionem triplicem habitudinem dicere posse ad huiusmodi rem singulari. Prima est ut ad principium, prout nunc dicimus, actiones esse suppositorum. Secunda ut ad terminum, prout dicimus Petrum, verbi gratia, generari, non humanitatem. Tertia est ut ad subiectum: omittit autem quartam, quia excogitari potest ad obiectum proprie sumptum, nam hec solum actibus immanentibus conuenit, quatenus actus, & tales qualitates sunt, non vero ut sunt actiones productivæ, de quibus Aristoteles loquitur. Et ideo secundum hanc quartam habitudinem fieri potest, ut actio versetur circa vniuersale, quia non versatur inherendo illi, vel realiter efficiendo illud, sed extrinsecus denominando, seu attingendo: quod extra propositum est. Loquitur ergo Aristoteles de aliis modis, & expressius loqui videtur loco citato de tercia habitudine, quantum colligi potest ex exemplo quo vtitur: nam illa priora verba: Actiones circa singularia versantur, indifferenter videntur ad secundam & tertiam habitudinem: proprie vero non possunt ad primam accommodari. Vnde non est dubium, quin Aristoteles illo loco non posuerit illam formalem propositionem: sumitur tamen ex similitudine rationis, quæ est, eius esse fieri cuius est esse, vel actionem circa illud versari cui conferetur esse, quia actio tendit ad aliquod esse: esse autem per se primo conuenit rei singulari, nam vniuersalia non sunt nisi in singularibus: & similiter esse proprie est singularis com-

plenti, seu suppositi, aut subsistentis, nam esse proprie conuenit ei quod est: solum autem suppositum proprie est id quod est: & ideo illud versari actio. Hæc autem ratio & que procedit in prima habitudine: nam ies etiam est operari, cuius est esse, quia fieri actio est ad esse, ita est ab esse: sed suppositum, est id quod proprie est, seu quod habet esse: ergo etiam actio secundum primam habitudinem per se primo tribuitur rei singulari in predicto sensu, id est, supposito.

Atque ita non solum autoritate, sed etiam ratione, confirmatum est prædictum Metaphysicum dogma, quod amplius declarari ac confirmari potest discurrendo per singulas partes secundæ assertionis. Prima erat quod subsistens non tantum concomitant, sed antecedenter habeat ad actionem agentis, quæ probatur, quia ex natura rei prius est quod res sit in suo esse completa, ac plene constituta, quam quod operetur: sed subsistens pertinet ad complementum rei: & substantia eius: ergo ordine naturæ prius esse debet natura terminata propria subsistens, quam possit in operationem prodire: ergo subsistens, eiusque quasi effectus formalis, non tantum concomitant, sed antecedenter schabat ad operationem naturæ. Et confirmari potest à simili de accidente, nam forma accidentalis (ex natura rei loquitur) prius habet quod insit, quam quod ab illa manet aliqua actio, quia ille modus essendi est quasi intrinsecus terminus, & complementum talis forma. Item est optimæ & insufficiens ratio, quia talis modus habet magis intimam connexionem naturalē cum tali forma, quam omnis actio, quæ ab illa potest dimanare: sed eodem modo comparatur subsistens ad substantiam naturam: ergo.

Secunda pars assertionis colligitur ex præcedenti, nimis substantiam non comparari mere per accidentem ad actionem agentis: quia fieri esse agentis non comparatur per accidentem ad actionem eius, ita complementum essendi omnino intrinsecum, con naturale, ac substantiale, non comparatur omnino per accidentem ad actionem, sed est ordo per se requiritus ut res prius in se sit subsistens, quam quod operetur. Et haec ratione dicitur subsistens requiri per se ex parte agentis, nam præcisè ex parte actionis, vel termini proximi seu formalis eius non erat adeo necessaria subsistens forma seu natura, quia est principium actionis, quia in ipsa natura est tota perfectio per se necessaria ad elicendam talem actionem. Tamen ex parte agentis requiritur talis natura proprium & completum essendi modum, ut sit constituta in statu accommodato ad operandum, & hoc modo dicimus subsistens per se requiri ex parte agentis ut necessariam conditionem ad operandum. Sicutque dicere solent Theologi Trinitatem personarum in Deo per se non requiri ad creationem ex parte ipsius actionis, tamen ex parte Dei per se ac necessario supponi, quia pertinet ad personalem Dei constitutionem: & prius est, ac per se prærequisitum, ut Deus sit in se plene ac perfecte subsistanter constitutus, quam ut ad extra operetur. Vnde etiam si fin geremus, Deum ab æterno aliquid creare, nihilominus intelligeremus internas origines & constitutio nes diuinarum personarum ordine naturæ antecedere creationem. Quod si hoc verum est in Deo, in quo natura diuina est essentialiter subsistens, multo magis in creatura, in qua subsistens omnino est extra essentiam rei. Atq; hinc tandem constat, quo sensu operatio per se primo tribuat supposito, quod in tercia parte assertionis dicebamus, quia natura ut natura ante subsistentiam, non est constituta in statu completo, & proximè accommodato ad operandum & ideo merito tribuitur actio supposito, & non nata tur.

Ex

Ex quo satisfactum est rationibus & fundamen-
tis aliarum opinionum. Vtrisque enim simul respon-
demus ad veritatem & proprietatem illius axioma-
tis: actiones sunt suppositorum: non esse necessari-
um ut subsistens ipsa per se influat in actiones, ne-
que etiam ut sit omnino per accidens, & concomi-
tante se habens: datur enim medium, scilicet ut sit
conditio praerequisita ex parte agentis. Exemplum
autem quod secunda opinio assertor ex diuinis per-
sonis, potius suadet contrarium, ut à nobis decla-
ratum est. Quid vero in Deo creatio, & alias actio-
nes ad extra non solum possint tribui diuinis per-
sonis, aut huic Deo in concreto, sed etiam Deitati, pro-
uenitrum ex eo, quod Deitas est essentia separata, & constituta o-
perari potest ad modum suppositi. Si vero conseruat
tur talis forma sine villa subsistens, idem de illa
dicendum esset quod de natura completa: est enim
eadem ratio: idemque proportionaliter est de acci-
dente separato à subiecto: existimamus enim nun-
quam sic conseruari absque positivo modo existen-
di per se, opposito actuali inhaesione: & ideo accidens
sic conseruatum: quamvis non sit suppositum, op-
erari potest ad modum suppositi. Si tamen fin-
gamus conseruari accidens separatum in suo esse
existentiz, sine alio positivo modo essendi, similiter
de illo iudicandum est, posse tunc habere omnem ac-
tionem suam, propter rationem tactam, quæ sumi-
tur etiam ex Diuo Thoma 3. part. quæstione 77. arti-
culo tertio.

*An naturalis dimanatio possit esse à natura
ante suppositum.*

XVII.

RVRsus ex dictis constat, quid dicendum sit de ef-
fectione latius sumpta pro naturali dimanatio-
ne, nam que diximus, communia sunt omnibus pro-
priis actionibus, tam immanentibus, quam trans-
uentibus, neque aliquid inter eas distinguere oportet
quod doctrinam datam de effectione autem per
naturalem resultantiam distinguere oportet, nam
quædam est ad ipsammet subsistentiam, alijs vero esse
possunt ad alias proprietates seupassiones. Inter quas
existimo illam priorem esse etiam ordinem naturæ
primam, & quasi origine antecedere resultantiam
omnium aliarum proprietatum. Ratio est, quia
subsistens est intimior, magisque per se coniuncta
cum natura, quam omnis alia proprietas. Item
quia omnes aliae proprietates sunt accidentia: prior
autem est integra constitutio propriæ substantiaz,
quam quod ei adueniant accidentia etiam propria.
Hinc ergo fit ut emanatio omnium proprietatum
seu propriarum passionum, etiam sit à supposito ut
principio quod, mediante natura ut principio quo,
ita ut in hoc eadem sit ratio harum emanationum,
que aliarum propriarum actionum, quia idem est
ordo per se ex parte suppositi inter subsistentiam
& subsequentes proprietates. Sola igitur natura-
lis dimanatio ipsius subsistentiaz est à natura ut na-
tura est: & ratio est, quia illa tendit ad constitutionem
suppositi, & ideo non potest supponere constitutum
suppositum, ut ab eo manet. Neque est inconveniens
quod aliqua naturalis resultantia sit à natura ut na-
tura est, quando illa est talis ut non dicat ordinem
ad rem habentem iam statum omnino completem
in genere substantiaz: tunc enim neque ex parte
principij, neque ex parte termini supponitur subsi-
stentia, sed sola existentia, ut ex superiori dictis satis
patet.

*An subsistens ad causalitatem materia sit
necessaria.*

XVIII.

VLIMO constat ex dictis, quid dicendum sit de
causalitate materiali, quo modo scilicet subsi-
stentia conuenire aut attribui possit: nam fere eo-
dem modo de illa philosophandum est, quo de ef-
ficiencia: subsistens enim non est propria ratio seu
potentia recipiendi aliquid, ut per se constat ex his
que de illa diximus: est enim ultimus modus com-
plexis perfectam substanciam: vnde non ordina-
tur ad recipientum aliquid substantiale. Excipio
solam subsistentiam partalem materiaz, quæ, eo
quod incompleta & materialis est, ordinatur ad re-
cipientem.

cipiendum formale complementum substantiae totius suppositi materialis, ut in superioribus declaratum est. Proprietates vero vel accidentia, licet recipiantur in supposito, non tamen ratione substantiae, sed ratione naturae: nam recipiuntur in entitate substantiae, non in modo substantiae. Cuius rei argumentum optimum sumitur ex mysterio Incarnationis, nam in Christo recipi potuerunt omnes proprietates, & perfectiones accidentiales hominis, non ratione substantiae, neque attingendo illam, quæ in creatura est, sed solam auctoritatem naturam. Vnde quod ad hoc eadem est ratio de natura & supposito, quatenus sunt principia agendi, vel recipiendi accidentia: utrumque enim attribuitur supposito ut quod, ipsa tamen natura est principium quo, tam agendi quam recipiendi: agendi quidem per formam: recipiendi autem, vel secundum se totum, vel secundum materiam in quibusdam accidentibus materialibus, vel secundum formam in spiritualibus, quod latius hic exponere aut tractare non est necesse. Hinc tamen fit, ut, licet substantia non sit ratio recipiendi, sit tamen conditio per se requisita ex parte recipientis: hac enim ratione dicuntur passiones propriei esse suppositorum, sicut & actiones, & ita etiam loquimur in mysterio Incarnationis: est enim Christus passus & mortuus, & non proprie humanitas: & ideo sicut actiones, ita & passiones Christi fuerunt infiniti valoris, sicut ergo substantia est conditio agentis, ita & recipientis: a que hoc modo potest illi materialis causalitas attribui, sicut efficientia. Et hoc etiam confirmat testimonium Aristotelis I. Metaph. cap. primo, iuxta expositionem superius datam, nimis actiones versari circa singularia, id est, supposita, Calliam scilicet, & Socratem, ut circa materialia substantiam.

XIX. Huius vero doctrina adhibenda est duplex limitatio: prior est ut intelligatur de substantia actionis seu passionis accidentialis, non substantialis, vel si ad substantiam extendatur, id si cum proportione Substantiam passione vno generationem substantialem, omittit enim creationem, quæ non habet materialiem causam, neque in substantia recipitur: omnis ergo actio vel passio præter substantiam generationem recte attribuitur supposito, & circa illud versatur ut circa materialia substantiam: & de hac posuit Aristoteles exemplum, cum dixit: Medicus non curat hominem, sed Calliam, aut Socratem. Generatio autem substantialis non versatur circa suppositum ut circa materialia substantiam, sed circa materialia primaria in qua sola recipiatur, destruendo iam supposito ex quo fit generatio, & prius quam illud sit constitutum. Atque hac ratione non potest hæc passio proprie tribui supposito ut substantia, vel causa materialis. Potest autem cum quadam proportione id fieri, nimis, quod actio seu passio etiam versetur circa rem generalem, & substantiem, partiam tamen in quo deficit à ratione suppositi: sicut superioris dicebamus, quamvis actiones sint suppositorum, formam tamen substantiem per se operari. Quo fit ut etiam ad ipsam substantiam generationem aliqua substantia saltus partialis, per se supponatur, & sit conditio necessaria requisita ex parte causæ materialis: nam ibi etiam habet locum ratio generalis, quod res prius debet intelligi in se substantia, quam sit apta ad sustentandum, vel recipiendum aliud.

XX. Sed quid de illa actione, vel quasi actione, ex qua resultat substantia ab ipsa natura: illa enim in natura recipitur, quam nullo modo supponit substantiam? Respondeatur actionem esse proportionatam termino: vnde sicut substantia ipsa non est proprie inhærens, sed altiori modo afficiens naturam, ei que adhærens, ita dimensionem illam, si sit ex natura ei distingue ab ipsa substantia, non inhærente,

neque esse in natura ut in substantia, vel materia, sed ut in re terminabili per substantiam, cui intime & per quandam identitatem coniungitur: & ideo non est necesse ut talis emanatio supponatur in substantia.

Vnde obiter intelligitur, quando generatio substantialis (& quo ad hoc idem est de creatione) dicitur versari circa personam, vel suppositum, id est intelligentiam de termino, non de substantia aut materia generationis, in quo sensu diximus posse etiam intelligi dictum Aristotelis, actiones scilicet versari circa singularia: & in hoc sensu propriissime applicatur ad has actiones, quas substantiales vocamus: nam actiones accidentiales proprie terminantur ad compositam ex substantiis formis, ex 7. Metaph. cap. 8. in quibus compositis supposita ipsa includuntur: imo pro illis supponunt, & ideo etiam hoc modo dici possunt omnes haec actiones versari circa supposita.

Posterior limitatio erat ut hæc intelligatur ex natura rei, & scilicet miraculis, nam interveniente operatione aliqua supernatura, fieri potest ut aliquæ res patiatur aliquid vel recipiat, quamvis non sit suppositum, ut de quantitate Eucharistia docent Theologi. Dicunt vero potest vel erit, in hac etiam exceptione seruari quandam operationem, nam illa quantitas ut fiat substantia accidentium aut mutationum, prius recipit modum per se substantiendi, & ita constituitur in statu simili, vel proportionali supposito. Ad do tamen, quod si per possibile, vel impossibile Deus conseruaret naturam aliquam vel quantitatem separatam sine substantia, vel positivo modo per se essendi, illa posset per entitatem suam esse substantiam mutationis sibi proportionata, propter cædmentationem, qua idem supra diximus de actionibus: atq[ue] ita in huiusmodi causalitatibus, materiali & efficienti, eadem fere in omnibus seruatur proportio, ut diximus.

SECTIO VIII.

*Utrum in secundis substantiis concreta ab abstractis distinguantur, & quo modo in eis suprema ratio substantiae, & coordinatio prædicamentalis constituentia constiuen-
dat.*

Exposuimus hactenus ratione primæ substantie, superè vt de secunda breviter dicamus: & sicut primam substantiam seu suppositum cum singulari natura comparauimus, ita etiam numerus species seu genera substantias cum communib[us] naturis illis proportionatis conferamus, ut verbi gratia, hominem cum humanitate, animal cum natura animalis, & de ceteris proportionatim modo. huiusmodi enim comparatione diximus supra fest. 4. ad hanc disputationem etiam pertinere. Qua exposita, declarabimus tandem generalem rationem constituentem supremum genus prædicamentis substantiaz: eiusque coordinationem insinuabimus ac brevissime attingemus, quoniam ea res magis ad Dialecticum spectat, quam ad Metaphysicum.

Dicunt ergo quidam abstracta haec & concreta in variislibus seu in secundis substantiis sumpta, non eodem modo distinguiri & comparari inter se, ac in primis substantiis, id est, non ita distinguiri hominem & humanitatem, sicut Petrum & hanc humanitatem Petrus distinguitur ex natura rei, ut visum est, à sua individuali humanitate: homo autem solum ratione, & modo significandi differt ab humanitate. Ita tenet Fonseca lib. 5. Metaph. cap. 8. quest. 5. fest. 10. & quest. 6. fest. 1. Fundamentum eius esse videtur, quia

qua nomina concreta secundarum substantiarum de formalib[us] signifcant quod abstracta: solumque innunt, & quasi connotant singularia supposita in quibus subsistunt, pro quibus etiam supponunt. Seu accipiuntur, sicut concreta accidentia de formalib[us] significant formam accidentalem, connotant autem subiectum cui inherent, ut pro illo supponunt. Quod secus accidit in nominibus concretis primarum substantiarum: haec enim non significant de formalib[us] aliquam naturam, & innunt subiectum, sed per se primo significant ipsum suppositum, quod tanquam primum subiectum ad omnia superiora, & accidentia comparatur: vt constat ex definitione prime substantie: ideo non potest per hec nomina aliud subiectum innui, alioqui procederetur in infinitum. Ex hac ergo nominum diuersitate videtur colligi, hominem, v.g. & humanitatem secundum se non differre formaliter ex natura rei, sed solum in modo concipiendi, & significandi, ex quo provenit ut homo accipiat, & supponat pro suppositis, pro quibus non supponit humanitas. Et confirmatur, nam homo vt sic non includit substantiam, quam includit Petrus, quia substantia est res incommunicabilis: homo autem dicit tantum rationem communem: ergo non habet homo in quo ex natura rei distinguitur ab humanitate, quandoquidem in primis substantiis concretum solum distinguitur ab abstracto per additionem substantiae.

Nihilominus dicendum censeo, que distingui in secundis substantiis concreta ab abstractis, ac in primis. Ita sentiunt frequentius discipuli D. Thom. locis superius citatis, & sumitur ex D. Tho. in opus. de ente & essenti. c. 3. ad finem, vbi ait, humanitatem & hominem differre, quia humanitas praescindit ab omnibus, que sunt extra formalem essentiam hominis, homo vero implicite, & in confuso includit rationes constitutae individua, seu supposita humana. Et 3. part. quæst. 4. art. 3. dicit, quamquam haec locutio severa, Verbum assumptum humanitatem; hanc tamen esse impropriam in rigore falsam, Verbum assumptum hominem. Nam hoc nomen homo (inquit) significat humanam naturam, prout nata est in supposito esse, quia ut dicit Damascenus lib. 3. de Fide c. 4. & 11. sicut hoc nomen Deus significat eum qui habet diuinam naturam, ita hoc nomen homo significat eum qui habet naturam humanam. Ex quibus verbis haec potest formari ratio, nam Petrus & hec humanitas non alia ratione distinguntur ex natura rei, nisi quia haec humanitas: solum significat individuam naturam: Petrus vero dicit habentem talen naturam: sed eodem proportionali modo comparantur homo & humanitas: ergo pariter distinguntur. Et confirmatur ac declaratur, nam si cut hoc suppositum, seu hoc habens habeat naturam, addit aliquid determinatum huic naturæ individuæ, ratione cuius ex natura rei distinguitur ab illa, ita habens humanitatem absolute addit aliquid in communione, seu in uniuersali ipsi humanitat[i], ratione cuius homo est habens naturam, & non humanitas: ergo est eadem distinctio.

Præterea declaratur in hunc modum, nam humilitas ex natura distinguitur à Petro, & Paulo, nam si haec humanitas ex natura rei distinguitur à Petro, multo maiori ratione humanitas, quia minus includit humanitas, quam haec humanitas, saltem actualiter & explicite: at vero homo non distinguitur ex natura rei à Petro & Paulo, nec humanitas ab haec & illa humanitate, sed tantum ratione, ut constat ex supra dictis de uniuersalibus: ergo homo & humanitas non sunt omnino idem ex natura rei, sed que distinguitur ac suppositum & natura individua. Probatur consequentia, quia alias non posset Petrus magis distinguiri ab humanitate, quam ab homine: nati quæ sunt eadem inter se, eodem modo identificantur, vel distinguntur ab eodem tercio. Atque hinc potest su-

m ratio à priori huius sententia, nimirum, quod hec prædicta uniuersal a solum ex modo concipiendi nostro distinguntur à singularibus proportionatim sumptis id est concreta à concretis & abst. acta ab abstractis: ergo eodem modo distinguntur, sive singulariter, sive uniuersal concipiuntur, quia solum modus concipiendi non tollit distinctionem, qua ex natura rei in rebus ipsis re eritur. Et ideo que facta sunt he locutiones homo et humanitas, & similes, sicut illa: Petrus est sua humanitas. Ac tandem declaratur in hunc modum, nam si homo & humanitas in reflexo idem, hoc ipso quod intelligeremus addi humanitati differentiam individuante, intelligeremus constituti hunc hominem, sicut hanc humanitatem: & consequenter non distingueretur hic homo ab hac humanitate: ergo sicut hoc falsum est, ita etiam illud.

Neque fundamentum contraria sententia difficulter habet respondendum. Nam in primis differentia illa inter nomina primarum & secundarum substantiarum non est necessaria quia etiam hic homo dici potest formaliter significare hanc humanitatem, innuit vero seu significare suppositum in quo talis humanitas subsistit: cur enim id potius de homine, quā de hoc homine affirmatur? Hoc enim non repugnat cum actione prima substantie: nam in ea non solum insunt accidentia, & subsistunt secundæ substantiaz: sed etiam individua & singularis natura suo modo est, seu subsistit in supposito: ergo non repugnat nomini prima substantia, vi formaliter significare singularis naturam, innuit autem suppositum. Neque ex hoc sequitur processus in infinitum: quia non dicimus nomen prima substantia innuere subiectum vel suppositum, in quo sit tota ipsa prima substantia, sed in quo sit individua natura ipsius prima substantia. Quod ex mysterio Incarnationis & Trinitatis optime declaratur: nam hic homo Christus de formaliter significat hanc humanitatem innuendo suppositum in quo subsistit. Vnde dicunt Theologi frequentius, quod licet illa humanitas mutaret suppositum: semper est idem homo, vel licet assumetur à tribus personis, esset tamen hic homo. Sicut etiam hic Deus formaliter dicit hanc Deitatem, innuit vero personam, in qua haec Deitas subsistit: ideo licet persona sint tres, idem tamen est Deus, seu hic Deus. Verum est tamen esse quædam nomina primarum substantiarum, que formaliter significant rationem suppositi, quam individuum naturam, ut hoc suppositum vel haec persona. Alia vero esse possunt nomina singularia: quibus non satis constat, quid formaliter significant, ut sunt propria nomina individuorum, Petrus & Paulus, &c. Verum tamen hoc parum referunt ad rerum distinctionem, quam inquirimus.

V.
Contraria sententia
opiniones fundam
mentum
evidetur

VI.

Vnde secundo dicitur, quamquam in nominibus concretis nos explicandi gratia distinguiamus duplex illud quasi particiale significatum, formale scilicet, & materiale, vel quasi materiale, aut connotatum, tamen in re ipsa vnum esse adæquatum significatum, quod maxime cernitur in nominibus concretis secundarum substantiarum, sunt enim nomina absolute, quorum adæquatum significatum est per se vnum. Quapropter ad distinguendum hominem ab humanitate parum refert, quod in significatione huius vocis Homo possimus non distinguere formale significatum & connotatum, sed attendendum est adæquatum significatum, nā inter illud & humanitatem fit copatio: vnde si in illo aliquid realiter includitur quod in humanitate nō includatur, hoc satis est ut dicantur illa duo ex natura rei distingui. Atque idem dicendum censeo de concretis accidentiis, etiam si in eis minor sit unitas, & expressior sit connotatio, seu clarior distinctio formalis & materialis significati. Non enim verum censeo, quod quidam aiunt, in accidentibus concretum, &

abstractum solo conceipiendi modo distingui: nam in re idem pennis significant: quod sentit Durand. in i. dist. 34. q. 1. etiā Ar. Sto. elem in predicā cap. de substantia. text 7. dicentem, albus solam qualitatem significare sicut a bēdinem. Veruntamen negari non potest, quin albus (& idem ab aliis similibus). Licit de formalis significet solam albedinem, tamen adaequate significet plus quam albedinem, scilicet, compositum ex subiecto & accidente, alioqui quōmodo posset pro subiecto accipi, vel supponere, nisi illud significaret, vel configuraret: quod tam manifestum est ex communi modo conceipiendi, ut vix possit in hoc dubitari. Nec Aristoteles dixit album solam qualitatem significare, sed solum quale: & per illam particulam exclusivam non excludit, quin adaequate significet compositum, sed excludit quale essentiale. Dixerat enim secundas substantias non significare, hoc aliquid, sed quale quid: & ideo subdit, non significare quale perinde ac album, quod solum quale significat, id est, quale accidentale, quod non est quidditas rei: secunda vero substantia dicit quale essentiale & quidditatissimum. Cum ergo hęc concreta accidentia adaequate significent ipsa composita, dicendum est, non sola conceptione distingui ab abstractis, sed et ipsa, sicut compositū à forma componenti.

VII.

Addeutclimo (ut ad confirmationem illius sententiae respondeam) illud, quasi materiale significatum, quod innuere, vel significare dicitur hęc vox, homo, nō esse Petrum vel Paulum, secundum quod sunt talia individua vel supposita, sed solum secundum communem seu confusam rationem substantis in humanitate. Nam, sicut homo de formalis non dicit immediate hanc vel illam humanitatem ut sic, sed humanitatem in confusa, ita non innuit immediate hoc, vel illud suppositum humānum, sed simpliciter substantiam in humanitate, sub quo mediare & confuse complectitur singulare substantia in humanitate: totum enim immediatum significatum, & adaequatum huius vocis homo abstractit secundum rationem ab individualibus, tam ratione formalis, quam ratione materialis. Vnde intelligitur, quod sicut Petrus præter hanc humanitatem includit substantiam eius, ita homo præter humanitatem includit substantiam humanitatis, non hanc vel illam, sed communem rationem substantia talis naturę. Ita enim abstractibilis est communis ratio substantia singularibus, sicut communis ratio humanitatis vel hominis. Certum autem est perinde distinguui ex natura rei substantiam hominis ab humanitate in communis sumantur, sicut in individuo hęc substantia ab hac humanitate: cum ergo homo præter humanitatem includat substantiam humanam in communis, necesse est ab illa distinguuntur, quam includens ab includendo.

VIII.

Dices: Ergo homo & aliquis homo idem significant: nam: aliquis homo præter humanitatem non dicit nisi substantia in humanitate, quod non designat in singulari, sed in communis tantum: consequens autem non videtur verum, quia homo dicit tantum speciem humanam, at vero aliquis homo dicitur individuum vagum. Respondeatur, sub controverbia esse an aliquis homo sit proprius terminus vniuersus, supponendo autem pro nunc ita esse, concedo quod quidam homo, & homo in re idem significante, diverso tamen modo quoad formalem modum significandi, nam homo formaliter significat humanitatem & includit in suo immediato significato substantiam humanam in communis, individua autem confusa complectitur, non tamen ea exprimit, vel in particulari, vel secundum aliquam rationem communem individui humani: tamen aliquis homo, licet in communis etiam dicat substantia in humanitate, tamen formaliter significat illud sub ratione individui hu-

mani, non materialiter assignando illud, sed sub communi ratione individui, sicut suppositum humanum significat etiam substantia in humanitate, significando tamen de formalis ipsam substantiam.

Corollaria ex superiori doctrina.

Ex dictis colligitur primo, in omnibus secundis substantiis habere locum predictam distinctionem concreta ab abstracto, proportionalem illi, que in primis substantiis est inter suppositum & naturam: est enim omnium eadem ratio. Sicut enim in specie vicia distinguitur homo ab humanitate, & sic de ceteris, ita in proximo genere distinguitur animal, verbi gratia, ab animalitate (ut sic dicam) seu à natura, qua est principium sentienti, & in generibus intermediis distinguitur, verbi gratia, viuentia à natura vegetandi, seu à vita. Ac denique in ipsomet supremo genere substantiis, distinguitur substantia finita (de hac enim semper est sermo) à substantialitate seu substantiali natura. In his enim omnibus habet locum illa ratio, quod concreta includunt rationem substantiendi in communitate seu universalitate sibi proportionata, quam non includunt abstracta: & alii rationes factae possunt eodem modo accommodari. Ac denique potest ita declarari in humanitate Christi: illa enim sicut essentia est humanitas, & includit specificam rationem talis naturae, ita etiam includit essentia essentia genericam rationem naturae animalis, viuentis & corporei, a substantialis natura: & similiter sicut non est homo ita neque animal, nec viuens, nec substantia feliciter completa, quam dicit genus generalissimum substantie. Et ratio est, quia sicut illi humanitatis esse, deest aliquid ad complementum hominis necessarium: ita & ad complementum animalis, & aliorum superius: est ergo in his omnibus eadem proportionalis distinctio.

Secundo sequitur, quod sicut suppositum, vel prima substantia præter essentiam rei includit modum substantiendi proprium, qui licet pertineat ad complementum substantie, non tamen est deessentia; ita proportionali modo quilibet secunda substantia, præter rationem essentialem suam inducit modum habendam talem essentiam vel naturam specificam, vel genericam, qui modus non pertinet ad essentiam, sed ad complementum talis secundae substantie. Ratio est clara ex predicta proportione, nam sicut de essentia Petri non est suppositarum eius, ita nec de essentia hominis substantia humana, nec de essentia animalis substantia animalis, & sic de ceteris superioribus: est enim eadem omniū ratio. Item, quia quidquid est de essentia hominis, est de essentia Petri: ergo è conseruo, quidquid non est de essentia Petri, non est de essentia hominis: sed de essentia Petri non solum non est, nec substantia humana secundum specificam rationem eius: nam in Christo est tota essentia huius hominis, & non est substantia humana proprie dicta seu secundum specificam & creatam rationem eius; ergo talis ratio substantie non est de essentia hominis ut sic: & eadem ratio procedit in omnibus superioribus. Denique, hęc abstracta & concreta licet distinguuntur ex natura rei ut diximus, tamen propriæ non distinguuntur essentia, sicut in essentiis, sed in modo quodam terminante, & compleente essentiam, quem includunt concreta, & non abstracta: ergo hęc omnia concreta præter essentiam includunt aliquid, quod propriæ non spectat ad essentiam, sed ad complementum talis substantie in suogradu.

Tertio inferitur ex dictis, qualis sit ratio essentia substantia simpliciter dicitur, id est, quae est generis talis.

rallissimum in praedictamento substantiaz. Communiter enim de scribi solet, quod sit ens per se, quod de scriptio sicut & ipsum substantiaz nomen, ambigua esse potest. Nam si nomen entis generalissime & transcendenter sumatur, & illud per se solum denotet negationem inherendi alicui per modum accidentis: sic non solum supremum genus substantiaz, & quidquid sub eo directe continetur, est ens per se, sed in uniuersum quidquid non est accidentis, dicitur, omnis substantiaz sine completa, sive incompleta, vel physice, vel Metaphysice, iuxta superioris dicta in lectio ne prima huius disputationis. Alio modo sumi potest ens per se proente completo, quod per se substantiaz esse potest. Et hoc modo de scribitur per illa verba essentialis ratio substantiaz, prout est supremum genus: indigent tamen duplicitate annotatione. Prima est, substantiam, quae est supremum genus (& idem est de qualibet secunda substantia) non dici per se esse, seu substantiare, quia per se primo, seu praesente, & prout secunda substantia est, posuit in rerum natura substantiare: hoc enim pertinet ad opinionem Platonis attributam de uniuersalibus in re ipsa separatis existentibus: & ad hunc sensum excludendum dixit Aristoteles in praedictamentis capit. de substantia, secundum substantiam videri esse hoc aliquid, quia significatur per modum substantientis, & tamen vera non esse hoc aliquid, quia non substantiat, nisi in singularibus. Dicitur ergo substantia in communione esse, quia ex vi sua rationis formalis postulat illum essendi modum, & quia in suo concepere includit illum, secundum communisimam rationem sumam & maxime abstractam, quamvis in re ipsa non exerceat nisi in singularibus. Altera animaduersio est, cum actualis substantia non sit de essentia substantiae, ut diximus essentialiam rationem substantiaz, ut si non constiret in esse per se, quatenus per haec verba de scribitur ipsi substantiare in actu: sed in hoc, quod habeat talen essentiam, & naturam, cui debeatur substantia, seu quae ex se se sufficiens principium illius.

Viximo licet ex dictis colligere, quae res consti tuantur in praedictamento substantiaz, & quo modo. Primum enim veluti fundamentum & basis illius praedictamenti, est suppositum, seu prima substantia creatura, nam in creatura non collocatur in praedictamento, ut ex his quae de ente per essentiam diximus, constare potest: & ideo ab Aristotele prima substantia dicta est, *principium & maximum substantia*. Supradictam verum recta linea collocauntur species eius & genera, usque ad supremum, eo quod sunt etiam complete substantiaz, ut supra vidimus, quia dicunt integrum naturam substantiaz, cum modo substantiendi, & per modum totius, solumque differentiam in maiori vel minori abstractione, seu in modo magis confuso, vel distincto concipiendi ipsam integrum substantiam, Cetera vero omnia, que primam aut secundam substantiam compontunt Physice, aut Metaphysice, reducuntur ad praedictamentum substantiaz, non tamen constituantur in recta linea. Ratio huius posterioris partis est, quia non sunt complete substantiaz. Prioris autem partis ratio est, quia non potest substantia completa, nisi ex complexis constari, teste Aristoteles. Phys. cap. 3. & 6. Non enim potest substantia per se ex accidentibus componi. Neque in uniuersum, res vniuersi praedicamenta ex re alterius praedictamenti, vt testatur Aristoteles. Topic. cap. 3.

Huiusmodi autem sunt in primis ipsae naturae substantiales, prout in abstracto significantur & concipiuntur: nam licet haec possint inter se concipi cum subordinatione, & quasi constitutio suam sine ea, proportionatam illi, qua ex primis & secundis substantiis constitutur (sic enim concipiuntur haec humanitas, & supra illam humanitas, & supra hanc naturam animalis usque ad substantiale naturam) tamen tota haec linea, & series secundum quid substantia-

tia, & ideo tantum secundum quid seu per reductionem pertinet ad illud praedictamentum: & vnumquaque ex illis abstractis, ad suum proportionale concretum reducatur: id est, haec humanitas ad hunc hominem, humanitas ad hominem, & sic de reliquis. Vnde consequenter fit, ut alterum etiam extrellum huius compositionis, scilicet substantia, vel singulariter, vel uniuersa concepta, non possit directe in hoc praedictamento collocari, quia multo minus est completa substantia, quam ipsa natura, reducitur tamen ad eadem composita cum praedicta proportione: nam componentes ipsa ad suum compositum reducenda sunt. Arqueidem iudicium est de partibus essentialibus substantia composite, quales sunt materia & forma, in quibus etiam potest intellectus suas lineas constitutre, & maxime in formis, quas possumus vel in individuo concipere, vel in specie, & a formis specie, diversis possumus etiam conceptum genericum abstrahere, qualis est conceptus forma elementaris, vel anima sensitiva: & in materia potest facile aliquid simile excogitari, proutque si verum est dari materias specie diversas, quas in generica ratione materiarum, conuenire necesse est. Verumtamen tota haec coordinatio, est secundum quid, & per reductionem, respectu praedictamenti substantiaz, quia nec materia nec forma est completa substantia, neque in dividua earum sunt prima substantia, aut hoc aliquid, ut sumitur etiam ex Aristotele secundo de Anima capite primo & septimo Metaphys. capite tertio.

Rursus idem fere dicendum est de partibus integrantibus, quae teste Aristotele 7. Metaphysicorum c. 5. quamdiu actum componunt, non subtractu entia, sed potentia, non quod non habeant actualitatem, entis, sed quod non habeant illam separatam & ratione sui, sed in toto & ratione totius: & eodem sensu non sunt substantia actus, sed potentia, ac proprietate non collocantur directe ac per se sub supremo genere substantiaz, sed in toto ipso comprehenduntur & ad illud reducantur sunt, etiam mente separatis concipiuntur. Arque eodem fere modo philosophandum est de differentiis substantialibus, quae non sunt substantiaz, scilicet directe & complete, teste Aristotele in capit. de substantia: nulla enim differentia sub suo genere directe collocatur, repugnat enim hoc propriis conditionibus ex genere & differentia, ut constat ex Aristotele 3. Metaphysicor. capit. 2. Alioquin & in tali compositione procedetur in infinitum, & ipsa differentia esset species, & prae daretur ut quid: quae omnia repugnant, ut indicant etiam Aristoteles. Topicor. capite decimo tercio. Ponuntur ergo haec differentiae in praedictamento substantiae reducitur: nec sunt accidentia, ut ostensum est: quia nec possunt esse extra rotam substantiae latitudinem: inter quam & accidentis non datur medium. Denique ob easdem rationes omnes modi substantialies, vel intentiones a via ad substantiam ut sic, ut passus creationis, & similes in hoc praedictamento collocantur per reductionem. Quae tota doctrina communis est interpretationum, Aristotelis, partim 5. Metaphysic. ca. 8. partim in predic. capit. de substant. vbi de hac coordinatione praedictamenti sibi differunt: illud enim proprium est Dialectici munus, ad Metaphysicam autem considerationem, ea quae generatim dicta sunt, sufficere videntur solumque supererit ut de diversis gradibus seu ordinibus substantialium, quantum abstractio Metaphysica permitit, diffaramus.